

Socijalni položaj glazbenika u Dalmaciji i banskoj Hrvatskoj u 18. stoljeću

---

Kosić, Klara

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:303919>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-14**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

II. ODSJEK

KLARA KOSIĆ

SOCIJALNI POLOŽAJ GLAZBENIKA U
DALMACIJI I BANSKOJ HRVATSKOJ U 18.
STOLJEĆU

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

II. ODSJEK

SOCIJALNI POLOŽAJ GLAZBENIKA U
DALMACIJI I BANSKOJ HRVATSKOJ U 18.
STOLJEĆU

DIPLOMSKI RAD

Mentor: nasl. red. prof. dr. sc. Vjera Katalinić, doc. dr. sc. Marko Šarić

Komentor: doc. dr.sc. Monika Jurić Janjik

Student: Klara Kosić

Ak.god. 2020./2021.

ZAGREB, 2021.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

nasl. red. prof. dr. sc. Vjera Katalinić,

Potpis

doc. dr. sc. Marko Šarić,

Potpis

doc. dr.sc. Monika Jurić Janjik

Potpis

U Zagrebu,

Diplomski rad obranjen

POVJERENSTVO:

1. _____

2. _____

3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

*Najljepša hvala mentorima Vjeri Katalinić i Marku Šariću te komentorici Moniki Jurić
Janjik na bodrenju, usmjeravanju i pomoći tijekom pisanja ovoga rada.*

Sažetak:

Rad prikazuje tipove glazbenika koji su djelovali u Banskoj Hrvatskoj i Dalmaciji u 18. stoljeću i komentira njihov socijalni položaj. Najprije se terminološki istražuje pojam „glazbenik“, koji se potom kontekstualizira unutar društva 18. stoljeća u različitim regijama – njemačkim zemljama i Mletačkoj Republici. Nakon prikaza konteksta društvenog stanja hrvatskih zemalja u 18. stoljeću, rad predstavlja istraživanje tipova glazbenika u različitim hrvatskim gradovima i komentira njihov socijalni položaj na primjeru orguljaša i drugih kategorija instrumentalista. Na kraju su navedene zaključne primjedbe o provedenom istraživanju. Radu su pridodane tablice koje mogu poslužiti kao polazište za daljnje proučavanje ove teme.

Summary:

This work presents various types of musicians that were active in central Croatia and Dalmatia in the 18th century and comments on their social status. First it poses a question regarding the term “musician” which is then contextualised in different regions of 18th century society – namely the German lands and the Venetian Republic. After providing context of the political and social state in Croatian lands in the 18th century, the author presents results of the research of musicians in various Croatian cities and comments their social status on examples of organists and other categories of instrumentalists. Finally, the author gives concluding remarks by considering further possible points of research. The work also contains several tables of musicians discussed in the text, that can be taken as a basis for further investigation.

Contents

UVOD	8
1. GLAZBENICI.....	10
1.1. TERMIN GLAZBENIK	10
1.2. GLAZBENIK I DRUŠTVO	12
1.3. GLAZBENI ŽIVOT U NJEMAČKIM ZEMLJAMA.....	15
1.4. VENECIJA – PRIMJER GILDI.....	18
2. PRILIKE U HRVATSKIM ZEMLJAMA.....	23
2.1. TERITORIJ U 18. STOLJEĆU	23
2.2. URBANI RAZVOJ	26
3. ISTRAŽIVANJE.....	33
3.1. METODA	33
3.2. REZULTATI.....	40
3.2.1. REZULTATI - OPĆENITO	40
3.2.2. TIPOVI GLAZBENIKA	49
3.2.3. ORGULJAŠI	51
3.2.4. DRUGI INSTRUMENTALISTI	66
4. ZAKLJUČAK.....	82
5. LITERATURA.....	85
6. PRILOZI.....	90
6.1. TABLICA ORGULJAŠA I INSTRUMENTALISTA	90
6.2.1. DOHOCI ORGULJAŠA	132
6.2.2. DOHOCI GUDAČA.....	153
6.2.3. DOHOCI PUHAČA	156

UVOD

Cilj ovog rada je prikazati koje sve tipove glazbenika možemo naći na prostoru hrvatskih zemalja u 18. stoljeću te na primjeru orguljaša i drugih instrumentalista predočiti njihov socijalni položaj u tadašnjem društvu.

Izabrano je 18. stoljeće jer završetkom Velikog bečkog rata (1683. – 1699.) odnosno Morejskog rata (1683. – 1699.) u hrvatskim zemljama nastupa relativno mirnodopsko razdoblje što je omogućilo razvoj kulturnog života. Međutim, istraživanje nije striktno ograničeno na razdoblje od točno 1700. do 1800. godine, već tzv. „dugo“ 18. stoljeće – okvirno 15 godina prije i poslije 18. stoljeća. Razlog za to nije promatranje nekakvog kontinuiteta ili razvoja, već neusklađenost izvora. Za uspoređivanje života glazbenika prema regijama bilo bi bolje suziti vremenski okvir, no s obzirom na poteškoće u pronalaženju podataka, htjela sam ih uključiti što više, s ciljem donošenja relevantnih zaključaka. Naravno, u obzir ću uzeti i društvene i političke promjene koje su se događale tijekom 18. stoljeća.

Što se tiče područja, prvotno sam se htjela baviti glazbenicima svih hrvatskih zemalja, uključujući i Slavoniju. No, iako je Slavonija u čitavom 18. stoljeću bila dio Habsburške Monarhije, literatura o glazbenom životu u slavonskim gradovima u tom razdoblju vrlo je štura prvenstveno zbog nedostatka izvora. Iz tog razloga rad je ograničen na Bansku Hrvatsku te Dalmaciju i Dubrovačku Republiku, a slavonski gradovi samo se spominju kada se radi o nekim posebnostima.

Rad sam zato podijelila na dva dijela: u prvome se dijelu predstavlja kontekst, a u drugome rezultati istraživanja. U prvome dijelu kontekstualizirat ću glazbenika u društvu te na primjeru

njemačkih zemalja i Mletačke Republike prikazati kako su i na kojim mjestima glazbenici djelovali. Zatim ću dati kontekst njihova djelovanja u hrvatskim zemljama u 18. stoljeću. Drugi dio započinje metodom istraživanja koju sam koristila te ću potom prikazati općenite rezultate. Zatim ću se fokusirati na orguljaše i prokomentirati prikupljene informacije te nakon toga ponoviti postupak s drugim instrumentalistima. Na kraju ću donijeti zaključak o rezultatima te komentirati daljnje mogućnosti.

1. GLAZBENICI

1.1. TERMIN „GLAZBENIK“

Prema definiciji Hrvatskoj jezičnog portala, glazbenik je „onaj koji se bavi glazbom; muzičar.“¹ To otvara čitavu lepezu pripadnika različitih socijalnih grupa koji se na određen način bave glazbom: dirigenti, kapelnici, instrumentalisti, pjevači, orguljaši, skladatelji, graditelji instrumenata, teoretičari glazbe, ulični svirači, muzikanti i sl. Aničićev rječnik ponešto sužava kategoriju glazbenika ograničavajući ju na onoga „koji se profesionalno bavi glazbom; muzičar“.² Ovakvo tumačenje termina „glazbenik“ isključuje glazbenike amatere, kao i pripadnike glazbeno obrazovanog plemstva, koji su svojim djelovanjem na području glazbe značajno utjecali na povijest glazbe.

U Muzičkoj enciklopediji Leksikografskog zavoda ne postoje natuknice „glazbenik“ ni „muzičar“, no uz natuknicu „muzikant“, stoji da je to „popularna oznaka za muzičara-instrumentalistu. Nekada je značila praktičnog muzičara uopće. (...) Tek kasnije ta je riječ dobila prizvuk podcjenjivanja (»putujući muzikant«), premda se susreće i u pohvalnom smislu – za rasnog, temperamentnog muzičara.“³

Riječ „muzičar“ porijeklo vuče od latinske riječi *musicus*. U srednjovjekovnom sustavu podjele rada, *musicus theoreticus*, kako ga definira Boetije, nadređen je naslovima *cantor*, *musicus practicus* i *musicus poeta*.⁴ Prema Boetijevu se shvaćanju, naime, *musicus theoreticus* bavi glazbom ne samo kako bi ju izvodio, već i iz spekulativnog interesa. Dakle, *musicus*

---

¹ Glazbenik, *Hrvatski jezični portal*. <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (20. 8. 2021.).

² ANIČIĆ, Vladimir. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi liber, 2004, 355.

³ KOVAČEVIĆ, Krešimir (gl. ur.). *Muzička enciklopedija*, Zagreb: JLZ, 2, 1971.-1977, 658.

⁴ SALMEN, Walter. Art. *Musiker*, *Zum Terminus* u: Laurenz Lütteken, Kassel (gl. ur.). *MGG Online*, Stuttgart, New York 2016. <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/12883> (20. 8. 2020). Dalje: SALMEN, 2016.

theoreticus je nužno obrazovan te je upravo na temelju toga superioran drugim tipovima glazbenika.

Određena kategorizacija glazbenika prisutna je i u 18. stoljeću. Johann G. Walther 1732. godine piše o glazbenicima sljedeće:

„Musico (ital.) Musicien (gall.) Musicus (lat.) bedeutet so wol einen Componisten, als Executorem; doch leget es der Usus mehr dem Executori, als den Componisten bey [...] die heutigen Italiäner verstehen durch einen Musicum sonst nichts, als einen blossen Sängler.“⁵

S druge strane, Johan Kuhnau suprotstavlja pojam *rechtschaffene Musicus*⁶ terminu *Musikant*, koji po njemu označava manje cijenjeni tip glazbenika. Ta razlika postoji i u hrvatskom jeziku. 'Glazbenik' – ili 'muzičar' – smatran je višim stupnjem od 'muzikanta'/mužikaša'. Iza toga najčešće stoji razlika u glazbenom obrazovanju, iako je termin *Musikant* – ili kod nas 'muzikant' – često zamjenjivao *musicus*, zbog čega je teško povući jasnu granicu između tih termina.

Termini „muzičar“ i „muzikant“ ipak se dosta rijetko pojavljuju u ovom obliku u izvorima. Za pučke svirače ne postoji mnogo izvora iz 18. stoljeća, a naslov *musicus* koristi se rjeđe i vrlo neodređeno, za razliku od raznih termina koji bolje preciziraju djelatnost pojedinih tipova glazbenika. U izvorima se tako pojavljuju orguljaši, pjevači i instrumentalisti koje se najčešće nazivalo po imenima njihovih instrumenata, voditelje glazbe kao kapelnike i sl.

---

⁵ Musico (ital.) Musicien (gall.) Musicus (lat.) označuje koliko skladatelja toliko i izvoditelja; iako se češće misli na izvoditelja nego na skladatelja [...] današnji Talijani podrazumijevaju pod glazbenikom ništa osim običnih pjevača.“ (op. prev.). SALMEN, 2016. <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/12883> (20. 8. 2020). Dalje: SALMEN, 2016.

⁶ pravi glazbenik, čestiti glazbenik, (prev.).

U ovom će se radu termin „glazbenik“ koristiti za one glazbenike koji su za život prvenstveno zarađivali svojom glazbenom djelatnošću, dok će se u slučaju drugih tipova glazbenika to posebno naglasiti.

1.2. GLAZBENIK I DRUŠTVO

„Muzičari su za društvo i u društvu imali prvenstveno ulogu specijaliziranog radnika. Bio služitelj hrama, službenik feudalnog ili aristokratskog dvora, namještenik grada ili države, njegov je položaj, kao i položaj njegove umjetničke djelatnosti, u raznim – premda promjenjivim – oblicima u tom smislu bitno analogan u raznim društvenim sistemima.“⁷ Drugim riječima, muzičar je radnik, a njegov je socijalni status ovisio o društvenoj skupini u kojoj je djelovao. Njegov poseban položaj naspram ostalih radnika ovisio je o društvenim shvaćanjima rada općenito te umjetničkog rada naspram rada u njegovoj sredini i vremenu. Pritom su tu vrijednost postavljali prvenstveno oni koji su njegov rad mogli zahtijevati, dok su ostali prihvaćali postavljenu vrijednost.

Tijekom srednjega vijeka, većina glazbenika u Europi služila je u crkvama ili na dvorovima feudalnih gospodara, vladara, prinčeva i knezova te u službi gradova kao kolektivnih poslodavaca.⁸ Ovisnost poslodavcima često je glazbeniku pružala izvjesnu materijalnu sigurnost, ali je s druge strane usko uvjetovala njegov rad.⁹ Dvorski je ukus u pravilu bio zapravo poslodavčev, tj. ukus feudalaca.¹⁰ Međutim, ovdje fokus nije usmjeren na razvoj glazbenog ukusa

---

⁷ SUPIČIĆ, Ivo. *Elementi socijologije muzike*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1964, 72. Dalje: SUPIČIĆ, 1964.

⁸ SUPIČIĆ, 1964, 74.

⁹ SUPIČIĆ, 1964, 75.

¹⁰ RAYNOR, Henry. *A social History of Music*. New York: Taplinger Publishing Company, 1978, 290. Dalje: RAYNOR, 1978. 290.

ili stila. Materijalno gledajući, ovisnost o poslodavcu bio je siguran način zarade. Problem se pojavljivao kada su sami poslodavci prelazili svoje granice.¹¹

I među glazbenicima je postojala hijerarhija. Na burgundskom dvoru u 15. stoljeću djelovali su istodobno dvorski i putujući glazbenici. Putujući su glazbenici uglavnom imali niži društveni status, zbog čega su osnivali staleška udruženja za zaštitu interesa njihovih članova, osiguravanje zarade i pružanje zaštite od strane gradskih i crkvenih vlasti. Unatoč tomu nikad se nisu uspjeli izdići iznad svog podređenog društvenog položaja, čak ni u odnosu na druge kategorije glazbenika.¹² Njihova je glavna zadaća bila kreiranje zabave, te širenje novosti.

Postojala je i određena hijerarhija između tipova instrumentalista. Trubači su bili svirači fanfara i oni su „najavljivali ulazak i izlazak svojih gospodara u grad ili dvorac, javljali početak obroka ili drugog događaja, svirali na turnirima i vojničkim manevrima i obavljali su odluke i odredbe.“¹³ Njihovi prihodi bili su uglavnom veći od prihoda ostalih glazbenika, a u ratu bi ih se pri izmjenama zarobljenika tretiralo kao oficire.¹⁴

Skladatelj se po hijerarhiji nije znatno razlikovao od instrumentalista. Tada je najčešće skladatelj bio i interpret, pa je komponirao, ravnao izvedbama i sam sudjelujući u njihovoj produkciji svakodnevno prema narudžbama. Autorstvo, na kraju, nije pripadalo skladateljima, već njihovim poslodavcima.¹⁵

---

¹¹ Dresden je u 18. stoljeću bio centar opere zahvaljujući Augustu II., ali je s druge strane ulagao toliko puno u operu da se njegov nasljednik, Friedrich Christian našao u ogromnim dugovima. RAYNOR, 1978, 294-295.

¹² SUPIČIĆ, 1964, 75.

¹³ SUPIČIĆ, 1964, 76.

¹⁴ SUPIČIĆ, 1964, 76.

¹⁵ SUPIČIĆ, 1964, 77.

Tijekom srednjeg vijeka nama poznati skladatelji bili su uglavnom svećenici, a njihovo je glazbeno zanimanje bilo često drugotno ili pomoćno. Ta se praksa zadržala i u 18. stoljeću. Svećenici skladatelji ujedno su bili i zborovođe, dirigenti, orguljaši i organizatori glazbenog života (izbor repertoara, izvođača i sl.) u crkvi i na dvorovima kada je to bilo potrebno. Kasnije se u Europi pojavio novi tip skladatelja – operni skladatelj – koji je djelovao na dvorovima. Rad na dvoru bio je poprilično zahvalan uspon na društvenoj ljestvici: položaj dvorskog sluge bio je napredan za jednog minstrela, a na francuskom je dvoru taj naslov označavao položaj kvalitetnog skladatelja. Supičić to na sljedeći način slikovito sažima:

„Kod Esterházyja Haydn je nosio livreju, a Mozartu je za stolom salcburškog nadbiskupa Colloreda bilo određeno mjesto između komornika i kuhara. Društveni položaj skladatelja prolazi kroz evoluciju svojstvenu pojedinim tipovima globalnog društva, no u suštini se ne mijenja. On se mijenja tek kroz razne oblike zavisnosti, potčinjenosti i služenja.“¹⁶

Unatoč razvitku društva, bavljenje glazbom (osim u slučaju *maestra di capella*) nije donosilo dovoljno prihoda za dostojan život. Često je zahtijevalo dodatan izvor zarade. Vrlo često su se glazbenici bavili drugim poslovima, poput trgovine, špijunaže, ili pak skromnijih poslova, poput urara, drvodjelja i slično. Takav se trend zamjećuje i u hrvatskim zemljama.

---

¹⁶ SUPIČIĆ, 1964, 77.

1.3. GLAZBENI ŽIVOT U NJEMAČKIM ZEMLJAMA

Osamnaesto stoljeće bilo je u njemačkim zemljama obilježeno dugim procesom prostorne i socijalne urbanizacije potaknute razornim vjerskim ratovima 17. stoljeća i utjecajem francuskog dvora tijekom ranog 18. stoljeća.¹⁷ Glazbeni život bio je podijeljen na dvorsku i gradsku glazbu. Dok su gradski glazbenici uživali nešto veću slobodu, dvorski glazbenici radili su isključivo po naredbama i ukusu svog poslodavca – feudalca. Međutim, to nije značilo da je grad privlačnija opcija.

Dvorovi su akumulirali bogatstvo što je omogućivalo i pokroviteljstvo glazbe. Glazba se često koristila kao reprezentacija tog bogatstva te se u nju mnogo ulagalo.¹⁸ Naravno, sve se svodilo na lutriju: ako se rodio nemuzikalni nasljednik ili je prijetio rat, prvo što je odlazilo s repertoara bio je glazbeni život, a s njime i glazbenici koji su onda ili tražili sreću u drugim mjestima ili preuzimali neglazbene dužnosti.¹⁹

Na dvoru su glazbenici imali ulogu sluge, a često su uz glazbene imali i druge dužnosti. Na dvoru je obično djelovala kapela (*Kapelle*) kojom je upravljao kapelnik (*Kapellmeister*). On je ujedno bio skladatelj, dirigent i izvođač. Većina dvorova imala je orguljaša i barem jednog učitelja glazbe. Na većim dvorovima kapelniku su pomagali glazbeni administratori, direktori, posebno skladatelj i *Konzertmeister*.²⁰ Izuzetno veliki dvorovi imali su i establišment opere. Oni su obično imali i dugu glazbenu tradiciju što je privlačilo glazbenike da se dosele u blizinu, a

---

¹⁷ BALET, Leo. *Die Verbürgerlichung der deutschen Kunst, Literatur und Musik im 18. Jahrhundert*. Strassburg: Heitz, 1936, 9-44.

¹⁸ RAYNOR 1978, 298.

¹⁹ ABBOT, Andrew, Alexandra Hrycak. „Measuring Resemblance in Sequence Data: An Optimal Matching Analysis of Musicians' Careers“. *American Journal of Sociology*, 96, 1990, 1, 156. Dalje: ABBOT, 1990.

²⁰ ABBOT, 1990, 156.

pozicije glazbenika bi se i nasljeđivale. Manji dvorovi nisu imali sredstava za to, pa je zapravo poslovni život glazbenika ovisio o želji i ukusu patrona i, važnije, njegovoj sposobnosti financiranja glazbenog života.

U gradovima je situacija bila malo kompliciranija. Glazba je bila dio gradskog života i u nju se redovito ulagalo, mada je to također ovisilo o ekonomskim, društvenim i političkim okolnostima grada. Upravo zbog manje mogućnosti ulaganja u glazbu, glazbenici općenito nisu imali dovoljnu plaću za zadovoljavajući životni standard. Često su morali raditi neglazbene poslove (bilo gradske, crkvene ili učilišne).²¹

U gradu se glazbeni život odvijao obično u gradskoj crkvi, a kontrolirao ga je ravnatelj gradske glazbe. On je, kao i kapelnik na dvoru, skladao u kratkim vremenskim rokovima, a uz to je imao mnoge druge dužnosti, obično kao kantor (ravnatelj) glavne gradske škole. Kao kantor vodio je zborove lokalnih škola tijekom mise, a svaka crkva, pa tako i gradska, imala bi orguljaša koji bi skladao i izvodio instrumentalna djela neovisna o zborovima. Crkva, osobito ako je bila katedralna, bi također imala i manji instrumentalni sastav.²²

Razlog privlačnosti zapošljavanja u gradu bio je i viši ugled i pravna sigurnost. Titula gradskog glazbenika poboljšavala je glazbeniku ugled – on nije bio samo putujući glazbenik, već gradski službenik, čime je dobivao status građanina i tomu sukladan ugled.²³ Prema Salmenu, socijalni status gradskog glazbenika determiniran je integracijom i razvojem društva.²⁴ Djelovao je uglavnom u gradskoj crkvi dokle god je duhovna glazba imala prvenstvo nad svjetovnom, a

---

²¹ ABBOT, 1990, 157.

²² ABBOT, 1990, 157.

²³ SALMEN, Walter. *The Social Status of the Professional Musician from the Middle Ages to the 19th Century*. New York: Pendragonpress, 1983, 34. Dalje: SALMEN, 1983.

²⁴ SALMEN, 1983, 37.

neslužbene je glazbenike, kao glavnu konkurenciju, nastojao pozivanjem na zakonske propise udaljiti od grada. Za razliku od putujućih glazbenika, gradski glazbenici su imali pravo žaliti se. Nadareni ili ambiciozniji glazbenici koje je interesirao raznolikiji repertoar uglavnom su se uspjeli uključiti među glazbenike na dvorovima. No to je bio socijalni rizik – služba na dvoru smatrana je nesigurnom.²⁵ S druge strane, gradski glazbenik imao je status građanina, a ako je bio stranac, često bi dobio status građanina u kraćem roku i za manju cijenu.²⁶

Gradske škole ili sveučilišta zahtjevala su barem dva profesionalna glazbenika: orguljaša za sveučilišnu crkvu i ravnatelja glazbe za nadgledavanje glazbenih aktivnosti. Uz to su obično postojale i studentske glazbene organizacije i studentski domovi (*Bursen*) koji su privremeno zapošljavali ravnatelje glazbe za ravnanje njihovim izvedbama.

Granice profesija nisu bile striktne. Crkva, uprava i škole bile su povezane i ovisile su jedna o drugoj, što je pak glazbenicima donosilo neovisnost i ravnopravnost s kolegama, budući da nisu bili u sustavu hijerarhije kao dvorski glazbenici, već su često preuzimali razne poslove jedni od drugih.

Izvan kategorija grada i dvora bili su putujući glazbenici: privatni glazbenici i opera. Budući da je opera bila relativno popularan oblik zabave, operni glazbenici koji nisu ovisili o dvorovima bili su rijetki, a upotpunjavale su ih putujuće družine koje je vodio voditelj opere – poduzetnik, impresario, poslodavac i često i sam glazbenik. Javna opera (gradska opera) bila je prva forma slobodne profesije u glazbi i bila je izuzetno ovisna o reakciji publike. Privatni su pak

---

²⁵ SALMEN, 1983, 37.

²⁶ SALMEN, 1983, 38.

glazbenici obično bili imućniji građani u većim gradovima. Neki su bili članovi gildi i zarađivali *per diem*, a drugi su pak bili putujući glazbenici bez statusa građana.²⁷

1.4. VENECIJA – PRIMJER GILDI

Kada je u pitanju gilda glazbenika, Venecija nudi izdašne izvore. Još od 14. stoljeća u Veneciji je djelovala gilda instrumentalista zvana *Arte dei Suonatori*, tj. na mletačkom dijalektu *Arte de' Sonadori*. Svrha ove gilde bila je slična svim ostalim gildama: ovisila je o cehovskom i državnom sistemu. Već sama riječ *Suonatori* razlikuje dva poimanja više-manje respektabilnog profesionalnog glazbenika (*musicista*) i uličnog svirača (*suonatore ambulante*) u 18. stoljeću.²⁸

Arte dei Suonatori je bila uređena kao tipična mletačka gilda. Imali su statute, a na čelu je bio *gastaldo* koji je služio po jedan mandat. Kao i ostale gilde, imali su sveca zaštitnika – svetu Ceciliju – i njoj posvećen oltar u Crkvi svetog Silvestra, gdje su slavili njen dan 22. studenog. *Magistrati alla Giustizia Vecchia* su nadgledali gildu, a sama gilda je bila obavezna plaćati državi poreze. Također su imali posebne fondove za obitelji preminulih i siromašnih članova.²⁹

Ono po čemu se *Arte dei Suonatori* ipak razlikovala od većine gildi, koje su imale tri sloja - šegrte, kalfе i majstore – jest njezina jednoslojnost: *Suonatori* je, naime, u svom sastavu imala isključivo majstore. Članstvo je bilo dopušteno osobama od najmanje 18 godina, i to samo ako bi položili prijamni ispit – *prova*. Pri učlanjenju bi se odredila upisnina (*benintrada*) i godišnja

---

²⁷ ABBOT, 1990, 157.

²⁸ BAUMAN, Thomas. „Musicians in the Marketplace: The Venetian Guild of Instrumentalists in the Later 18th Century“. *Early Music*, 19, 1991, 3,347. Dalje: BAUMAN, 1991.

²⁹ BAUMAN, 1991, 147.

članarina (*luminarie*). *Benintrada* je bila niža za sinove već učlanjenih glazbenika, i znatno veća za strance. Tako je na primjer 1781. godine prosječni venecijanski glazbenik platio članarinu od 16 dukata, građanin izvan Venecije 36 dukata, strani državljanin 100 dukata, a sin već učlanjenog glazbenika samo dva dukata.³⁰

Suanatori su pripadali „industrijskoj“ kategoriji gildi, tj. radilo se o tipu bratovština specijaliziranih vještina – *Arti dette d'Industria*. No 1789. *Suonatori* je tražila od Senata da ih preimenuje u „slobodnu umjetnost“, argumentirajući da se njezin imidž promijenio tijekom stoljeća od gilde obrtnika u bratstvo individualnih umjetnika.³¹ Ova promjena učinila ju je kolegijem (*collegio*), a *gastaldo* je time postao *priore*. Uspostavljena je i podjela članova: da bi postao punopravan član, kandidat je morao položiti i ispit iz teorije glazbe. Oni koji su taj ispit položili razlikovali bi se od onih koji su položili ispit bez teorije (samo slušni), a koji su izvodili glazbu na ulici i neprikladnim mjestima poput krčmi. Time se stvorila hijerarhija temeljena na obrazovanju, a taj niži sloj „drugotnih“ glazbenika nije imao pravo glasa u kolegiju.

Kako bi se postalo članom gilde sredinom 18. stoljeća trebala se položiti *prova* – ispit sviranja. Oni koji su htjeli izvoditi glazbu za publiku i za ples, morali su za ispit svirati *Allegro* i *Adagio* iz neke sonate, kao i menuete i kontradance. Oni koji su htjeli izvoditi isključivo plesnu glazbu trebali su odsvirati samo menuete, kontradance i *balli inglesi*.³² Godine 1789. uvela su se dva ispita, po istom principu. Na prvom ispitu – *prova di cognizione* – kandidat je trebao odsvirati trostavačnu sonatu po vlastitome odabiru, a nakon toga trostavačnu „sonatu po

---

³⁰ BAUMAN, 1991, 347.

³¹ BAUMAN, 1991, 347.

³² BAUMAN, 1991, 348.

modernom ukusu“ koju je odabrala komisija. Na drugom ispitu – *prova a orecchio* – bilo je potrebno samo odsvirati sonatu po sluhu. Plesovi više nisu spominjani.³³

Tijekom čitavog 18. stoljeća umjetnost se postupno sve više cijenila, što je pratio i socijalni položaj instrumentalista u glazbenom životu. Koncerti, akademije i komorna glazba postajali su sve popularniji ali i ozbiljnije shvaćani, a istodobno su se sve više promicale crkvena i scenska glazba. Međutim statuti gildi nisu pratili taj trend. Bez dopuštenja *gestalda* Suonatorija nitko nije smio izvoditi i organizirati plesove i karnevale ni, uostalom, izvoditi glazbu na ulici, što je preraslo u opreku u ekonomskom i političkom životu. Razni intelektualci, uglavnom strani, kritizirali su monopol bratovština nad izvođenjem glazbe. Polovicom 18. stoljeća Marcantonio Dolfin tražio je da se potisne sistem bratovština i dopusti slobodno tržište. No bilo kakva promjena bila je teška u tradicionalnom mletačkom birokratskom sistemu.³⁴ Ipak, gilda se otvorila za sve – pa i za strance – 1771. godine, unatoč negodovanju mnogih članova.³⁵

Između 1740. i 1794. godine u gildi je zabilježeno šestotinjak imena. Iz izvještaja iz 1773. i 1781. vidljivo je da je broj članova narastao s 200 na gotovo 300 članova. Njih 139 upisani su kao *professori di musica*, a ostalih 94 kao *professori di ballo*. Zabilježeno je i šest pifara (*piffari*), 30 klerika koji su se bavili glazbom, troje bolesnih članova i deset članova tada izvan zemlje.³⁶

Uz *Arte de Suonatori* postojala je i Bratovština svete Cecilije čije je članstvo bilo ograničeno na 100 članova. Mogli su se učlaniti pjevači i instrumentalisti (za razliku od

---

³³ BAUMAN, 1991, 348.

³⁴ BAUMAN, 1991, 351.

³⁵ *Arte de Suonatori* je 1783. izjavila da stranci ne bi smjeli uzimati kruh iz ustiju domaćina i izbacio strane glazbenike iz bratovštine. Samo su talentirani strani glazbenici smjeli izvoditi recitale. Nakon četiri godine, Giustizia Vecchia je ipak prosudila da to krši deklaraciju iz 1771. godine, pa se članstvo ponovno otvorilo svim glazbenicima. BAUMAN, 1991, 351.

³⁶ BAUMAN, 1991, 351.

Suonatorija, gdje su bili dopušteni isključivo instrumentalisti), ali prevladavali su pjevači. Postojala je i kategorija amatera u članstvu, a za razliku od *Arte de Suonatori*, primali su i žene. Učlanjenje nije ovisilo o ispitima, već o većinskom glasu članova. Instrumentalisti su morali ili biti dobri u pjevanju ili moći improvizirati na svom instrumentu. Instrumentalisti koji su bili učlanjeni u *Arte de Suonatori*, nisu se mogli učlaniti u Bratovštinu. Glavni razlog za to jest činjenica da su zarađivali od sviranja.³⁷

Gilda instrumentalista imala je vezu s Kneževom kapelom – gotovo svi instrumentalisti u Kapeli bili su njeni članovi. Plaće i društveni status instrumentalista zaposlenih u Kapeli kroz stoljeće su postupno rasli, a pridavanje veće važnosti glazbi pokazuje i reorganizacija orkestra 1765. godine.³⁸

Povećanje potražnje glazbenika koji nisu bili članovi gilde utjecala je i na probleme koji su nastajali u posljednja tri desetljeća u 18. stoljeću. Naravno, neki su glazbenici izostajali sa svojih dužnosti u Crkvi sv. Marka ili bi odlazili iz grada na turneje bez prethodnog odobrenja gilde. U grad je dolazilo i sve više stranaca, dok su njihovi vlastiti instrumentalisti odlazili. Godine 1791. jedan je glazbenik, stanoviti Dragonetti, dobio visoku plaću od čak 310 lira kao znak zahvale što je odbio dvije privlačne ponude iz Londona i iz Moskve. To ga, međutim, nije trajnije zadržalo – tri godine kasnije, *Procuratia* mu je morala dopustiti put u London iz kojega se nikada nije vratio. Njegov glavni prihod u Veneciji ionako nije dolazio iz Kapele Sv. Marka, već iz Teatro La Fenice te su upravo kazališta postala najprivlačnije mjesto zarade za glazbenike krajem 18.

---

³⁷ BAUMAN, 1991, 353.

³⁸ Zanimljivo je da je vodstvo orkestra ovisilo ne toliko o kapelniku, koliko o njihovom vlastitom dirigentu (*concertista*) i prvom violinistu. Čak i reorganizacija nije bila plod kapelnika, već prokuratora, a glazbenike su nadgledali iz njihovog ceha. BAUMAN, 1991, 353.

stoljeća. Strani glazbenici mogli su djelovati u kazališnim orkestrima bez članarine u gildi, stoga se mnogi nisu ni trudili postati članom.

Do kraja 18. stoljeća gilda je toliko ekonomski oslabila da se čak ni Republika nije trudila spašavati ju. Nakon raspada Republike, *Arte dei Suonatori* bio je raspušten.³⁹

---

³⁹ BAUMAN, 1991, 354.

2. PRILIKE U HRVATSKIM ZEMLJAMA

2.1. TERITORIJ U 18. STOLJEĆU

Kroz rani novi vijek sve do 18. stoljeća hrvatske zemlje bile su periferija triju različitih država – Mletačke Republike, Osmanskoga Carstva i Habsburške Monarhije.

Za teritorij hrvatskih zemalja ulazak u 18. stoljeće obilježio je mirovni ugovor u Srijemskim Karlovcima 1699. godine. Okončanjem Velikog bečkog rata, oslobođen je prostor Slavonije i granica je bila pomaknuta na Savu, a oslobođen je i veliki prostor Like i Krbave. Osmanlije su bili potisnuti, a granica je povučena na tokove rijeka Save i Une. S izuzetkom prostora između Une i Kupe, novooslobođeni prostori nisu uključeni pod bansku upravu, nego pod izravnu upravu bečkih institucija – time postavši dio Vojne krajine. Na obali situacija nije bila puno drugačija. Morejski rat proširio je mletački teritorij na granicu Knin – Vrlika – Sinj – Vrgorac – Gabela. Iako je u teritorijalnom smislu Osmansko Carstvo izgubilo vlast nad hrvatskim zemljama,⁴⁰ njegova se prisutnost na granici i dalje osjećala. Tijekom 18. stoljeća Habsburška je Monarhija pokrenula još tri rata protiv Osmanskog Carstva: 1714. – 1718., 1737. – 1739., i 1788. – 1791., potisnuvši Osmanlije još više na istok, a Mletačka je Republika uspjela do 1717. u Malom ratu osvojiti dubrovačko zaleđe te Imotski i Hercegovinu do Mostara iako se morala povući s većine zauzetog područja.⁴¹

---

⁴⁰ Jedino je Dubrovačka Republika do neke mjere bila službeno pod Osmanskim Carstvom, ali je kao vazalna država u potpunosti sačuvala autonomnost, a dok se ekonomski itekako oslanjala na Osmansko Carstvo, politički i kulturološki priklanjala se kršćanskim državama i mediteranskom kulturnom krugu.

⁴¹ KATUŠIĆ, Maja. „Pregled političkih zbivanja.“ Čoralić, Lovorka (ur.). *U potrazi za mirom i blagostanjem: hrvatske zemlje u 18. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska, 2013, str. 4-6. Dalje: KATUŠIĆ, 2013.

Dobitak teritorija Habsburške Monarhije i Mletačke Republike te slabljenje Osmanskoga Carstva dovelo je do relativne stabilnosti na samoj granici i omogućilo je urbani razvoj u Banskoj Hrvatskoj, iako kulturološki to nije moglo postići razinu kakva bi se mogla naći u središtima Habsburške Monarhije. Vlast je bila podijeljena na civilnu i vojnu, što je često znalo stvarati probleme. Na novoosvojenim područjima na istoku pojavilo se pitanje uloge, ustrojstva i funkcioniranja toga prostora. Hrvatski staleži tražili su da se Slavonija stavi pod jurisdikciju Sabora i bana. S druge strane, Habsburška Monarhija je još od Karla VI. nastojala reformama integrirati sve zemlje habsburške Krune kako bi podigla i standardizacijom osnažila svoje vojne, financijske i vanjskopolitičke moći.⁴² Slavonija je bila podijeljena na civilni i vojni dio tek četrdesetih godina 18. stoljeća.

Kako je sav prijašnji glazbeni život koji je morala imati pod osmanskom vlašću uglavnom nestao zajedno s Osmanlijama, razvoj novog, srednjoeuropskog kulturnog pa time i glazbenog života slavonskih gradova kaskao je za ostalim gradovima Banske Hrvatske. U 18. stoljeću tek počinju dolaziti kazališne (i eventualno operne) družine i putujući glazbenici, a jedini tragovi muziciranja mogu se naći jedino na dvoru u obliku aristokratskog amaterizma.⁴³

No ni gradovi u Banskoj Hrvatskoj nisu bili puno napredniji u smislu glazbenog života. Iako su imali nešto veću glazbenu tradiciju, ona je bila skromna i imala ceremonijalnu ulogu. Osamnaesto stoljeće u Banskoj Hrvatskoj bilo je obilježeno reformama. Marija Terezija nastojala je reformama ukloniti slabosti Monarhije i omogućiti profit i blagostanje ponajviše kraljevskoj riznici, a (u manjoj mjeri) i stanovništvu. Reformna djelovanja bila su usmjerena na

---

⁴² KATUŠIĆ, 2013, 8.

⁴³ MALBAŠA, Marija. *Glazbeni život u Osijeku: Historijski prikaz. Osječki zbornik*, 9-10, 1965, 137-187. Dalje: MALBAŠA, 1965.

uspostavljanje središnje uprave kao centralnog autoriteta lokalnih uprava (tu je pripadala i reforma školstva), a ekonomska se reforma vodila načelom kameralizma.

U Dalmaciji je također provedena gospodarska reforma. Novostečevine nakon Morejskog rata su bile dodijeljene pojedincima koji su se istaknuli u protuosmanskim borbama, a regulacija prava i obveza vezano uz zemljišne posjede postignuta je Grimanijevim zakonom, što je trebalo potaknuti razvoj poljoprivrede. Ovo je bio jedini ozbiljan pokušaj reforme, tek djelomično uspješan.⁴⁴

---

⁴⁴ KATUŠIĆ, 2013, 16-17.

2.2. URBANI RAZVOJ

Na prostoru kontinentalne Hrvatske razlikovala su se dva tipa urbanih sredina: gradovi koji su imali postojeći kontinuitet i nastavili se razvijati, te gradovi koji su izgubili svoj kontinuitet istjerivanjem Osmanlija te su u 18. stoljeću započeli svoj „novi“ razvoj.⁴⁵ Gradovi koji su već imali kontinuitet, ujedno su imali i kontinuirani glazbeni život koji se mogao i intenzivnije razvijati sada kada nije bilo toliko ratova.

Druga glavna karakteristika prostora kontinentalne Hrvatske bila je njegova podijeljenost na vojnu i civilnu vlast. Pod civilnom vlašću je bila Banska Hrvatska, a pod vojnom Vojna krajina, no ta su se dva područja zapravo teritorijalno preklapala, s time da je vojna vlast donosila određene specifičnosti.

Gradovi čiji kontinuitet traje još još iz srednjeg vijeka, poput Zagreba i Varaždina, najvidljivije su se razvijali kroz 18. stoljeće. To se naročito odnosi na Varaždin, čiji je glazbeni život bio u procvatu, a koji je istovremeno bio sjedište bana, Sabora i novoosnovanog Hrvatskog kraljevskog vijeća. Međutim, nakon velikog požara 1776. godine Varaždin se nije oporavio, prvenstveno jer je sva uprava tada bila prenesena u Zagreb. U Zagrebu se oko 60% građana bavilo obrtom, stoga je – uz crkveno – predstavljao jako obrtničko-trgovačko središte. U 18. stoljeću tamo započinju i manufakturne proizvodnje. Rastom centralizma i uprave, do kraja 18. stoljeća sve glavne upravne funkcije – Hrvatski sabor, Hrvatsko kraljevsko vijeće, pa i uspostavljanje jedinstvenog vojnog zapovjedništva za cjelokupan prostor Vojne krajine

---

⁴⁵ BENYOVSKY LATIN, Irena; Darko Vitek. „Gradovi“. *U potrazi za mirom i blagostanjem: hrvatske zemlje u 18. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska, 2013, 69. Dalje: BENYOVSKY LATIN, 2013.

(ukidanjem vojne uprave u Karlovcu, glavni štab bio je prenesen natrag u Zagreb) nalazilo se u Zagrebu, što mu je stvorilo čvrstu osnovu za njegov kulturni razvitak u 19. stoljeću.

U ostalim gradovima Banske Hrvatske, poput Koprivnice i Križevaca, koji su također imali kontinuitet iz srednjeg vijeka, glazbeni se život nije toliko razvio, prvenstveno jer su tijekom ranog novog vijeka bili glavna crta obrane protiv Osmanskog Carstva, pa su sve njihove funkcije bile vojne.⁴⁶

Novoosvojena Slavonija bila je pod vlašću Dvorske komore koja nije prezala osnivati i privilegirati nove i manje značajne sredine za vojne i gospodarske potrebe. To je bilo tipično za područje Vojne krajine, gdje se od sredine 18. stoljeća počinju osnivati privilegirana trgovišta ustrojena s ciljem povećanja gospodarske snage krajiškog područja. Do kraja 18. stoljeća, tj. do završetka reformi Josipa II. većina njih će izgubiti taj status.

Osijek je jedini grad u Slavoniji koji je zadržao elemente kontinuiteta, ali je drastično promijenio svoju prostornu fizionomiju iz osmanskog u srednjoeuropski barokni grad. Osmanska utvrda je revitalizirana i Osijek je povezan uz vojno obrambenu funkciju. Osijek je pak bio podijeljen na tri dijela: Gornji grad (zapadno od utvrde), sama utvrda i Donji grad (istočno od utvrde), a ta je podjela bila glavna okosnica njegove urbane povijesti 18. stoljeća pa i kasnije. Unutarnji grad – područje unutar utvrde – imao je karakter velikog gospodarskog, upravnog i kulturnog središta. U Osijek je pristigao velik broj obrtnika i trgovaca iz zapadnih dijelova

---

⁴⁶ BENYOVSKY LATIN, 2013, 72-73.

Habsburške Monarhije, što je pridonijelo kulturnom i urbanom razvoju karakterističnom za srednjoeuropsko podneblje.⁴⁷

Razdvajanjem civilne i vojne oblasti u Slavoniji i rasprodajom komorskih posjeda, tijekom 18. stoljeća formirao se veleposjednički društveni sloj koji je imao veliki utjecaj u urbanim strukturama. Dolazak stranih doseljenika unosi je promjene u sferu svakodnevnice i gospodarstva tih malih i zapuštenih gradova, ali u glazbenom životu vrhunac doživljava tek od 19. stoljeća, kao npr. Našice i Daruvar gdje su djelovali Pejačevići i Jankovići, prvenstveno zbog pojavljivanja publike koja bi cijnila glazbu.⁴⁸

Valpovo, Vukovar i Ilok primjeri su utjecaja velikaških obitelji na urbani razvoj pojedinih naselja. Ondje se pojavljuju reprezentativni dvorovi koji su predstavljali središte kulture, čime se razvija trgovište i naseljava stanovništvo, što pak utječe na osnivanje škola i obnovu vjerskog života. Ova mjesta najpogodnija su za istraživanje dvorske glazbe, koja je morala postojati barem u malom obujmu. Praksa amaterskog sviranja krajem 18. stoljeća postojala je u Vukovaru, Valpovu i Đakovu, a tamo je obnovljen i glazbeni život u crkvama (primjerice, Đakovo je bilo biskupsko središte). Ipak, glazbeni život bio je skroman, a puni zalet doživio je tek u 19. stoljeću. Međutim, pristustvo vlastelina, što je vidljivo kako na primjeru Krapine, tako i na primjeru Virovitice, nije moralo nužno pridonijeti razvoju. Virovitica nije doživjela ni značajniji proces naseljavanja ni gospodarsku preobrazbu, unatoč prisustvu obitelji Cardoni, a kasnije i Pejačevića.⁴⁹

---

⁴⁷ BENYOVSKY LATIN, 2013, 77.

⁴⁸ BENYOVSKY LATIN, 2013, 78.

⁴⁹ BENYOVSKY LATIN, 2013, 79.

U 18. su se stoljeću gradovi južne Hrvatske razvijali nejednakom brzinom. Primjerice, Istra je bila podijeljena između mletačke i habsburške vlasti. Zapadni i južni gradovi Istre, kao Piran, Kopar, Novigrad, Poreč i Pula, te gradovi istočne obale do Labina bili su pod mletačkom vlašću do propasti Mletačke Republike 1797. godine.

Habsburzima su pripadali središnji i istočni dio Istre te područje Kastva i Rijeka. Rijeka je 1719. godine dobila kraljevsku luku, koja kasnije obuhvaća cijeli grad. Položaj Rijeke kao slobodne luke i izgradnja Karolinske ceste 1728. godine doveli su do procvata gospodarstva, a 1752. Marija Terezija uklopila je grad u sustav Trgovačke provincije sa sjedištem u Trstu te tada Rijeka dobiva namjesnika.⁵⁰ Međutim razvojni uzlet Rijeke započeo je tek u kasnom 18. stoljeću, kada je 1776. Rijeka inkorporirana u Hrvatsko Kraljevstvo kao dio Severinske županije, a 1779. postaje *corpus separatum* kojim je upravljalo Ugarsko namjesničko vijeće.⁵¹

Svoj urbani razvoj Rijeka zapravo započinje krajem stoljeća, kada se oblikuje novi trg izvan bedema – koji se uostalom ruše – a grad je postao trgovačko središte s razvijenim lučkim sustavom i komunikacijama sa zaleđem. Već je 1765. godine imala kazalište, a Adamić je početkom 19. stoljeća podignuo i drugo kazalište.⁵²

Na obali Dalmacije gradovi su također bili pod mletačkom upravom i imali su na čelu uprave mletačkog plemića imenovanog od strane dužda. Glavni mletački grad istočnog Jadrana bio je Zadar, kao upravno-političko i vojno središte, a u njemu je mletačku vlast predstavljao

---

⁵⁰ BENYOVSKY LATIN, 2013, 81.

⁵¹ BENYOVSKY LATIN, 2013, 80.

⁵² LUKEŽIĆ, Irvin. *Adamićevo doba: 1780. – 1830.: od 30. ožujka do 30. svibnja 2005., izložba u organizaciji grada Rijeke*. Rijeka: Muzej grada rijeke, 2005, 12.

generalni providur. Manja naselja zaleđu Dalmacije bili su dio nove stečevine, a njihov je urbani karakter bio neznatan.

Iako je demografska obnova bila značajna prestankom ratova i širenjem Mletačke Dalmacije, u gradovima se nalazilo tek 10-15% ukupnog stanovništva. Problem su predstavljale učestale epidemije kuge, pogotovo ona 1783. – 1784. godine koja je poharala Zadar i Split. U epidemijom osakaćene gradove imigrirali su stanovnici zaleđa, dok su se istovremeno u vodeće gradove useljavali brojni službenici, činovnici i obrtnici iz Italije. Liberalnija mletačka politika i poticaj za razvoj krajem stoljeća koji su davali generalni providuri pridonijeli su gospodarskoj obnovi dalmatinskih gradova. U Splitu, Zadru i Trogiru se od druge polovice stoljeća osnivaju gospodarska društva, a javljaju se i inicijative za osnivanje mreže škola i zavoda za obrazovanje stanovništva.⁵³ Dalmatinska trgovina pak nije bila opterećena prevelikim nametima. Opskrba se odvijala preko Zadra i Splita, a kao glavna uvozno-izvozna luka na karavanskom putu služio je Šibenik.⁵⁴

Zadar je predstavljao tranzitno središte za izvoz stoke iz zaleđa u Veneciju. Održavao je trgovačke veze s drugim dijelovima pokrajine i s Osmanskim Carstvom i Italijom. Krajem stoljeća su zadarski trgovački brodovi bili prisutni u Senigaliji u Papinskoj Državi, u Napulju, što je rezultiralo osnivanjem stranih konzulata u gradu. Zadar je imao razvijenu trgovinu, a pojavljivale su se i prve manufakture. Zadar je tijekom 18. stoljeća pregradio veći broj javnih i vojnih zgrada poput skladišta, a proširila se i vojna bolnica. Godine 1752. izgrađen je Veliki

---

⁵³ BENYOVSKEY LATIN, 2013, 81.

⁵⁴ BENYOVSKEY LATIN, 2013, 81-82.

arsenal, a tijekom šezdesetih godina i vojarne. Od osobitog je značaja za zadarski kulturni život bila gradnja kazališta *Teatro Nobile* koja je završila 1784. godine.⁵⁵

U Dalmatinskim gradovima uglavnom je glavni zanat bio vezan uz hranu, pa su tamo djelovali mesari, mlinari i pekari, te graditelji (kamenari, zidari klesari), brodograditelji, te umjetnički obrtnici – zlatari. Ipak, nakon slabljenja trgovačkih odnosa s Bosnom (ponajviše zbog austrijsko-osmanskog rata 1788. – 1791.) Dalmacija je ponovno počela gospodarski nazadovati, dok Rijeka i Trst jačaju.⁵⁶

Ostali dalmatinski gradovi doživjeli su tek manje promjene. Unatoč tomu što je Zadar bio glavni za opskrbu, Split se nakon Požarevačkog mira počeo razvijati u glavnu mletačku luku na istočnom Jadranu, i imao je intenzivan promet robom s Istoka i Zapada do kraja stoljeća bez obzira na ratove i kugu. U Splitu, je još od 1592. postojao lazaret, što mu je omogućilo da funkcionira kao trgovačko središte unatoč kugi.⁵⁷

Iako su gradovi u Dalmaciji i Istri doživljavali rast stanovništva tijekom stoljeća, prostor Dubrovačke Republike je zbog potresa i požara 1667. godine te naknadnih pljačka i upada iz zaleđa imao velik pad stanovništva, a izbijala je glad i epidemija. Republici je trebalo čak pola stoljeća da se oporavi, a značajniji porast broja stanovnika zabilježen je tek tridesetih godina 18. stoljeća, zbog gospodarskog rasta – pomorstvo je posebno cvalo. Dubrovnik je početkom stoljeća sklopio povoljnu nagodbu s Osmanlijama o plaćanju tributa. Trgovačka flota zadržala je pozicije koje je imala prije potresa, a dio sredstava dolazio je iz stranih banaka u kojima su Dubrovčani pohranjivali novac. Ipak, oslabio je intenzitet trgovine s Balkanom, a Rijeka i Split

---

⁵⁵ BENYOVSKY LATIN, 2013, 85.

⁵⁶ BENYOVSKY LATIN, 2013, 82.

⁵⁷ BENYOVSKY LATIN, 2013, 82.

su postajali sve veći konkurenti. Nakon austrijsko-osmanskog rata 1737. – 1739. Dubrovnik se vezao uz austrijsku politiku i fokusirao se više na pomorsku trgovinu na Sredozemlju. Jedrenjaci su plovili cijelim Jadranom, a dobri odnosi s Austrijom omogućili su pristup u Rijeku, Bakar i Karlobag. U gradu je građanstvo vodilo trgovačke i brodarske poslove. Brodarstvo se razvijalo na prostoru cijele Republike, a pomorski kapetani često su dolazili iz obližnjeg Cavtata i Pelješca. Za razliku od ostalih gradova, Dubrovnik je doživio korjenitu promjenu izgleda zahvaljujući obnovi nakon potresa. Prevladavala je barokna stambena arhitektura na gotičko-renesansnim građevnim ostacima, ali se zadržao srednjovjekovni urbani prostor. I nova katedrala je dovršena početkom 18. stoljeća pod utjecajem ranobaroknih rimskih predložaka, a isusovačka je crkva prva koja se odlikuje kasnobaroknim karakteristikama.⁵⁸

---

⁵⁸ BENYOVSKY LATIN, 2013, 81-87.

3. ISTRAŽIVANJE

3.1. METODA

Ovo se istraživanje temelji na popisivanju glazbenika po gradu u kojemu su djelovali, nakon čega je naznačeno u kojoj se literaturi ti glazbenici spominju (uključujući paginaciju), potom je navedeno ime glazbenika (ako je navedeno), organizacija koja ga plaća, tj. kod koga djeluje (grad, crkva ili dvor), okvirno vrijeme djelovanja, vrijeme i mjesto rođenja i smrti ukoliko su spomenuti, vrsta glazbenika, osobne informacije te na koncu slijede bilješke u kojima su navedene sve druge relevantne informacije.

Od ovih kategorija najveći izazov predstavljaju organizacija kategorija. Primjerice, teško je odrediti mjesto djelovanja: grad, crkva ili dvor. Dvor se u literaturi gotovo uopće ne spominje. Na jednome mjestu Burić napominje da su se odvijale zabave uz pratnju guvernerovih dvorskih glazbenika.⁵⁹ Drugi spomen dvorskih glazbenika je u gradu Varaždinu, gdje je u jednom trenutku u 18. stoljeću odsjeo grof Josip Eszterházy, te se u Varaždinu spominje tako Ivan Đure Kloše kao „fagotista banov“ koji je djelovao u banovoj kapeli.⁶⁰ Također u kategoriju dvorskog glazbenika spada i Ivan Krstitelj Wanhall, koji je kraće vrijeme boravio u blizini Varaždina te je njegovo stvaralaštvo tek dodirno vezano uz tu regiju. Pod „dvorom“ kao mjesto djelovanja moglo bi se smatrati i Kneževu dvor, tj. Kneževu kapelu. S druge strane, crkva i grad se često isprepliću kao mjesto djelovanja.

Drugi je problem predstavljao tip glazbenika, što je u većini slučajeva riješeno navođenjem njihova izvornoga opisa. Tako su se iskristalizirale kategorije orguljaša, orguljara, kapelnika (tj.

---

⁵⁹ BURIĆ, Katica. *Glazbeni život Zadra u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010, 37-38.

⁶⁰ FILIĆ, Krešimir. *Glazbeni život Varaždina*. Varaždin: Muzička škola Varaždin, 1972, 64.

dirigenta ili *magister musicae*), pjevača, svirača, pomoćnika kod orgulja (tj. gazimjeha), skladatelja i učitelja glazbe. U većini slučajeva, glazbenici su imali najmanje dvije glazbene profesije: svirači su često svirali po dva instrumenta, ili su uz sviranje i pjevali, a postoji velik broj glazbenika za koje se spominje da su učitelji glazbe.

Kategorija „profesionalac/amater“ odnosi se na spomen plaće. Ako je spomenuto da glazbenik dobiva plaću, i štoviše, ako je navedena svota plaće ili honorara, zabilježen je kao profesionalac. Pod terminom „profesionalni glazbenik“ podrazumijeva se onaj koji za svoj život prvenstveno zarađuje glazbom. Međutim, mnogi glazbenici morali su obavljati druge profesije kako bi preživjeli, a u nekim je slučajevima glazba bila sekundarno zanimanje. Ipak, u načelu je većina popisanih glazbenika zarađivala za život glazbom, a njihova su druga zanimanja također uglavnom bila vezana uz glazbu. Rijetko se pojavljuju amateri. Naime, ako nije spomenuto jesu li zarađivali od glazbe, zabilježeni su pod kategorijom „nije spomenuto“. Ako je jasno da nisu zarađivali od glazbe, zabilježeni su kao „amater“.

Treća problematična kategorija su „osobne informacije“. Već iz samog naslova razvidno je da se radi o neuređenoj kategoriji. U biti ta kategorija ukratko smješta zabilježenu osobu u socijalni kontekst. Kada je u literaturi spomenuta informacija glede glazbenikovog porijekla, statusa ili drugog zanimanja, brzo dobivam uvid u socijalni kontekst u kojem se mogao naći. Tako odmah mogu vidjeti ako se radi o svećeniku, redovniku, plemiću ili bavi li se drugim zanimanjem.

Kategorija „bilješke“ bila je prvotno nazvana „napomene“, ali uvidjevši da su tamo upisane informacije preopširne, odlučila sam da njihova kategorija bude promijenjena u „bilješke“, gdje je lako pronaći najbitnije informacije o određenom glazbeniku. Što je opširnija bilješka, to je

izdašnija literatura i informacije o glazbeniku. Kategorija „napomene“ upućuje na informacije koje bi se mogle dalje istražiti ili koje povezuju određene glazbenike u tablici.

Druga se tablica odnosi isključivo na praćenje dohodaka glazbenika. Podijeljena je tako da se zasebno prate honorari i plaće. Budući da je toj tablici to ključna informacija, ovdje su izostavljeni honorari i/ili plaće za koje nije bio naveden iznos. Potom slijede informacije o literaturi za lakše snalaženje, pa informacije o samom plaćanju: tko je platio, a tko dobio plaću ili nagradu, te opis plaćanja, tj. kojim povodom glazbenik dobiva određenu svotu novaca, godina za vremenski orijentir te napomene, u kojima su navedene bilješke na koje je potrebno obratiti pozornost prilikom proučavanja tih dohodaka. Problem se ovdje javljao u osobnom slabijem poznavanju ekonomske povijesti, te preračunavanje valuta i svijesti o vrijednosti novaca. Javila se jedna usporedba s plaćom liječnika i gradskog pravника s glazbenikovom plaćom,⁶¹ što je vrlo korisno, ali iz današnje perspektive teško je zaključiti kolika je plaća bila dovoljna za normalan život, i obratno: koliko „normalni“ život košta u 18. stoljeću? Što uključuje takav život? Možda bi bilo zanimljivo te iznose usporediti s današnjim vrijednostima: koliko bi taj novac nosio? Također je problematično bilo financiranje u naturi, te davanje zemlje u zakup, ili pak osiguravanje stana. Prvo, natura se davala u poprilično velikim iznosima, što otvara pitanje što su glazbenici s tim činili? Jesu li samo čuvali za zimu, jesu li preprodavali, koliko je uopće žita bilo potrebno za jednu obitelj? Odgovori na ova pitanja omogućili bi donošenje zaključaka o visini plaće glazbenika u naturi po prosjeku.

---

⁶¹ Grgić, Miljenko. *Glazbena kultura u splitskoj katedrali 1750.-1940.* Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 1997, 33. Dalje: GRGIĆ, 1997.

Drugi, veći problem, predstavljala nekonzistentnost literature u spomenu plaća i honorara. Andreis⁶² se uglavnom ne bavi plaćama. Demović⁶³ je naveo velik broj informacija o plaćama, a najizdašniji po tom pitanju bili su upravo muzikolozi koji su proučavali glazbeni život Varaždina, te glazbeni život Gradeca. Zamjetno je da ondje gdje nema mnogo poznate skladateljske ostavštine postoji mnogo više informacija o plaćama. Najproblematičniji izvor u ovom kontekstu predstavlja Burić⁶⁴ koja se, iako izdašno opisuje glazbeni život Zadra, fokusira na glazbenu ostavštinu i ne spominje plaće glazbenika. U Splitu općenito nedostaje više podataka o glazbenom životu izvan katedrale. Kalogjera samo navodi orguljaše i kapelnike⁶⁵, a Grgić⁶⁶ i Bošković⁶⁷ ulaze malo dublje u glazbeni život katedrale. Iako prvenstveno vjersko središte, Split je ipak morao imati i gradsku glazbu. Podaci o glazbenom životu Zagreba su raštrkani i uglavnom nisu fokusirani na 18. stoljeće.⁶⁸ a Blažeković je usporedio plaće s gradskim dužnosnicima na Gradecu, te, iako nedostaje izvor za Kaptol (Barlè⁶⁹ daje nešto malo informacija o kasnom 18. stoljeću), popisivanje svih plaća glazbenika župne crkve Gradeca – Sv. Marka – zaista omogućuje materijal za usporedbu s drugim najizdašnjim gradom – Varaždinom. Ne samo

---

⁶² ANDREIS, Josip. *Povijest hrvatske glazbe*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1989.

⁶³ DEMOVIĆ, Miho. *Velika povijest dubrovačke glazbe od 1667. do 1808. godine*. Zagreb; Dubrovnik: Udruga „Stara dubrovačka glazba, 2017. Dalje: DEMOVIĆ, 2017.

⁶⁴ BURIĆ, Katica. *Glazbeni život Zadra u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010. Dalje: BURIĆ, 2010.

⁶⁵ KALOGJERA, Niko. „Povjesne crtice o glazbenim prilikama splitske stolne crkve“. *Sveta Cecilija*, 18, 1924, 4, 126.

⁶⁶ GRGIĆ, Miljenko. *Glazbena kultura u splitskoj katedrali 1750.-1940*. Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 1997. Dalje: GRGIĆ, 1997.

⁶⁷ BOŠKOVIĆ, Ivan. „Novi podaci o starim splitskim orguljašima“. *Sveta Cecilija*, 43, 1973,3, 78-82.

⁶⁸ Za razdoblje do 18. stoljeća korisnu je studiju napisao HUDOVSKY, Zoran. „Razvoj muzičke kulture u Zagrebu od XI do konca XVII stoljeća“. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 1969, 351, 5-61, a Barlè se bavi krajem 18. stoljeća i 19. stoljećem. BARLÈ, Janko. „O prvim koralistima prvostolne crkve zagrebačke“. *Sveta Cecilija*, 8, 1914, 4, 53-55. Dalje: BARLÈ, 1914.

⁶⁹ BARLÈ, 1914.

da je Filić⁷⁰ dao dosta mjesta za spominjanje plaća glazbenika i kako su se one mijenjale, nego su Šabanovom nadopunom Filićeve greške revidirane, te je Šaban⁷¹ zaista pružio detaljne informacije o životu varaždinskih glazbenika iz raznih izvora. Zagreb i Varaždin je lakše uspoređivati jer pripadaju istom valutnom sustavu, u kojemu problem predstavljaju samo razlika između rajnskih i ugarskih forinti, koja je naglašena u nekim slučajevima. Međutim, plaćanja u ugarskim forintama toliko su učestala, da je moguće pretpostaviti da se, kada se govori o forintama, misli na ugarske, što potvrđuju navedeni citati izvora u originalu, gdje je za ugarske forinte navedena kratica „flh“.

Ovo je istraživanje zahtijevalo upoznavanje brojnih valuta i novčanih vrijednosti koje su se mogle naći u 18. stoljeću u hrvatskim zemljama.⁷² Podijeljene između triju država, ali faktički dviju u 18. stoljeću, glavne korištene valute u hrvatskim zemljama mogu se podijeliti na one venecijanske i dubrovačke provenijencije te one habsburške provenijencije.

Službeni glavni novac Svetog Rimskog Carstva Njemačke Narodnosti bili su taliri. Kako je Habsburška Monarhija bila usko povezana sa carstvom, taj se novac dosta koristio i u njenim prostorima. Hrvatsko-ugarski sabor je 1553. na prijedlog Ferdinanda I. odlučio da se polovina srebra predviđenog za izradu novca upotrebi za kovanje talira i polutalira koji bi morali imati isti sastav i težinu kao i bečki, a druga polovina na kovanje ugarskih denara i filira. U drugoj polovici 16. stoljeća u optjecaju su bili i rajnski taliri (guldeni), koji su vrijedili 80 denara. U 17. i 18. stoljeću guldeni su bili potisnuti iz optjecaja, ali njihova nominalna vrijednost, koja je u tom

---

⁷⁰ FILIĆ, Krešimir. *Glazbeni život Varaždina*. Varaždin: Muzička škola Varaždin, 1972. Dalje: FILIĆ, 1972.

⁷¹ ŠABAN, Ladislav. „Glazbene mogućnosti Varaždina u 18. i početkom 19.st.“, *Rad JAZU*, 3, 1978. Dalje: ŠABAN, 1978.

⁷² Više o tomu: KOLAR, Mira. *Povijest novca u Hrvatskoj od 1527. do 1941. godine*. Zagreb, 2013. Dalje: KOLAR, 2013.

razdoblju iznosila 20 groša, 60 krajcara ili 80 denara, i dalje se koristila pri računanju vrijednosti robe. Istodobno je u optjecaju bila i ugarska forinta, čija je vrijednost iznosila 25 groša, 75 krajcara ili 100 denara.⁷³ Potrebno je napomenuti da je prema ovim podacima, jedan groš iznosio 3 krajcara, a krajcar 1,3 denara iz čega slijedi da je jedan groš iznosio 3,9 denara. Tijekom polovice 18. stoljeća rajnska forinta imala je jednaku vrijednost kao raniji gulden – iznosila je također 20 groša, 60 krajcara ili 80 denara.⁷⁴

Iz literature je razvidno da se glazbenike u gradovima pod vlašću Habsburške Monarhije uglavnom plaćalo u rajnskim i ugarskim forintima kada se radilo o godišnjoj i mjesečnoj plaći, dok su honorari su bili isplaćivani u groševima.

Venecija je imala libru, odnosno liru, kao obračunsku i težinsku jedinicu od vrijednosti od 20 soldina. Od 16. stoljeća u Rijeci se može naći zlatna mletačka škuda koja je vrijedila 6 libara i 18 soldina. Venecija je bila trgovački dobro povezana i s Banskom Hrvatskom u kojoj su kolale mletačke škude, čiju je vrijednost Hrvatski Sabor procijenio na 110 krajcara 1636. godine, a deset godina kasnije na 120 krajcara, tj. 160 denara.⁷⁵

Dalmacija je, izuzev Dubrovnika, uglavnom koristila mletački službeni novac, a najveću je vrijednost imala lira koju je činilo 20 soldina. Soldini su se dijelili na 12 bagatina, koji se mogu naći i pod nazivima pinez, bolnača ili denar. Međutim od 1687. godine počinje se kovati dalmatinska lira, koja je imala samo iznos od dvije trećine mletačke lire.⁷⁶

---

⁷³ KOLAR, 2013, 22.

⁷⁴ KOLAR, 2013, 29.

⁷⁵ KOLAR, 2013, 22.

⁷⁶ KOLAR, 2013, 49.

Dubrovnik je imao raznolik novac. Osnovna jedinica za srebrni novac bio je dinar ili dinarić. On je vrijedio 30 bakrenih minca, koje su se kovale do polovice 17. stoljeća. Veći od dinara bio je perper, koji je vrijedio 12 dinara, tj. 72 solda, a još je veća bila škuda koja je u sebi sadržavala 3 perpera, tj. 36 dinara, dok je dukat vrijedio 40 dinara. Talir je bio najvrjedniji i sadržavao je 5 perpera, tj. 60 dinara. Zlatni dukati bili su zapravo mletački, jer Dubrovačka Republika nije kovala zlatni novac, a mletački je dukat imao međunarodnu reputaciju.⁷⁷

Vrijednosti o kojima je ovdje riječ i koje su zapisane u tablici tek su okvirna vrijednost. Konkretno plaće glazbenika zaslužuju poseban stručni rad koji nadilazi opseg ovoga rada, stoga će se ovdje samo prokomentirati općeniti dojam.

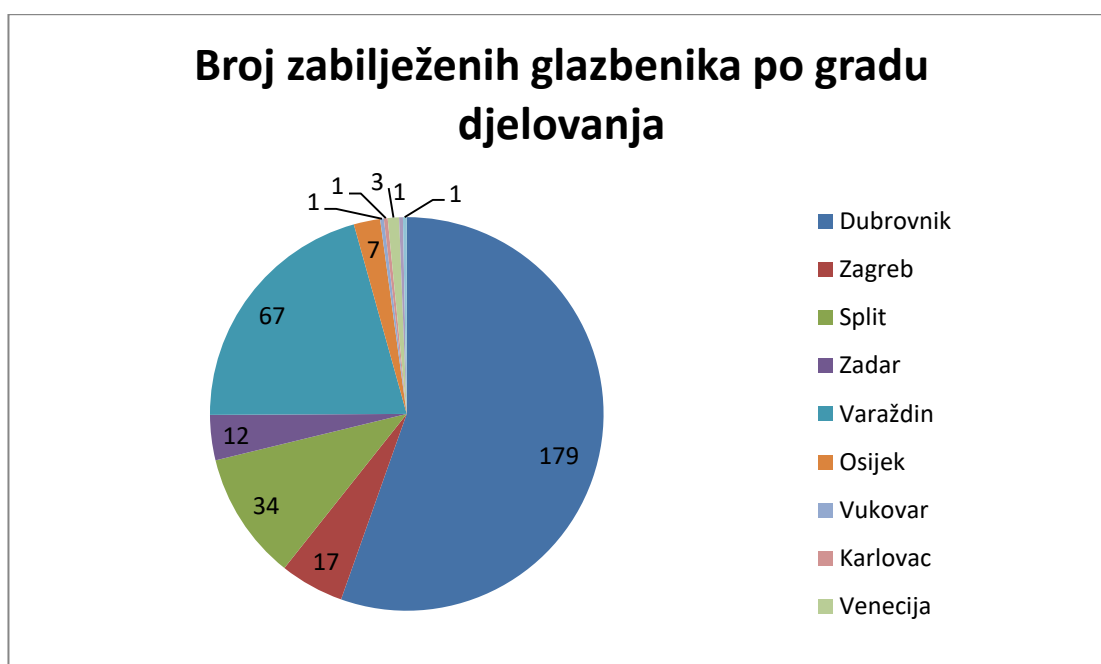
---

⁷⁷ KOLAR, 2013, 47.

3.2. REZULTATI

3.2.1. REZULTATI - OPĆENITO

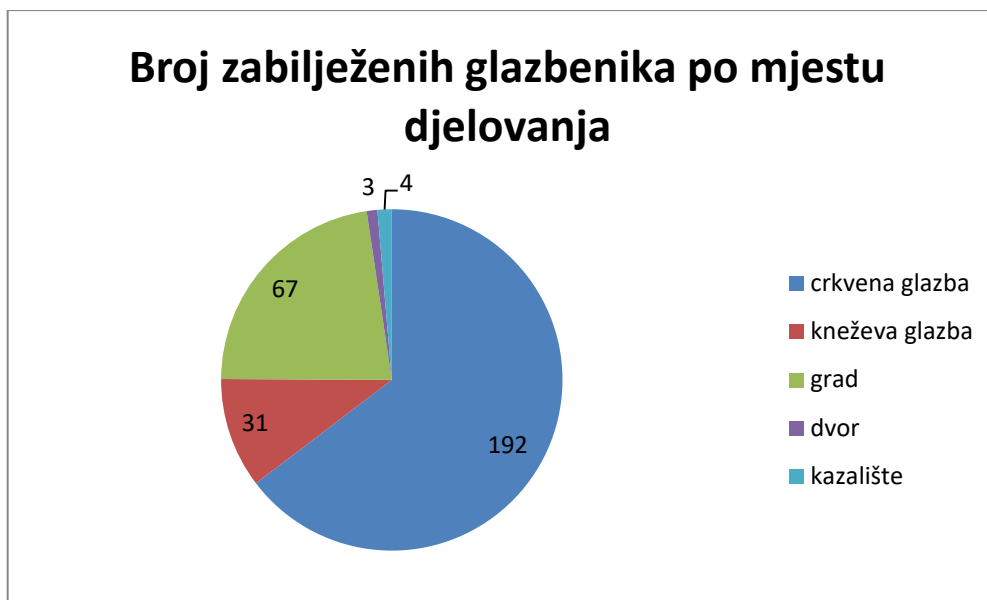
U ovome je istraživanju zabilježeno 260 glazbenika, od kojih su 3 u potpunosti anonimni. Od 260 popisanih glazbenika, njih je 179 djelovalo u jednom trenutku u Dubrovniku, 17 u Zagrebu, 34 u Splitu, 12 u Zadru, 67 u Varaždinu, 7 u Osijeku. U Veneciji ih je djelovalo troje, od kojih je dvoje porijeklom iz Dubrovnika, a jedan iz Zadra. Jedan koji je porijeklom bio iz Dubrovnika, tj. ondje je spomenut, djelovao je u Mantovi.⁷⁸

GRAF 1. Broj zabilježenih glazbenika po gradu djelovanja

⁷⁸ Radi se o glazbeniku Marianus a Canalibus. Iako grad rođenja nije izravno spomenut, može se pretpostaviti da je odande, jer je zapisan u popisu glazbenika samostana Male Braće. DEMOVIĆ, Miho. *Velika povijest dubrovačke glazbe od 1667. do 1808. godine*. Zagreb; Dubrovnik: Udruga „Stara dubrovačka glazba, 2017, 166-117. Dalje: DEMOVIĆ, 2017.

Po mjestu djelovanja njih 192 vezano je uz crkvenu glazbu (samostani), 31 uz kneževu glazbu, dok ih je petero vezano uz bratovštinu (koju se također može vezati uz crkvu) te gostuju u kneževoj kapeli, a četvero ih je bilo vezano uz gradsko kazalište. Njih 67 djeluju kao gradski glazbenici, a samo 3 kao dvorski. Ovo su brojke u totalu. Međutim, one ne prikazuju realno stanje. Naime, glazbenici su vrlo često djelovali privatno, tj. sami su organizirali nastupe ili su bili pozivani da sviraju na raznim privatnim prigodama, bilo slavljima, bilo sprovodima. Nadalje, budući da je kriterij bio popisivanje glazbenika prema mjestu njihova djelovanja kako je spomenuto u izvoru, ili ukoliko nije, prema logičnom zaključku donesenom na temelju literature, vrlo često se dogodi da je glazbenik djelovao i u crkvi i u gradu, tj. u slučaju Dubrovnika, u Kneževoj kapeli. Zapravo, radi se o gradskim glazbenicima koji su bili namješteni u crkvi. Međutim, iz knjiga računa razvidno je da glazbenike uzdržava, ako ne u potpunosti onda većinski, grad. Od 192 glazbenika koji djeluju u crkvi, njih 98 su zapravo gradski glazbenici namješteni u župnoj crkvi, dok se za ostale ili spominje da su vezani uz crkvu, ili nisu zabilježeni u gradskoj knjizi računa. Ipak, budući da su ipak namješteni u crkvi i dobivaju dio plaće od nje, zabilježeni su pod kategorijom „crkva i grad“, tj. radi se o glazbenicima pod kategorijama: 41 crkva i grad, 2 župna crkva, 6 crkva i kneževa glazba. Njih 98 je bilo zaposleno u crkvi o trošku grada.

GRAF 2. Broj zabilježenih glazbenika po mjestu djelovanja

Ukoliko je bilo naznačeno kojem su redu pripadali crkveni glazbenici, to je zabilježeno u tablici. Od navedenih crkvenih glazbenika, njih je 17 djelovalo u isusovačkom redu, najmanje ih je 17 djelovalo u franjevačkom redu, a 15 ih je pripadalo uršulinskom redu. Kategorija naznačena kao „župna crkva“ pretvorit će se u „grad i crkva“ jer su upravo u župnim crkvama uzdržavani gradski glazbenici.

Što se tiče godina djelovanja, 183 upisanih glazbenika djelovao je u 18. stoljeću. Ostalih 58 djelovalo je u 17. stoljeću, a 25 u prvoj polovici 19. stoljeća. Ovi potonji su uključeni u ovo istraživanje kao pomoć u proučavanju razvoja glazbenog života s obzirom na okolnosti, svojevrsan kontinuitet preko kojega je moguće pratiti je li u kontekstu tih gradova položaj glazbenika slabio ili jačao.

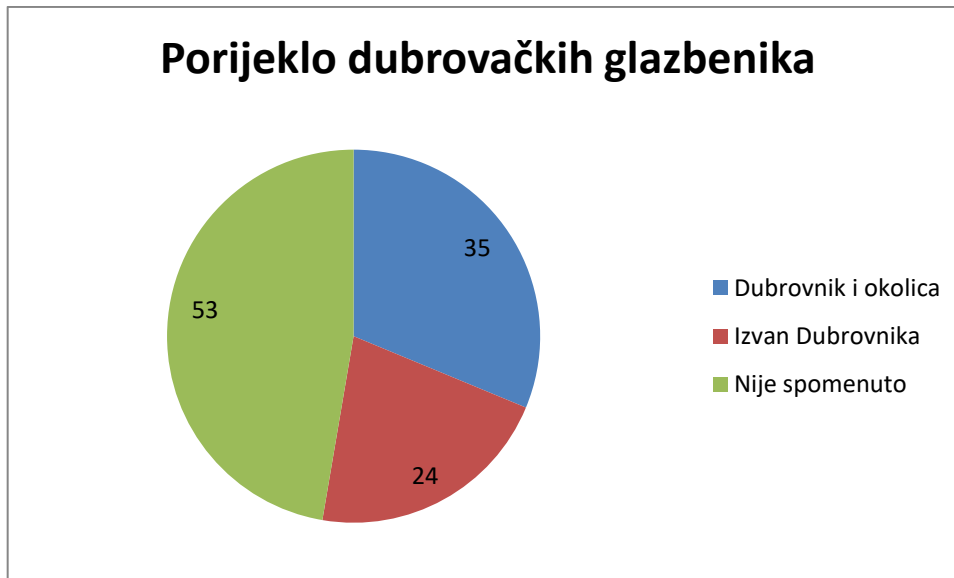
GRAF 3. Broj zabilježenih glazbenika po vremenu djelovanja.

Zanimljivo je pogledati kategoriju „grad rođenja“ koja najčešće upućuje na migracije usmjerene prema hrvatskim zemljama. Kod ove kategorije problematično je to što se u brojnim slučajevima grad rođenja ne spominje, a osobna imena su često ili kroatizirana ili pak talijanizirana, odnosno germanizirana. U nastavku slijedi prikaz trenutnog stanja u toj kategoriji bez donošenja zaključaka iz imena.

Od popisanih glazbenika, za njih 29 moguće je sa sigurnošću tvrditi da su bili rođeni u Dubrovniku. Od navedenih Dubrovčana, 6 ih je rodom iz okolice Dubrovnika (3 iz Konavala, 1 sa Šipana, 2 iz „okolice Dubrovnika“). To je vrlo mali broj, s obzirom na to da ih je ondje prema ovom popisu djelovalo 119. Međutim, za mnogo njih u toj kategoriji nije spomenut grad rođenja, stoga je sa sigurnošću moguće tvrditi da ih je bilo više od 29. U Dubrovniku je djelovalo 24 stranih glazbenika, od čega ih je čak 22 porijeklom iz Italije.⁷⁹ Za ostalih 53 glazbenika koji su

⁷⁹ Radi se o sljedećim glazbenicima: Tomaso Resti, koji je djelovao neko vrijeme u Dubrovniku, a kasnije se preselio u Split (DEMOVIĆ, 2017, 84), Giuseppe Valenti, koji je djelovao u Dubrovniku u drugoj polovici 18. stoljeća

djelovali u Dubrovniku, nije moguće sa sigurnošću tvrditi odakle potječu jer u literaturi to dosada nije spomenuto.

GRAF 4. Porijeklo dubrovačkih glazbenika

Gradec je poprilično problematičan jer se u većini slučajeva ne spominje grad rođenja glazbenika, ali je zato sa sigurnošću moguće tvrditi da ih 4 sigurno nije porijeklom iz Zagreba: 2

(DEMOVIĆ, 2017, 100), potom Guglielmo Zabolio, rodom iz Chiavene, a u kneževoj glazbi djeluje tijekom kasnog 18. stoljeća (DEMOVIĆ, 2017, 98), Francesco Boriani iz Livorna, također djeluje u kneževoj glazbi u kasnom 18. stoljeću (DEMOVIĆ, 2017,98), Michael Bianchi i Michiele Marchigiani, koji su djelovali u kneževoj glazbi polovicom 18. stoljeća (DEMOVIĆ, 2017, 146,151), Johannes Paulucci, rodom iz Napulja koji u Dubrovniku djeluje u ranom 18. stoljeću (DEMOVIĆ, 2017, 132), Luigi Leggi i Benigno Curiale koji djeluju u 1780-tim godinama (DEMOVIĆ, 2017,0101, 150), Aloysius Anderlini, koji djeluje 1777 u Dubrovniku (DEMOVIĆ, 2017, 177), Antonio Bertolini, djeluje krajem 18. stoljeća u Dubrovniku (DEMOVIĆ, 2017,99), Agostino Belloli, iz Milana, djeluje u prvoj polovici 19. stoljeća (DEMOVIĆ, 2017, 150.), Angelo Bonifazio, djeluje krajem 18. stoljeća u Dubrovniku (DEMOVIĆ, 2017, 80.), a prije toga u Splitu (GRGIĆ, 1997, 39.), Ludovico Massaglia, rodom iz Brescine, koji djeluje prijelazom 18. u 19. stoljeće (DEMOVIĆ, 2017, 158), Domenico Antonietti, rodom iz Napulja, djelovao je u drugoj polovici 18. stoljeća (DEMOVIĆ, 2017, 152, VALJALO KAPORELO, Jelica. "Pisma talijanskoga glazbenika Domenica Antoniettijia (oko 1750. - poslije 1802.) vladi Dubrovačke Republike - prilog rasvjetljavanju nepoznate biografije" *Bašćinski glasi*, 12, 2015-2016, 193-207), Giuseppe Alimenti, iz Napulja, djelovao 1780-ima (DEMOVIĆ, 2017, 152), Carolo Testi, iz Napulja, djelovao od 1728. u Dubrovniku (DEMOVIĆ, 2017, 144), Carlo de Beni, iz Venecije, djelovao poslije 1667 (DEMOVIĆ, 2017, 84), Angelo Frezza, iz Rima, djelovao neko vrijeme u Dubrovniku, kasnije u Zadru, kasno 18. i prva polovica 19. stoljeća) (DEMOVIĆ, 2017, 154-156, BURIC, 2010, 33). Antonio Santoro iz Napulja, djelovao je poslije 1750. godine (DEMOVIĆ, 2017, 93-94), Moyses de Moyses, iz Trsta, djelovao 1715-1747 (DEMOVIĆ, 2017, 84-86).

od njih su Štajerci,⁸⁰ jedan Ljubljčanin,⁸¹ dok za posljednjeg nema navedenih podataka.⁸² Ako se za one koji nisu spomenuti kao stranci, njih 12, pretpostavi da su rodom iz Zagreba, to bi značilo da su u Gradecu prevladavali domaći glazbenici.

Još je teže donijeti zaključke za Split: od njih 22 glazbenika, samo je za 7 spomenut grad rođenja. Tako je tamo djelovalo 4 glazbenika iz Splita, jedan glazbenik iz Vizenze,⁸³ jedan iz Verone,⁸⁴ te jedan iz Sinja.

Na zadarskome je području od 12 spomenutih glazbenika njih 3 bilo rođeno u Zadru,⁸⁵ 3 su bili rodom iz Italije (od kojih je za dvoje spomenuto da su iz Venecije),⁸⁶ dok za ostalih 6 nije spomenut grad rođenja.

U proučavanju rezultata za grad rođenja za glazbenike koji su djelovali u Varaždinu pojavljuju se slični problemi kao u Dubrovniku: iako je u Varaždinu zabilježen velik broj glazbenika, za samo 3 je jasno navedeno da su rođeni u gradu, stoga treba započeti s onima za koje je spomenuto da su stranci. Stranih je glazbenika u Varaždinu od kasnog 17. do prve polovice 19. stoljeća bilo 17. Od tih 17, dvoje ih je doseljenika iz drugih dijelova današnje

---

⁸⁰ Radi se o Ignaciju Pergofferu i Franciscusu Stryhanperghu (alias Styru Graecensis). BLAŽEKOVIĆ, Zdravko. „Bilješke o glazbenicima na zagrebačkom Griču u 18. stoljeću“ u: Stipčević, Ennio (ur.). *Glazbeni barok u Hrvatskoj*, 1989, 116, 118. Dalje: BLAŽEKOVIĆ, 1989.

⁸¹ Radi se o Felicijanu Beliću, djelovao 1728- 1755. BLAŽEKOVIĆ, 1989. 116.

⁸² Radi se o Bernardu Georgiju, koji je djelovao u 17. stoljeću. BLAŽEKOVIĆ, 1989, 114.

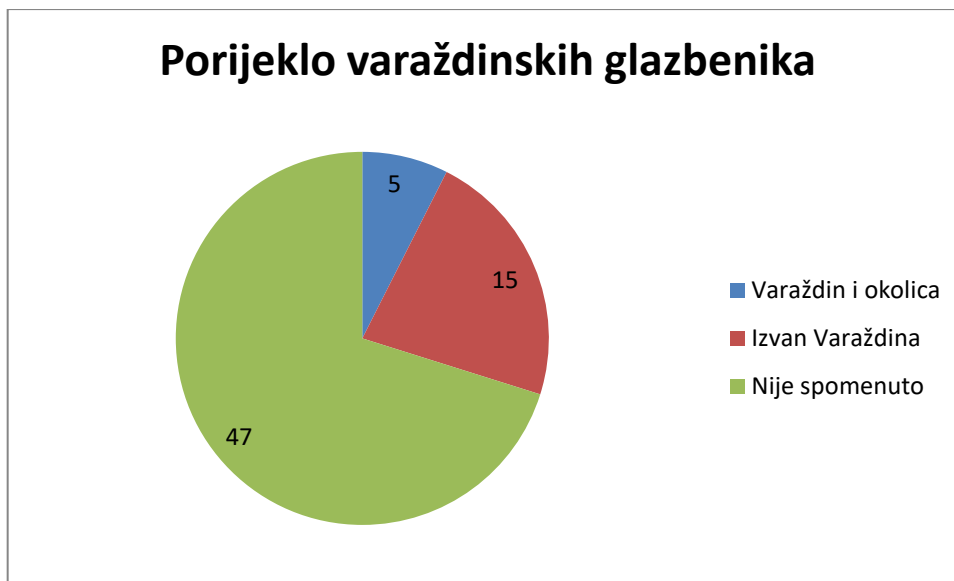
⁸³ Radi se o Benedettu Pellizzariju, djelovao u 18. st. GRGIĆ, 1997, 33-38.

⁸⁴ Radi se o Carlu Beni, djelovao je početkom 18. stoljeća. GRGIĆ, 1997, 38. Bio je orguljar. DEMOVIĆ, 2017, 84.

⁸⁵ Radi se o Šimi Vitasoviću, koji je djelovao u katedralnoj crkvi u kasnom 17. i početkom 18. stoljeća (BURIĆ, 2010, 21-22), Vincenzu Genciniju, koji je također djelovao u crkvi u to vrijeme (BURIĆ, 2010, 22), te Petru Nakiću, poznatom graditelju orgulja koji je izgradio mnoge orgulje na hrvatskom prostoru krajem 17. i početkom 18. stoljeća, ali glavno prebivalište bila je Venecija, gdje je bila smještena i njegova radionica. (BURIĆ, 2010, 28-30).

⁸⁶ Radi se o Domenicu Moscatelliju, koji je djelovao u drugoj polovici 18. stoljeća kao orguljar, a rodom je bio iz Venecije. (BURIĆ, 2010, 30.) Drugi rodom venecijanski orguljar bio je Domenicov sin, Gaetano Moscatelli, koji je djelovao u kasnom 18. i početkom 19. stoljeća. Međutim, Gaetano nije ostao u Zadru. (BURIĆ, 2010, 30-31.). Treći talijanski glazbenik u Zadru bio je Giuseppe Galli. (BURIĆ, 2010, 33-34.).

Republike Hrvatske: jedan iz Međimurja, a jedan iz Bjelovara. Ostalih 15 dolaze ponajviše iz njemačkog govornog područja: njih čak 5 iz Bavarske,⁸⁷ po jedan iz Švapske,⁸⁸ Linza,⁸⁹ Graza⁹⁰ i Admonta.⁹¹ Troje ih je rodom iz Slovenije,⁹² Gradovi rođenja ostalih varaždinskih glazbenika nisu bili spomenuti u pročitanoj literaturi.

GRAF 5. Porijeklo varaždinskih glazbenika.

⁸⁷ Radi se o Mariji Ceciliji Schwegler, koja je bila orguljašica u uršulinskom redu početkom 18. stoljeća (ŠABAN, 1978.), Mariji Viktoriji, koja je po ređenju dobila ime Stanislava, također orguljašica uršulinka od 1722 do 1747. (ŠABAN, 1978, 140), potom Antonija Beil, također uršulinka (ŠABAN, 1978, 142), Karolina Feinfelter, također uršulinka (ŠABAN, 1978, 142) te Lovro Claudi, djelovao kao orguljaš u franjevačkom redu u 18. stoljeću (ŠABAN, 1978, 146).

⁸⁸ Radi se o Kajetani Hortnaj, orguljašica i učiteljica glazbe u uršulinskom redu sredinom 18. stoljeća. ŠABAN, 1978, 141.

⁸⁹ Radi se o Josefi Barbari Cristi, koja je djelovala u uršulinskom redu sredinom i u drugoj polovici 18. stoljeća. ŠABAN, 1978, 142.

⁹⁰ Radi se o Ignaciju Ebneru, značajnom orguljašu i violinistu koji je djelovao tijekom druge polovice 18. stoljeća u Varaždinu. Filić, 51-52, ŠABAN, 1978, 131, 164.

⁹¹ Radi se o Mariji Tereziji Schenckenfuss, koja je kao pjevačica djelovala u uršulinskom redu u prvoj polovici 18. stoljeća. ŠABAN, 1978, 140.

⁹² Radi se o Mariji Josefi Malleg, rodom iz Slovenije, koja je bila glazbenica u uršulinskom redu u prvoj polovici 18. stoljeća (ŠABAN, 1978, 140), zatim o Stanislavi Grattl, koja je također u uršulinskom redu bila pak orguljašica u drugoj polovici 18. stoljeća (ŠABAN, 1978, 143), te o Ani Sofiji Fonton, uršulinki koja je bila glazbeno naobrazovana i vršila službu učiteljice djevojaka u konviktu, ali kasnije je zabilježena kao vrtarica. (ŠABAN, 1978, 138-139, 141.).

Mnogi porijeklom strani glazbenici našli su stalno zaposlenje u dalmatinskom ili hrvatskom gradu. Iako stranci, s vremenom su zbog svojih zasluga dobili status građanina. Međutim, stalno zaposleni strani glazbenici (zbog čega i dobivaju status građanina) nisu predstavljali prijetnju domaćim glazbenicima. Štoviše, oni su najprisutniji kada gradu nedostaje kvalitetnih glazbenika, i obično se radi o (gledano s glazbene hijerarhije) zahtjevnijem poslu.

Iz dosad navedenog, razvidno je da su se u slučaju primorskih gradova glazbenici „uvozili“ pretežito iz Italije, obično iz Venecije, mada se iz primjera Dubrovnika vidi da je popularno bilo i Napuljsko Kraljevstvo. To uopće ne čudi, s obzirom na to da se radi o susjednim pomorskim zemljama. Posebno je zanimljivo to što je u Dubrovniku spomenuto da su se strani glazbenici pozivali zbog kvalitete, što upućuje na to da je glazbeni život bio na relativno niskoj razini, eventualno srednjoj.⁹³ Strani glazbenici dolazili su i do zaposlenja prilikom nastupanja putujuće operne družine. Budući da je to bio uglavnom nesiguran posao, a i naporan s obzirom na stalna putovanja, kada bi dobili priliku da se zaposle u nekom gradu, obično bi ju i prihvatili.⁹⁴

Svi su gradovi u Hrvatskoj i Dalmaciji bili skloni zapošljavanju stranih glazbenika. Budući da nije bilo sustavnog i stalnog glazbenog obrazovanja, a domaćih je glazbenika nedostajalo, gradske su vlasti imale obično više povjerenja u kvalitetu stranih glazbenika. Međutim, to je obično značilo i veći trošak. Strani glazbenici obično su bili i bolje plaćeni, što si grad obično nije mogao dugo priuštiti, pa se računalo na to da će strani glazbenik (ili domaći glazbenik obrazovan u inozemstvu) potaknuti i osposobiti glazbeni život grada i prenijeti svoje znanje

---

⁹³ Dubrovnik je nakon potresa 1667. godine morao dugo obnavljati glazbeni život da bi dostigao svoj stari standard. DEMOVIĆ, 2017, 7-21.

⁹⁴ Naprimjer oboist Michael Bianchi i violinist Michiele Marchigiani su prilikom gostovanja svoje operne družine 1757. godine zatražili zaposlenje u Dubrovniku. DEMOVIĆ, 2017, 146, 151.

budućim generacijama. Dubrovačka je vlast također investirala u obrazovanje svojih glazbenika u inozemstvu.⁹⁵

Domaći i strani glazbenici ipak su se povremeno sukobljavali, što dokazuju molbe varaždinskih glazbenika upućenih vlastima. U njima se moli da se stranim glazbenicima zabrani dolazak u grad tijekom sezone plesova (obično za vrijeme poklada, od 6.1. do Pepelnice), jer stvaraju nepravednu konkurenciju. Ti *strani* glazbenici zapravo su putujući glazbenici, koji su pak često bili dio opernih družina u potrazi za sezonskim i stalnim zaposlenjem.

---

⁹⁵ Primjer toga je Marino Santoro, pjevač, orguljaš, violinist i čembalist, koji je također dobio mjesto kapelnika. Njegov otac, poznati dubrovački glazbenik Antonio Santoro molio je grad za studij u Napulju. DEMOVIĆ, 2017, 94.

3.2.2. TIPOVI GLAZBENIKA

U ovom je istraživanju najteže bilo odrediti tip glazbenika. Prvo, teško je bilo odlučiti se za naziv. Za svakog instrumentalista naznačeno je i koji su instrument svirali. Tipovi glazbenika navedeni su u skladu s onime što je bilo spomenuto u literaturi. Međutim, treba uzeti u obzir to da su se glazbena zanimanja uglavnom međusobno prožimala, tj. da nije postojala tako stroga specijalizacija kao danas. Instrumentalisti su često znali svirati nekoliko različitih instrumenata (štoviše, to se od njih i očekivalo) te su mogli ujedno biti i pjevači. Svaki instrumentalist bio je i potencijalni učitelj glazbe jer se očekivalo da se zanat prenosi na sljedeći naraštaj. Kapelnici su ujedno bili i instrumentalisti, pjevači ili pak dirigenti ili skladatelji. S druge strane, neka danas prihvaćena zasebna zanimanja u 18. stoljeću nisu tako shvaćana. Na primjer, u slučajevima kada je neki glazbenik zabilježen isključivo kao skladatelj, obično se radilo o amaterizmu. Skladanje je bilo jedno od mnogih dužnosti u opisu posla kapelnika ili ponekad orguljaša, i unatoč tome što se skladateljsko umijeće od glazbenika nije izričito zahtijevalo, bilo je itekako poželjno te se na temelju narudžbi skladbi moglo zaraditi. Teško je sa sigurnošću tvrditi je li skladanje bilo obvezno. S jedne strane, do određene se mjere podrazumijeva da je kapelnik, *magister musicae* (dirigent) (radi se o istim dužnostima – voditelju glazbe) bio dovoljno glazbeno obrazovan da može skladati, pa čak i kad se time nije bavio. Moglo se dogoditi da su neki kapelnici skladali, ali su izvori u međuvremenu izgubljeni. Kapelnici, dirigenti iliti *magistri musicae*, ali i orguljaši obično su bili i voditelji glazbenog života, stoga su u većini slučajeva ostavili i nešto tragova o skladanju. Međutim, skladanje je za njih bila sekundarna aktivnost, dok su njihove primarne dužnosti bile priprema nastupa, obrazovanje glazbenika i izvođenje glazbe. Graditelji instrumenata se pak nisu direktno bavili glazbom, no bili su itekako potrebni za glazbeni život.

Najviše informacija sačuvano je o graditeljima orgulja koji po mnogočemu u načinu života kontrastiraju orguljašima.

3.2.3. ORGULJAŠI

Profesija orguljaša bila je jedna od najustaljenijih profesija u ranom novom vijeku. Svaki grad imao je gradsku crkvu, a gotovo svaka gradska crkva imala je orgulje i svog orguljaša. Veći gradovi imali su više crkava koje su pripadale različitim redovima, a svaki je crkveni red imao svojega orguljaša.

Zabilježeno je ukupno 55 spomena orguljaša. Od toga 14 njih pripadaju u 17. stoljeće. U 18. stoljeću u navedenih pet gradova djelovao 41 orguljaš.

U Dubrovniku je nakon potresa do prve polovice 19. stoljeća djelovalo 12 orguljaša. Većinom se radilo o svećenicima i redovnicima koji su svoju dužnost su obnašali do smrti. O orguljašima pojedinih redova nema mnogo informacija. Za franjevačke orguljaše navedena su samo imena i godina smrti, te činjenica da su bili orguljaši. Albertus de Flumine djelovao je kao franjevački orguljaš tijekom polovice 17. stoljeća (umire 1675. godine), a Adrianus de Sign sredinom 18. stoljeća (umire 1775. godine).⁹⁶ Od dominikanskih orguljaša spomenut je Dominik Damjanović, rodom iz Dalmacije koji je ušao u službu 1774. godine.⁹⁷ Jedini spomenuti benediktinski orguljaš iz 18. stoljeća jest Anselmo Banduri, koji je bio vrlo cijenjen, ne samo kao orguljaš, već i kao numizmatičar i bizantolog.⁹⁸

U 17. stoljeću nakon potresa spomenuta tri orguljaša: Giovanni Melchi – svećenik koji je preživio potres i djelovao do 1681. godine kada je i umro, Nicolaus Boasci, građanin koji je često

---

⁹⁶ DEMOVIĆ, 2017, 116-118.

⁹⁷ DEMOVIĆ, 2017, 118-119.

⁹⁸ DEMOVIĆ, 2017, 15, 118.

učestvovao u svađama što je završilo na sudovima.⁹⁹ Kao orguljaš je djelovao u drugoj polovici 17. stoljeća u Crkvi sv. Vlaha, a budući da je tijekom njegove službe spomenut i Niccolaus Thomae, koji je bio sin gradskog zlatara, moguće je da je riječ o istoj osobi.¹⁰⁰

Nakon službe Nikole Boascija nije poznat izravni nasljednik: Demović pretpostavlja da su ga zamijenili Domenico Bonomo i Johannes Pauluci. U 18. stoljeću spominje se Nicolo Catafio, koji je po svemu sudeći bio također zamjenski orguljaš koji je svirao na tijelovskim procesijama, jer je prvenstveno bio instrumentalist (puhač).¹⁰¹

Značajni orguljaš prve polovice 18. stoljeća bio je svećenik Michael Bonomo, sin kapelnika Domenica Bonoma i Ane Miha Gambari. Vjerojatno je glazbenu obuku dobio od svog oca. Rođen 1693. godine, subđankonat je primio s 19 godina, a đakonat godinu kasnije, nakon čega je zaređen za svećenika *ad titulum patrimonii*, što je značilo da ga crkva nije uzdržavala, već se izdržavao sam. U Dubrovniku su svećenici s tom titulom mogli postati kućni kapelani vlasteoske obitelji, učitelji, ili pak prihvatiti svaku građansku službu osim liječničke i odvjetničke. Bonomo je kao stalni orguljaš dobivao godišnje 44 dukata. U katedralnoj knjizi računa spominje se od 1730. godine sve do 1764. godine, kada je i umro. Do 1764. Michael Bonomo je uznapredovao do položaja gradskog župnika unatoč jakoj konkurenciji.¹⁰²

Bonoma je naslijedio Johannes Brisgich, koji se spominje i kao Giovanni. Brisgich je bio pripadnik građanske obitelji te je završio školovanje u Dubrovačkom kolegiju te kasnije teologiju pri Katedralnoj školi, nakon čega je zaređen 1746. godine. Postao je orguljašem 1764. godine,

---

⁹⁹ DEMOVIĆ, 2017, 91.

¹⁰⁰ DEMOVIĆ, 2017, 91.

¹⁰¹ Više o njemu pod poglavljem Instrumentalisti (naknadno). DEMOVIĆ, 2017, 148.

¹⁰² DEMOVIĆ, 2017, 92.

vjerojatno pobijedivši na natječaju koji je bio raspisan nakon smrti Michaela Bonoma, te je na tom mjestu ostao do svoje smrti 1802. godine. Kako je pri kraju stoljeća već bio u podmakloj dobi, Brisgich je trebao pomoćne orguljaše, a tu službu zajedno su vršili Tomaso Resti i Marino Santoro. Tomaso Resti bio je porijeklom iz Apulije (Lecce) te je ovo najraniji spomen njegovog djelovanja u Dubrovniku. Nakon Brisgicheve smrti dobio je poziciju kneževa violista.¹⁰³ Marino Santoro bio je sin poznatog glazbenika Antonija Santora koji je, osim što je i sam podučavao sina glazbu, uspio izmoliti Senat da stipendira Marina u Napulju. Santoro je kao akademski obrazovan glazbenik najprije dobio posao kao violist u Kneževoj kapeli, a počeo je obnašati službu pomoćnog orguljaša oko 1780. godine. Nakon Brisgicheve smrti njegovo mjesto nije bilo službeno popunjeno, ali je u praksi godinu dana orguljao Santoro, nakon čega je tražio povišicu plaće koja mu je pripadala s obzirom na to da je postao glavni orguljaš. Iako je orguljao do smrti 1823. godine, bio je umirovljen dolaskom francuske vlasti, i time je upravo on zabilježen kao posljednji stalni orguljaš u dubrovačkoj katedralnoj crkvi.¹⁰⁴

Orguljaš je u Dubrovniku bio, dakle, katedralni službenik, zajedno s jednim kontrabasistom, dirigentom (*magister musicae*) i četiri violinista.¹⁰⁵ Obično se radilo o dubrovačkim građanima koji su obrazovanje dobivali od svojih roditelja (poput Bonoma i Santora), na Dubrovačkom kolegiju i studiju u Italiji (obično u Napulju), ukoliko je bilo dostupnih sredstava. Orguljaši su obično bili svećenici. Ukoliko ih nije uzdržavala crkva, grad je za njih izdvajao novac iz fonda prodaje soli, što je pak bila praksa za brojne službenike.¹⁰⁶ Jedina

---

¹⁰³ DEMOVIĆ, 2017, 93.

¹⁰⁴ DEMOVIĆ, 2017, 94.

¹⁰⁵ DEMOVIĆ, 2017, 98.

¹⁰⁶ DEMOVIĆ, 2017, 92.

zapisana godišnja plaća iznosila je više 44 dukata godišnje,¹⁰⁷ te je u slučaju Marina Santora zatražena povišica kako bi imao potpunu plaću glavnog, a ne pomoćnog orguljaša. Budući da je kapelnik zarađivao obično preko 100 dukata godišnje, orguljaši su vjerojatno dobivali nešto manju plaću od njih. Kako nema mnogo zahtjeva za povišicom, izgleda da je redovita plaća bila dostatna za normalan život svećenika.

U Zagrebu su podaci o orguljašima dostupni iz gradskih računa te iz potvrda njihovih službi, što se obnavljalo svake godine 3. veljače – na dan sv. Blaža. Kao orguljaši gradske župne crkve, oni su bili prvenstveno gradski službenici te su prihode dobivali uglavnom iz gradske blagajne.

Popisano je 13 orguljaša u Gradecu, od kojih 7 djeluje u 17., a ostalih 6 u 18. stoljeću. Nažalost, kako su informacije uglavnom dolazile iz gradskih računa, malo je informacija dostupno o njihovim biografijama, ali su vrijedne informacije o njihovim plaćama.

U nastavku slijedi prikaz informacija o orguljašima u 18. stoljeću. Ignacije Mladić djelovao je na prijelazu stoljeća i spomenut je 1705. godine. Bio je glazbeno obrazovan svećenik. Naslijedio ga je Ivan Klemenčić, koji se spominje samo 1707. godine i za kojega je također poznato da je bio svećenik. Godine 1725. kao gradski orguljaš potvrđen je Andreas Sutori koji vjerojatno nije bio iz okolice Gradeca. Felicijan Belić bio je rodom iz Kranjske i vrlo ugledan građanin Gradeca. Obnašao je u Magistratu više uglednih dužnosti, a kao orguljaš je djelovao od 1728. do 1759. godine. Njegov nasljednik, Ignacije Pergoffer, bio je rodom iz Štajerske, te je

---

¹⁰⁷ 44 dukata dolazilo je iz fonda soli, što nije bilo dovoljno da se isplati orguljaš, pa je Vijeće Umoljenih 1751. godine donijelo novu odluku da se preostali dio ima priskrbiti iz novčanog fonda same katedrale. DEMOVIĆ, 2017, 92-93.

također obnašao više gradskih dužnosti.¹⁰⁸ Njega je naslijedio Ferdinand Bohl, koji je dužnost orguljaša obnašao do 1778. godine, ali je odmah bio okarakteriziran kao nesposoban.¹⁰⁹

Orguljaši su dobivali plaću u novcu i naturi koja je obično uključivala vino i žito. U usporedbi s ostalim gradskim dužnosnicima, orguljaši su prema prihodima zauzimali srednje mjesto: najvišu je plaću, od 32 forinte, dobivao gradski bilježnik, koji je imao najviše obrazovanje, a uz to se plaća bazirala na količini i zahtjevnosti predviđenog posla. U usporedbi s njim, 1650. godine orguljaš Bernardo Monte dobio je godišnju plaću od 14 forinti. Predviđena plaća od 14 forinti nešto viša je od plaća vratarata (12 forinti) i blagajnika (12 forinti), te nešto niža od plaće sluge varoškoga (16 forinti). Znatno su višu plaću imali, osim bilježnika, prokurator (25 flh), prokulab (28 flh), vratar Mesničkih vrata 20 flh, te grabant (sudac za čarobnjaštvo; 20 flh). Osjetno nižu plaću imali su koristi (pjevači) koji su pak bili hijerarhizirani prema plaćama (10-8-4-1 flh) te zvonari koji su dobivali po 10 flh.

Zanimljivo je usporediti plaće orguljaša iz 18. stoljeća s plaćama orguljaša 17. stoljeća. Prvi spomenuti orguljaš iz 17. stoljeća, Juraj, za 100 flh odrekao se svih svojih njiva, livada, šljivika, šuma i vinograda koje je posjedovao, i time sklapa ugovor s gradom. Već iduće godine, neimenovanom je orguljašu isplaćeno 89 flh godišnje plaće. Ako se pretpostavi da je riječ o istoj osobi, to upućuje na sljedeći zaključak: kao prvo, da je 100 forinti dovoljno novaca za zamjenu od prihoda dobivnog od imanja, i kao drugo, da je orguljaš dobivao za 11 forinti manju godišnju plaću, što bi značilo da je bilo dovoljno novaca za životne potrebe građana. Treba uzeti u obzir da se u gradskim računima navodio samo novčani iznos plaće, a tom se iznosu dodavala i plaća u

---

¹⁰⁸ Bio je čuvar kapele Sv. Ivana Nepomuka, potom u razdoblju od 1768. do 1774. godine gradski senator, a kasnije i savjetnik sudbenog stola. BLAŽEKOVIĆ, 1989, 116.

¹⁰⁹ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 114-116.

naturi. Bernardo Monte, orguljaš od 1632. do 1650. godine, dobio je 1639. godine plaću od 27 forinti. To je prilično drastičan pad naspram neimenovanog orguljaša, a plaća je još više pala do 1650. godine, kada je dobio samo 14 forinti i 50 dinara.¹¹⁰ Isti iznos dobiva i orguljaš Georgius Lyubi 1656. godine. Razlog za tako drastičan pad godišnje plaće nije poznat. Teško je vjerovati da se radilo o fluktuaciji valute, jer se do 1669. godine plaća orguljaša diže na 60 flh. Budući da je Monte bio postavljen za stalnog orguljaša, malo je vjerojatno da je više zarađivao iz drugih izvora (sigurno je zarađivao honorarno – ali to ne bi bio razlog za spuštanje godišnje plaće). Mogući odgovor na ovakvo fluktuiranje plaća daje Šaban u slučaju Varaždina: grad katkada nije imao dovoljno novca za isplatu, stoga bi povećao davanja u naturi.¹¹¹ Da je Gradec katkada znao platiti orguljaše isključivo u naturi, pokazuje slučaj pokusnih orguljaša kroz 17. stoljeće. Jedan neimenovani orguljaš za pokusno je sviranje bio isplaćen jednim vagonom zobi 1656. godine, a drugi, naveden kao „Moškonovkin muž“ iste je godine za pokusno sviranje dobio kvarat zobi. U slučaju Georgiusa Lyubija, koji je bio postavljen za orguljaša tek na kraju godine, možda je zbog manje radnih mjeseci iznos plaće smanjen.¹¹²

Prva spomenuta godišnja plaća u 18. stoljeću iznosila je 70 flh, a isplaćena je Andreasu Sutoriju 1725. godine. Felicijan Belić, koji je obnašao dužnost orguljaša od 1728. do 1755. godine (možda i 1759. godine) imao je pak godišnju plaću od 75 flh, te je navedeno da je uz to dobio 12 vagona miješanog žita te 12 vagona drva. Ipak, razlog povišenju plaće naspram Andreasa Sutorija može biti i taj što je Belić obnašao i druge ugledne gradske dužnosti. Općenito je Belić, porijeklom iz Kranjske, uživao visoki ugled. Bio je opisan kao „čovjek vrlo uredan i

---

¹¹⁰ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 115.

¹¹¹ ŠABAN, 1978, 151.

¹¹² BLAŽEKOVIĆ, 1989, 114.

lijepa vladanja“.¹¹³ Uz gradske dužnosti bio je također i podravnatelj kongregacije sv. Jurja, crkveni starješina crkava sv. Margarete, sv. Roka i sv. Jurja, a jedno je vrijeme obnašao i službu četvrtog koralista.¹¹⁴ Kod Belića je zabilježen i honorar od 5 groša za orguljanje na misi za mrtve i za cehovske mise, te 2 groša i 2 pinte vina za orguljanje tijekom blagdana (njih 6 godišnje).

Belićev nasljednik, Ignacije Pergoffer, koji je kao orguljaš djelovao od 1760. godine, godišnje je dobivao 50 forinti. Kao i Belić, Pergoffer je obnašao i ostale ugledne gradske dužnosti: bio je čuvar kapele sv. Ivana Nepomuka, gradski senator (od 1768. do 1774.) te kasnije savjetnik sudbenog stola. Kao orguljaš je bio odgovoran za pjevanje koralista, a i sam je bio četvrti koralist. To može biti objašnjenje za znatno nižu plaću od Belićeve, mada se ne bi trebalo isključiti i mogućnost veće zarade u naturi.

Iako Grgić spominje samo dva orguljaša¹¹⁵ u splitskoj katedrali u 18. stoljeću, o samoj profesiji navodi mnogo informacija. Orguljaši su po statusu i plaći bili na razini kapelnika (ili vrlo blizu). Imali su nešto niže glazbeno obrazovanje od kapelnika, ali su bili ugledni glazbenici te je njihov potpis na svjedodžbi ostalih glazbenika vrijedio kao dokaz o glazbenom obrazovanju. Kao i kapelnici, birali su se na rok od 2 do 5 godina. Uzdržavali su ih i grad i crkva (kaptol) zajedno s kapelnicima, zbog čega je nemoguće odrediti koliku su imali plaću i usporediti ju s kapelnicima. Ono što je zajedničko orguljašima i kapelnicima jest činjenica da im je tijekom vremena opadala plaća. Prema općinskim obvezama grad je izdvajao za kapelnika i orguljaša u 17. stoljeću 25 dukata godišnje, ali do 19. stoljeća taj će iznos pasti na tek 22 cekina godišnje. Kaptol je pak bio obvezan početkom 17. stoljeća izdvajati 50 dukata za kapelnika i orguljaša, a

---

¹¹³ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 116.

¹¹⁴ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 116.

¹¹⁵ To su Josip Cambi i Angelo Bonifacij (koji je neko vrijeme djelovao u Dubrovniku. Vidi: DEMOVIĆ, 2017, 80). GRGIĆ, 1997, 39.

već krajem istog stoljeća taj se iznos smanjio na samo 20 dukata. U 18. stoljeću kapelnike su uzdržavali zajedno nadbiskup, kaptol, grad i bratovština sv. Sakramenta, svaki po približno 10 cekina, tj. 480 lira na godinu, čime su se približili plaći gradskog fizika i kirurga.¹¹⁶ Orguljaši ovdje nisu spomenuti, a Grgić samo navodi da su im se dodjeljivali različiti beneficiji od kojih je nastariji onaj bratovštine sv. Feliksa, sv. Maura i sv. Jurja na Braču. Ti su se doplaci dodjeljivali orguljašima na temelju odluke Malog vijeća iz 1653. godine.¹¹⁷

Međutim, tijekom 18. stoljeća orguljaši gube na ugledu i značenju te im se struka svela na izvođavanje osnovnih zadataka u okviru svakodnevnih obrednih funkcija. Prema Grgiću, orguljaši nisu imali potrebitu stručnu spremu, a jedino im je povijesna titula i veća prisutnost u dnevnim službama podizala ugled u glazbenom životu katedrale u odnosu na ostale svirače.¹¹⁸ Za razliku od kapelnika koji su obično bili talijanskog porijekla, orguljaši su uglavnom bili Splitsani, najčešće redovnici i svećenici. Od svjetovnog svećenstva u 18. stoljeću dužnost je obnašalo šest kanonika i kaptolskih dostojanstvenika.

Iako od sredine 18. stoljeća nedostaje dosta dokumenata, Grgić vjeruje da su dužnosti orguljaša i kapelnika ostale odvojene, te da Pellizari i Bajamonti, iako vrsni u orguljanju, nisu istodobno obnašali kapelničku i orguljašku dužnost. Zabilježeno je da je 1770-ih godina dužnost orguljaša obnašao kanonik Josip Cambi, koji je istovremeno bio i član katedralne kapele, a 1784.

---

¹¹⁶ GRGIĆ, 1997, 33.

¹¹⁷ GRGIĆ, 1997, 39-40.

¹¹⁸ GRGIĆ, 1997, 39.

godine, za vrijeme kuge u Splitu, dok je Bajamonti vršio kapelničku dužnost, orguljaš je bio Angelo Bonifazij, koji će se kasnije preseliti u Dubrovnik.¹¹⁹

Ni u ovom kontekstu Zadar ne nudi mnogo informacija, ali ono što je poznato izuzetno je vrijedno. Burić spominje jednog orguljaša – Gaetana Moscatellija, koji je djelovao od 1788. do 1822. godine – i daje zanimljive biografske informacije. Porijeklom Mlečanin, bio je sin Domenica Moscatellija, orguljara koji je djelovao u Zadru, čiji je otac Nicola tijekom svoga života popravljao orgulje u Dubrovniku, a zanat je izučio od poznatog graditelja orgulja Petra Nakića. I sam Gaetano djelovao je kao orguljar, što upućuje na zaključak da je riječ o nasljednom zanatu. Gaetano se oženio 1788. godine Marijom Fonda, a na vjenčanju su im kumovi bili ugledni Zadrani: ninski plemić Vicko Albinoni i papinski konzul u Zadru, Mihajlo Neri. Kada mu se 1789. godine rodio sin Dominik Vicko, ponovno su kumovi bili pripadnici plemstva: Vicko Albinoni i Tereza Valier-Kreljanović. Očito blisko prijateljstvo s plemićem govori mnogo o društvenom krugu u kojemu se kretao Moscatelli. Iz Zadra se preselio na Komižu 1792. godine gdje je kao orguljaš radio do 1804. godine, nakon čega se preselio u Senj i djelovao ondje kao orguljaš katedrale. Od 1807. do 1815. godine boravi u Zagrebu gdje se prebacio ponovno na gradnju i popravljavanje mnogih crkava na području Hrvatske. Posao ga je 1821. godine odveo u Milnu na Braču, te je ondje preminuo. Zanimljivo je da je izmjenjivao svoju službu orguljara i orguljaša. Orguljari su zbog prirode svog zanata bili primorani često putovati, dok je dužnost orguljaša u načelu bila stalna. Nažalost, nije moguće ustanoviti zašto je Moscatelli napustio orguljašku službu u Komiži i u Senju. Možda plaća nije zadovoljavala, a možda on sam nije

---

¹¹⁹ GRGIĆ, 1997, 39. Bonifacij je u Dubrovniku spomenut u ulozi impresarija i voditelja glazbene trupe. DEMOVIĆ, 2017, 177.

dovoljno zadovoljio poslodavce vještinom orguljanja. U svakom slučaju, Moscatelli se vratio gradnji orgulja.¹²⁰

Drugi mogući orguljaš je bio Giovanni Bevilacqua, kojega Burić navodi samo kao skladatelja. Međutim, kako je skladao za potrebe katedralne crkve, moguće je da je bio ili kapelnik ili orguljaš, svakako u poziciji da vodi glazbeni život katedrale.¹²¹

U Varaždinu se prvi put termin *Orgelmaistrin* spominje 1459. godine, a odnosi se ili na orguljara ili orguljaša.¹²² Orguljaši su obično uživali relativno visoki ugled jer su tradicionalno bili vezani uz crkvu i redovnike, a kao glazbeno najobrazovaniji (kapelnike ne nalazimo jer nije bilo ansambala za koje bi se brinuli), uživali su najviši ugled među glazbenicima, što je korespondiralo njihovim plaćama. U Varaždinu su orguljaši mogli djelovati preko triju vjerskih organizacija: Isusovačkog kolegija u Varaždinu, koji je imao orgulje i prostor za glazbenike, uršulinskog samostana, gdje su djelovale orguljašice unutar reda i katkada vanjski suradnici – gradski orguljaši, te franjevačkog samostana, u kojemu se njegovala tradicija pjevanja uz pratnju orgulja, čime su su ostali glazbenici (izuzev, naravno, pjevača) bili isključeni.

Isusovački je red u 18. stoljeću zasigurno imao tri orguljaša, dok je uršulinski samostan imao 7 orguljašica do 1817. godine, a franjevački red njih dvoje.

Nažalost, osim same prisutnosti orguljaša, o njima se ne može ništa značajnije zaključiti, osim da su imali donekle povlašten položaj budući da su radili za vjersku ustanovu, te poseban položaj i dužnosti unutar svake od njih. Šaban spominje da su isusovački glazbenici (pa time i

---

¹²⁰ BURIC, 2010, 30-31.

¹²¹ BURIC, 2010, 31.

¹²² FILIĆ, 1972, 32.

orguljaši) bili načelno bolje plaćeni nego gradski glazbenici koji su često morali tražiti dodatan izvor zarade. Isusovci su također mnogo ulagali u razvoj glazbenog života, što donekle objašnjava zašto je sam grad tijekom prve polovice stoljeća relativno malo izdavao za glazbeni život. Ukinućem isusovačkog reda, unatoč nastojanjima da se na drugi način nastavi ulagati u glazbu, više nije bilo sredstava, osim iz dobrotvornih zaklada poput one biskupa Galjufa.¹²³ Do 1786. godine kolegij i gimnaziju preuzeli su pavlini koji su tada i sami bili ukinuti, a isusovačka je crkva bila privremeno pretvorena u dućan do 1796. godine. Gubeći veliku komponentu glazbenog života, magistrat je bio potaknut da se muziciranje reorganizira u župnoj crkvi, koja je dobila primat u glazbenom životu.¹²⁴

Preko župne crkve moguće je donijeti određene zaključke o primanjima orguljaša. U župnoj je crkvi od kraja 17. do početka 19. stoljeća djelovalo 14 orguljaša. Gradski je orguljaš dobivao plaću sličnu ostalim gradskim službenicima: dio u novcu, a dio u naturi.

Plaća orguljaša mijenjala se kroz stoljeća. Polovicom 17. stoljeća iznosila je mjesečno 4 rajnskih forinti ili na godinu 48 forinti (što je značilo 38 ugarskih forinti i 40 denara). Katkada je plaća bila i manja, kao tijekom perioda između 1683. i 1686. godine. Šaban smatra da se novčana plaća smanjila na 3 rajnske forinte mjesečno radi povećanja davanja u naturi, ali Filić pretpostavlja da je iznos smanjen jer se radilo o pokusnom roku. Naime, 1683. godine, dotadašnji orguljaš Ivan Markus odlazi, te sljedeće dvije godine nema stalnog orguljaša, već ga mijenjaju franjevački redovnici.¹²⁵ Tek u lipnju ga nasljeđuje orguljaš Grabner koji je kao plaću dobivao 2

---

¹²³ ŠABAN, 1978, 133.

¹²⁴ ŠABAN, 1978, 133.

¹²⁵ FILIĆ, 1972, 37.

ugarske forinte i 40 denara mjesečno.¹²⁶ Plaća ostaje slična do 1703. i 1704. godine, kada se penje na 5 rajnskih forinti i 53 krajcera (godišnje 66 forinti i 36 krajcera).¹²⁷

Polovicom stoljeća orguljaše ne uzdržava samo magistrat, već mali dio troškova snosi i crkva. Tako već 1760. godine magistrat izdvaja 60 forinti godišnje, a crkva najprije dva, a zatim i 5 forinti.¹²⁸

Mijenjala su se i davanja u naturi. Orguljaš je redovito primao određenu količinu žita godišnje. Tijekom druge polovice 17. stoljeća dobivao bi po 8 mjera žita godišnje, koja se od 1688. godine popela na 12 mjera, a do 1762. godine na 16 mjera godišnje. Osim žita, dobivao bi iz gradskih šuma po 8 vozova drva za ogrijev godišnje, što se vidi na primjeru Ivana Markusa¹²⁹ uz napomenu da nije primio drugih dohodaka (pod čime se mislilo na dohodak od školarine za učitelja koralista).

Kao što je već spomenuto, između 1683. i 1686. godine davanje u naravi raste: spominje se uživanje jednog vinograda na Varaždinbregu te 8 jutara oranica s 4 kmeta. Godine 1683. odlazi „mladi Štajerac“,¹³⁰ a zamjenjuje ga najprije franjevački gvardijan koji nema visoku plaću jer nije trebao poseban smještaj, te kasnije „pokusni“ svirači. U načelu, ako nisu bili crkveni službenici, stalni su glazbenici uživali posjede. Ukoliko se plaća snižava za onoliko za koliko se povećava dohodak u naravi, neobično je da sljedeći orguljaš – Josip Matijaš Kondulin – ima veći dohodak u novcu, ali i besplatan stan u orguljaškoj kući, 8 vozova drva, 12 mjera žita te 6 imperijala od

---

¹²⁶ FILIĆ, 1972, 37.

¹²⁷ ŠABAN, 1978, 151.

¹²⁸ ŠABAN, 1978, 151.

¹²⁹ aliter Janko Markuš.

¹³⁰ Filić pretpostavlja da se radi o Ivanu Markusu. FILIĆ, 1972, 36. Šaban smatra da se radi o nekom drugom orguljašu. ŠABAN, 1978, 152.

bratovštine Tijela Kristova. Ta plaća u naturi ne mijenja se do 1703. i 1704., kada se spominje da senator Matija Marić izdaje orguljašu štertinjač vina, jednu drevenku raži, tri mjere prosa, 4 mjere heljde te ponovno jedan štertinjač vina, a obnavljao se i orguljaški stan.¹³¹

Ako je bilo potrebno, orguljaš je mogao zatražiti povišicu plaće, ali ona nije uvijek bila novčana. Tako je gradski orguljaš Juraj Magyary uputio molbu zbog poskupljenja životnih troškova, što mu je odobreno: dobio je 8 mjera više žita jer je crkvena blagajna novčano slabije stajala. Od 1755. orguljaši redovito dobivaju po 16 mjera žita.¹³²

U drugoj polovici 18. stoljeća orguljaš je i dalje imao na raspolaganju zemlju s dvije kmetske želirske kuće, a od tog zakupa dobivao je godišnje 3 forinti u novcu i 4 mjere žita uz plaću od 62 forinti. Ta zemlja nalazila se u Miličkoj ulici, negdje ispred zapadnih gradskih bedema, a na zemlji su stanovale dvije obitelji. Zemljište nije podlijegalo porezu.¹³³

Do 1780. godine u zbog terezijanskih reformi dolazi i do promjene u gradskim plaćama. Gradski službenici postali su moderni činovnici koji su primali isključivo plaću u novcu, pa tako i gradski orguljaš. Davanje u naturi u potpunosti je zamrlo. To objašnjava nagli rast plaće na nešto više od 95 forinti, te uz to besplatan stan, odnosno u slučaju da grad time ne raspolaže, dodaje mu se još 24 forinte godišnje kao stanarinu. Uz to, crkva je uz pomoć dviju crkvenih bratovština izdvojila za orguljaša 57 forinti. Godine 1796. grad izdaje još 50 forinti, tražeći da zauzvrat orguljaš podučava dvojicu mladića iz gradske škole u sviranju glazbala za potrebe crkve.¹³⁴ S

---

¹³¹ ŠABAN, 1978, 152.

¹³² ŠABAN, 1978, 153.

¹³³ ŠABAN, 1978, 153.

¹³⁴ ŠABAN, 1978, 151.

napoleonskim ratovima došlo je do revizije plaća, što je rezultiralo povišicom od 69 forinti, čime je ukupna plaća orguljaša premašila 300 forinti godišnje.

Generacijski gledano, orguljaši su od polovice stoljeća do 1780. imali plaću od 60 rajnskih forinti te dodatni dohodak u naravi uz manje iznose od crkve. Od 1780. do početka 19. stoljeća imali su plaću gotovo 181 forinti, a u prvoj polovici 19. stoljeća njihova se plaća popela na 300 forinti.¹³⁵

Što se tiče honorara, za svaki rekvijem orguljaš je dobivao 3 groša u periodu od 1675. do 1755. godine. Od 1771. dobivao je po sudjelovanju kod pogreba groš i pol, za otpjevani rekvijem 4 i pol groša, a za svečani pogreb i do 5 i po groša. Povišenje primanja tijekom sredine 18. stoljeća rezultat je preuzimanja dužnosti jednoga koralista.¹³⁶

Tijekom 18. stoljeća su na socijalni položaj orguljaša utjecale ekonomske promjene koje su pogodile sve službe ovisne o gradskoj upravi, pa time i gradskog orguljaša. Namještenicima se osigurala fiksna plaća – više se nije prakticiralo dvovrsno nagrađivanje u novcu i naturi, već isključivo novčane isplate. Time je orguljaška plaća postala nešto bolja i sigurnija jer je osiguravala bar minimum koji je potreban za doličnu egzistenciju. S osiguranom stalnom plaćom polako je nestala potreba „svaštarenja“, te su se orguljaši bavili prvenstveno glazbeno-odgojnim djelatnostima. Orguljaši postaju svjesniji svog socijalnog položaja i inzistiraju na građanskom priznanju i svom društvenom statusu. Pravi predstavnik te generacije bio je Leopold Ebner koji je 1802. godine energično odbio poziv senatora Matije Kollera da svira u Građanskoj četi na tijelovskoj procesiji jer je smatrao da je dužnost crkvenih glazbenika isključivo vezana uz crkvu i

---

¹³⁵ ŠABAN, 1978, 151-152.

¹³⁶ ŠABAN, 1978, 153.

da bi ovime bio narušen njegov ugled.¹³⁷ Postavši u međuvremenu gradski vijećnik Vijeća četrdesetorice (obnašao ju je volonterski do svoje smrti), Leopold Ebner se 1807. godine zahvalio na dužnosti gradskog orguljaša i postao slobodan umjetnik. Ebner je od 1807. godine bio dakle *magister musicae*, tj. voditelj glazbenog života u Varaždinu, organizirajući i ravajući koncertima u gradu, a držao je ugledan status građanina do svoje smrti 1830. godine. Ipak, to dokazuje da je čvrsto držanje do svog građanskog statusa bio fenomen devetnaestog, a ne osamnaestog stoljeća, kojega karakterizira prilagođavanje društvenim i ekonomskim promjenama.

Orguljaše se uglavnom plaćalo iz gradske blagajne, a orguljaš u Banskoj Hrvatskoj i Slavoniji bio je dužan poznavati sve instrumente ili barem nekoliko različitih. U Požegi je, na primjer, Osječanin Ivan Vaiczer poznao šest instrumenata i bio je vješt u pjevanju te je mjesto orguljaša dobio 1803. godine. Dužnost mu je bila vršiti u crkvi i izvan nje onu službu, koja orguljašima pripada kod bogoslužjenja, a pored toga još i uvježbavati učenike u instrumentima i crkvenom pjevanju. Za svoje dužnosti dobivao je 200 for. godišnje plaće, a 12 for. u ime stanarine, a pored toga i 8 hvati drva za ogrjev i 6 akova vina.¹³⁸

---

¹³⁷ ŠABAN, 1978, 157.

¹³⁸ KEMPF, Julije. „Iz glazbene prošlosti slavonske Požege.“ Sveta Cecilija, 25, 1931, 2, 54.

3.2.4. DRUGI INSTRUMENTALISTI

U pravilu je svaki glazbenik potencijalno bio i instrumentalist, kao što je svaki instrumentalist mogao istodobno biti i pjevač. Često bi instrumentalisti svirali više različitih instrumenata, a postoje slučajevi preko kojih je moguće uočiti uspon u hijerarhiji od skromnog instrumentalista u sklopu ansambla do samog direktora ansambla, orguljaša ili pak kapelnika. Instrumentalist je tip glazbenika koji se najčešće susreće. To je prvenstveno zbog toga što je poznavanje instrumenta bilo jedan od temeljnih zahtjeva za zapošljavanje – bilo za instrumentaliste u ansamblu ili putujućoj družini, bilo za voditelje i/ili organizatore glazbenog života na određenom mjestu, bilo za učitelje instrumenata. S obzirom na to da su u fokusu ovog rada bili instrumentalisti kojima je izvođenje glazbe bila primarna zadaća, uglavnom su ovdje uvršteni oni koji su u literaturi kao takvi spomenuti. Ponekad su navedeni i voditelji glazbe (kapelnici, dirigenti) ako su se u jednom razdoblju života bavili prvenstveno sviranjem instrumenta i na temelju toga dobivali plaću. Amateri nisu uključeni u ovu analizu. Fokus je, dakle, na instrumentalistima kojima je sviranje bio primarni način zarade.

Ukupno je zabilježeno 72 takvih glazbenika, od kojih je 56 djelovalo u 18. stoljeću.

Bez obzira na stupanj razvoja glazbenog života, u načelu se u gradovima držalo do određenih kriterija. Za Dubrovnik postoje i zapisi standarda: violinisti su morali znati svirati prvu ili drugu dionicu u orkestru, čitati *prima vista*, a poželjno je bilo i da uz violinu znaju svirati violončelo ili kontrabas; puhači su morali biti sposobni svirati i u orkestru i prema potrebi

solistički te je bilo poželjno da znaju svirati i druge instrumente – flautu, fagot, trubu ili kontrabas.¹³⁹ Sviranje više od jednog instrumenta bilo je standard.¹⁴⁰

Gradski su instrumentalisti najčešće bili glazbeno obrazovani. Kao dokaz sposobnosti dobivali bi svjedodžbe profesora koji su imali autoritet na tom području. Na primjer, u Dubrovniku su svjedodžbe izdavali Luigi Leggi, Toma Resti, Francesco Boriani i Angelo Frezza.¹⁴¹ U gradovima koji su u glazbu kao dio ceremonijala dosta ulagali, slali bi glazbenike na školovanje u inozemstvo – obično u talijanske zemlje. Vincenzo Klišević je primjerice dobio od dubrovačkih vlasti stipendiju od četiri škode mjesečno za studij kontrabasa i orguljarstva u Napulju, a Nicolo Catafi dobio je stipendiju za studij u inozemstvu.¹⁴²

Glazbene škole – konzervatoriji – postojale su u Europi od 1537. godine, kao karitativne ustanove čija je svrha odgajati siromašne dječake za crkvene i dvorske glazbenike. Prije uspostavljanja takvih glazbenih škola djeca su mogla dobiti glazbenu naobrazbu preko samostanskih i katedralnih škola, na sveučilištima s katedrama za glazbu, mogli su biti školovani u obliku zanata te preko privatne naobrazbe.

Dubrovačka glazbena škola nastala je iz potrebe da se osposobe instrumentalisti za Kneževu kapelu iz redova domaćih građana. Redovita poduka krenula je krajem 17. stoljeća, a do kraja 18. stoljeća razvila se u pravu školu s više profesora, upraviteljem i ostalim obilježjima školskih ustanova. Prvi učitelj te škole bio je vjerojatno Domenico Bonomo koji je u to vrijeme i

---

¹³⁹ DEMOVIĆ: 2017, 72.

¹⁴⁰ ŠABAN, 1978, 133.

¹⁴¹ DEMOVIĆ, 2017, 295.

¹⁴² DEMOVIĆ 2017, 85, 148.

pozvan u Dubrovnik,¹⁴³ a imenom su spomenuta četiri učitelja: Mate Pucić i Luigi Leggi bili su učitelji puhačkih instrumenata, a Antonio Santoro i Angelo Freza podučavali su violinu. Poduka je bila besplatna.¹⁴⁴

Dubrovnik je imao i katedralnu školu s dva učitelja – jedan je bio zadužen za gramatiku, a drugi za glazbu. Škola je nudila sedmogodišnje obrazovanje tijekom kojih se savladavalo *trivium* i *quadrivium*. Glazba je, dakle, bila jedan od predmeta koji se učio, a učenici, po svemu sudeći, nisu bili posebno zainteresirani za nju.¹⁴⁵

Osim katedralne škole, koja se po svemu sudeći bavila pjevanjem i eventualno teorijom glazbe, Dubrovnik je dolaskom isusovaca, od 1684. godine, imao i isusovački kolegij. Glazba nije bila uključena u *ratio studiorum*, ali je on dopuštao pjevane mise i vespere jer su one privlačile narod u crkvu. Profesor glazbe u kolegiju je 1725. godine bio kapelnik dubrovačke Kneževe kapele, a između 1725. i 1728. pripremale su se priredbe na kojima bi đaci svirali i pjevali, a priredbe, tj. akademije su vodili obično plemići.¹⁴⁶ Glazbeno obrazovanje preko isusovačkog kolegija bilo je dostupno u svim gradovima u kojima su isusovci imali svoje akademije. Zagrebački isusovački kolegij imao je 29 glazbenika u svom ansamblu: šest violina, dvije viole, violončelo, bassetl, fagot, četiri trube, šest fistula, tri surine, po dva roga *in C* te *in F* i

---

¹⁴³ DEMOVIĆ, 2017, 72.

¹⁴⁴ DEMOVIĆ, 2017, 293.

¹⁴⁵ Iako su svi imali obvezu korske službe i česte probe, mnogi su često izostajali s njih, pa se može naići na posebne zapovijedi koje upozoravaju na nužnost dolaska na probe. DEMOVIĆ, 2017, 274-275.

¹⁴⁶ DEMOVIĆ: 2017, 281-285.

dva timpana.¹⁴⁷ Ipak, u gradovima je često vladala nestašica instrumentalista. Dubrovnik je u takvim prilikama obično tražio instrumentaliste s druge strane Jadrana.¹⁴⁸

Kada službeno glazbeno obrazovanje nije bilo dostupno, sviranje se učilo kao zanatski posao od samih zanatlija. Ti instrumentalisti možda nisu mogli konkurirati u dubrovačkoj Kneževoj ili katedralnoj kapeli, ali mogli su se naći prilikom predstava, u vojskama ili pak na manjim seoskim zabavama. Ako je gradu nedostajalo svirača, neiskusni bi glazbenici mogli iskušati svoju sreću i zaposliti se, no ipak je postojao standard da glazba koja se svira mora biti i slušljiva.¹⁴⁹

Istraživanja su pokazala da su u hrvatskim krajevima glazbenici težili zaposlenju u gradu. To uopće ne čudi – hrvatske zemlje nalazile su se na periferiji država i imale su vojnu tradiciju, a mnogi gradovi nisu sačuvali kontinuitet glazbeničkog djelovanja, ili ako jesu, nisu mogli dizati standarde kulturnog života.

Tijekom ranog novog vijeka u hrvatskim su zemljama bili prisutni vojni glazbenici. Mali vojni orkestri sastavljeni od trublji i bubnjeva bili su važan dio vojničkog života.¹⁵⁰ Oni nisu zahtijevali posebnu spremu ili obrazovanje. Naime, njihova je funkcija bila više signalna – glazbenim su se signalima su se prenosile zapovijedi tijekom bitke, a u vojnim kampovima su na

---

¹⁴⁷ DEMOVIĆ, 2017, 284. Nažalost, za ovaj rad nisam stigla istražiti u potpunosti zagrebački kolegij, ali jasno je da su isusovci uvelike doprinijeli glazbenom životu grada.

¹⁴⁸ Tako primjerice 1756. godine Dubrovnik traži pet instrumentalista iz Napulja, a 1777. godine je bila donesena odluka da se dozove iz Italije čelist uz mjesečnu plaću od sedam napolitanskih škuda. Violinisti su tijekom prve polovice stoljeća bili rijetki, a violista Dubrovnik nije imao sve do 1797. godine kada su se na tu poziciju javili Antonio Trentino i Toma Resti. DEMOVIĆ, 2017, 156.

¹⁴⁹ Blažeković daje primjer dvaju orguljaša iz 17. stoljeća koji su pokusno svirali ali nisu zadovoljili potrebe crkve. Za pokusno sviranje jedan je dobio vagon zobi, a drugi kvarat zobi. BLAŽEKOVIĆ, 1989, 114.

¹⁵⁰ Primjer vojnih glazbenika u mletačkim prekomorskim posjedima daje ČORALIĆ, Lovorka, Vjera Katalinić i Maja Katušić. „Bubnjari, timpanisti, trubači i pifaristi: glazbena pratnja u mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću“. *Arti musices*, 47, 2016, 1-2, 27-78.

taj način artikulirali dužnosti. U mirnodopskim razdobljima obično su zabavljali vojnike ili druge stanovnike muzicirajući na plesovima i kostimiranim zabavama.¹⁵¹ Drašković je, na primjer, imao svoju malu kapelu sastavljenu od puhača i bubnjara, a oni su činili tzv. *Harmoniemusik* – standardnu vojnu glazbu od osam instrumentalista.¹⁵² U Karlovcu je, na primjer, ratnike koji su se vraćali iz okršaja s Osmanlijama dočekivala vojna glazba na Turnju kraj Karlovca koja ih je svečano pratila do samog grada.¹⁵³ Posebno su bili popularni sastavi *alla turca* – glazbene skupine koje su svirale pograničnu glazbu. Barun Franjo Trenk je sredinom 18. stoljeća imao skupinu puhača od četiriju šalmaja i četiriju cinka te četiriju turska bubnja,¹⁵⁴ a takvi sastavi karakteristični su i za Osijek.¹⁵⁵ Iako nije bila toliko značajna u glazbenoj ostavštini, vojna je glazba bila značajna u kulturnom životu manjih gradova jer su njezini članovi obično bili školovani svirači. Često su bivši kapelnici vojnih sastava ostali kao privatni učitelji glazbe u mjestima u kojima su djelovali.¹⁵⁶

U Varaždinu je pak oko polovine 18. stoljeća postojao glazbeni ansambl od sedam glazbenika kao dio varaždinske oboružane građanske čete.¹⁵⁷ Građanska četa bila je formirana kao vojna formacija u pričuvi koja je vojno djelovala tek u slučaju ratne opasnosti. U mirnodopskim je razdobljima imala je paradni karakter i sudjelovala je kao formacija na

---

¹⁵¹ KATALINIĆ, Vjera. “Emocionalno slavljenje pobjede: prilog poznavanju glazbenih zbivanja u blizini protuturske granice 1789. godine”. *Arti musices*, 44, 2013, 2, 189.

¹⁵² Više o Draškoviću vidi: ŠABAN, Ladislav. „Glazba u dvorovima Draškovića u 18. stoljeću“. *Arti musices*, 36, 2005, 1, str. 3-13.

¹⁵³ ŠČEDROV, Ljiljana: Franz Zihak: „prvi zakonski učitelj glazbe ugovorom postavljen u kraljevskom gradu Karlovcu“u: Vjera Katalinić – Zdravko Blažeković (ur.). *Glazba, riječi i slike. Svečani zbornik za Koraljku Kos*. Zagreb: HMD, 1999, 261.

¹⁵⁴ KATALINIĆ, Vjera. “Emocionalno slavljenje pobjede: prilog poznavanju glazbenih zbivanja u blizini protuturske granice 1789. godine”. *Arti musices*, 44, 2013, 2, 189.

¹⁵⁵ Prolaženje vojske kroz grad bilo je redovito popraćeno uz svirku *musicae turcicae* – na čelu regimente bi stupali svirači s trubama i talambasima.

¹⁵⁶ MALBAŠA, 1965, 141-142.

¹⁵⁷ FILIĆ, 1972, 47.

gradskim svečanostima. Sastojala se zapravo od običnih građana koji su se inače bavili svojim profesijama. Teoretski su građanske čete imale sedam članova, ali kako se po njihovim sudjelovanjima u procesijama u gradskim računima spominju samo četiri člana, a tek kasnije pet članova, vjerojatno nikada nije dosegnut broj od sedam glazbenika.¹⁵⁸ Građanska četa nije bila zasebno tijelo, već se radilo glazbenicima koji su inače djelovali u gradskoj župnoj crkvi, na procesijama, građanskim plesovima i zabavama te u ostalim prilikama. Građanska limena glazba popularizirat će se tek u 19. stoljeću.¹⁵⁹ I unutar vojnih sastava postojala je stanovita hijerarhija,¹⁶⁰ a zanimljivo je da se bubnjare uglavnom nije smatralo glazbenicima nego onima koji šalju obavjesne signale ili komande.¹⁶¹

Glazbenici su također, naravno, djelovali u crkvama i samostanima. Svi gradski glazbenici koji su djelovali u gradskim crkvama bili su i crkveni glazbenici. Posebnu kategoriju čine glazbenici unutar crkvenih redova koji su imali dužnost muziciranja, a za to nisu bili plaćeni. Ovdje pak nije riječ o pukom amaterizmu, već o profesionalizmu. Međutim, zbog ograničenog opsega ovog rada ti glazbenici ovdje nisu posebno analizirani. Redovnici u Dubrovniku obično u literaturi padaju u drugi plan, dok se u Varaždinu, primjerice upravo oni ističu u glazbenome životu. Problem samostanskog života jest to što su neki samostani zatvoreni, a sistem hijerarhije i vrijednosti muziciranja drugačiji su nego u svjetovnoj sferi, pa se time previše odstupa od prosječnih glazbenika koji se mogu naći u gradovima.

---

¹⁵⁸ Šaban pretpostavlja da su bili četiri trubača i peti član bubnjar nakon odredbi Marije Terezije. ŠABAN, 1978, 180.

¹⁵⁹ ŠABAN, 1978, 180.

¹⁶⁰ Više o tomu: WENZEL, Silke. *Lieder, Lärmen, »L'homme armé«*. Musik und Krieg 1460-1600. Neumünster: von Bockel Verlag, 2017.

¹⁶¹ Bubnjare se ne smatra glazbenicima kod Draškovića, ali i na primjer u Dubrovniku, gdje se općenito gradski bubnjari kao dio straže ili vojne postrojbe ne smatra glazbenicima. DEMOVIĆ, 2017, 158-159, Pravi primjer isključivanja bubnjara je isključivanje jednog bratima iz zajednice bratovštine Navještenja jer je postao bubnjar. DEMOVIĆ, 2017, 174.

Početakom 18. stoljeća svi su se instrumentalisti nazivali pifarima. To je bilo prvenstveno zato što violinista u pravilu nije bilo, već su ansambli bili sastavljeni od puhača, a pifari – svirači drvenih puhačkih instrumenata – pripadali su Kneževoj glazbi (*Banda del Principe*). Kao pifari se spominju do 1735. godine, kada se u istoj knjizi računa bratovštine Presvetog Sakramenta spominju i pifari i (ostali) glazbenici (*musici*). Nakon te godine gubi se izraz pifar i umjesto njega se upotrebljavao naziv instrumenta koji je glazbenik svirao. Demović tvrdi da je do toga došlo upravo zbog pojave gudačkih instrumenata koji se nisu mogli uvrstiti pod puhače, tj. pifare.¹⁶² Dakle, Kneževa je kapela u 17. i ranom 18. stoljeću imala isključivo drvene puhačke instrumente (prvenstveno zbog praktičnosti sviranja u povorci) a kasniji je simfonijski orkestar imao uz puhačke i gudačke i druge instrumente.

U Dubrovniku se nakon obnove katedrale 1713. godine instrumentalisti razvrstavaju u glazbena tijela: Kneževu glazbu (*Banda di Principe*), Katedralnu kapelu (*Capella della nostra chiesa catedrale*), te sredinom 18. stoljeća orkestar (*Orchestra del Rettore*).¹⁶³ Jedino su orguljaš, kontrabasist, kapelnik i četiri violinista bili isključivo službenici katedrale, a simfonijski orkestar se zapravo sastojao od fuzije Katedralne kapele i Kneževe glazbe. Njegovu su srž činili učitelji glazbe, a ostali su inače bili službenici Kneževe glazbe i Katedralne kapele, te još dodatni svirači.¹⁶⁴

---

¹⁶² DEMOVIĆ, 2017, 143-144.

¹⁶³ DEMOVIĆ, 2017, 95.

¹⁶⁴ DEMOVIĆ, 73.

Učitelji glazbe bili su stručno obrazovani i davali su službenu poduku mladima. Često su bili pozivani na razne skupove plemića i svirali na njihovim zabavama, a od polovice 18. stoljeća svirali su i u kazalištu pri domaćim i gostujućim izvedbama.¹⁶⁵

Instrumentalisti su se dijelili na puhače, gudače, bubnjare. Ta je podjela tek djelomično postojala, jer su mnogi glazbenici svirali više od jednog instrumenta i znali su i pjevati. U načelu ne postoje podaci o većim razlikama između limenih i drvenih puhača, osim da su limeni prisutniji u raznim procesijama i vojnoj glazbi.

Pifari, kao što je već istaknuto, u biti su bili puhači u Kneževoj glazbi. Limenih puhača uglavnom je malo i nema baš podataka o njima. U Dubrovniku sam naišla na 20 puhača, od kojih su trojica navedeni kao pifari. Prevladavaju oboisti (njih čak 13), četiri fagotista, jedan flautist, dva hornista od kojih je jedan i trubač, te instrumentalist koji je svirao očito neki instrument tipa šalmaja.¹⁶⁶ Zanimljivo je primijetiti da se oboa pojavljuje češće kao samostalni instrument, a gotovo je uvijek prisutna kod instrumentalista koji sviraju više instrumenata. Tijekom 18. stoljeća djelovalo je 11 gudača, od kojih osmero violinista.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ DEMOVIĆ, 95.

¹⁶⁶ Oboisti: Matteo Pozza (DEMOVIĆ, 55), Michael Bianchi (DEMOVIĆ, 72), Francesco Glegh (DEMOVIĆ, 87), Johannes Leoni (DEMOVIĆ, 87), Carolo Testi (DEMOVIĆ, 87-88), Nikola Radmili (DEMOVIĆ, 89), Domenico Benditto (DEMOVIĆ, 90), Antonius Costa (DEMOVIĆ, 90), Francesco Barabich (DEMOVIĆ, 90), Giuseppe Alimenti (DEMOVIĆ, 90-91) bili su isključivo oboisti. Vincenzo Bonomo (DEMOVIĆ, 55) bio je i oboist i fagotist, Ivo Bastinelli (DEMOVIĆ, 88) svirao je uz obou i flautu, a Luigi Leggi bio je stvarno vrstan u mnogim puhačkim instrumentima: oboi, lovačkom rogu i trubi. (DEMOVIĆ, 93). Lovački rog svirao je i Benigno Curiale (DEMOVIĆ, 93).

¹⁶⁷ Radi se o Antoniju Santoru, koji je kasnije postao kapelnik (DEMOVIĆ, 151), Angelu Frezzi koji je djelovao i u Zadru (BURIĆ, 2010, 33), DEMOVIĆ, 154-156, Guglielmo Zabolio (DEMOVIĆ, 152), Francesco Boriani (DEMOVIĆ, 153), Johannes Glegh (DEMOVIĆ, 151), Michele Marchigiani, DEMOVIĆ, 151-152), Francesco Barbarić koji je ujedno bio i oboist (DEMOVIĆ, 147), Domenico Antonietti, DEMOVIĆ, 152. Vincenzo Klišević (DEMOVIĆ 158) i Luiggi Malservigi bili su kontrabasisti, a Ludovico Massaglia violončelist. (DEMOVIĆ, 158).

Na primjeru Johannesa Glegha moguće je vidjeti na koji se način dobivalo stalno mjesto u Dubrovniku: on 1755. godine traži namještenje u katedralnom orkestru jer je ondje već dulje vremena svirao violinu kao dobrovoljac. To je namještenje dobio i imao je početničku plaću od 3 groša dnevno, uz napomenu da ne smije tražiti povišicu bez svjedodžbe Antonija Santora.¹⁶⁸ To bi značilo otprilike 30 škuda godišnje.¹⁶⁹ Radilo se, dakle, o mladom instrumentalistu, koji se još vjerojatno školovao, stoga je razumljivo što je imao i nisku početničku plaću.

Puno je više dobivao potencijalni violončelist naručen iz Napulja: naime 1777. Vijeće umoljenih donijelo je odluku da se dovede svirač violončela iz Napulja kojemu bi bilo isplaćivano 7 napolitanskih škuda na mjesec, tj. 84 na godinu.¹⁷⁰ Razlika između početnika Johannes Glegha i potencijalnog violončelista nije samo stvar iskustva, već i prestiža: obično su strani glazbenici imali više plaće od domaćih, pogotovo kada su bili pozivani u Dubrovnik.

Stvarni strani glazbenik, violinist Antonio Frezza, koji je prije toga radio u Zadru, u Dubrovniku je dobio početničku plaću od 19 groša mjesečno, što je otprilike 6 škuda godišnje, a to je zaista slaba plaća, čak slabija od početničke 1755. godine. Frezza se odmah požalio na to, pa mu je grad povisio plaću na 5 groša dnevno. No, i dalje nezadovoljan zbog velikih troškova preseljenja iz Zadra u Dubrovnik uz uzdržavanje žene i dvoje djece, tražio je povišenje plaće. Na kraju mu se plaća popela na 24 groša dnevno, tj. 20 škuda mjesečno, no i dalje se žalio tripot. U trećoj se žalbi obvezao i podučavati učenike, za što mu je onda Vijeće umoljenih povisilo plaću na 30 groša dnevno. Začuđujuće je da mu 24 groša dnevno nije bilo dovoljno, jer je u

---

¹⁶⁸ DEMOVIĆ, 2017, 151.

¹⁶⁹ Jedna dubrovačka škuda iznosila je 36 groša do oko polovice 18. stoljeća. Škuda, *Hrvatska enciklopedija* <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59719> (20.8.2021.).

¹⁷⁰ DEMOVIĆ, 2017, 158.

Dubrovniku bio najskuplje plaćeni glazbenik koji nije kapelnik. Osim toga uz sve ovo obnašao je i poštansku službu.¹⁷¹

Za razliku od Frezze, Toma Resti je dobivao 10 groša dnevno kao violist u orkestru.¹⁷² Budući da je tu plaću dobivao 1802. godine kada je na tu poziciju postavljen, može se pretpostaviti da se također radi o početničkoj plaći koja se u međuvremenu povisila s 3 na 10 groša, ali prividno, ako se u uzme u obzir da je, kao što je to bio slučaj u drugim zemljama, vrijednost novca za vrijeme napoleonskih ratova padala.

Za razliku od gudača, plaća puhača bila je nešto stabilnija. U 17. stoljeću pifari su dobivali plaću od 2 groša dnevno.¹⁷³ U 18. stoljeću prosječna plaća puhača bila je 4 groša dnevno. Ivo Bettinelli, koji je 1732. godine imao plaću od 3 groša dnevno, nakon zahtjeva za povišicom imao je plaću od 6 groša dnevno, a imao je i druga zanimanja.¹⁷⁴ Početnička plaća oboista Domenica Benditta 1764. godine iznosila je samo 2 groša dnevno.¹⁷⁵ Plaća nije rasla ako je svirač poznao više instrumenta, nego isključivo ako je podučavao učenike, kao što je Luigi Leggi dobio povišicu od 4 groša jer se obvezao podučavati dva dubrovačka mladića.¹⁷⁶

U Zagrebu se općenito u 18. stoljeću spominje vrlo malo gradskih glazbenika, a nakon 1710. godine nema nikakvih podataka o trubačima ili gudačima, iako ih je sigurno moralo biti.¹⁷⁷ S obzirom na to da je Zagreb imao sličan glazbeni život kao Varaždin, moguće je pretpostaviti da su trubači bili s bubnjarima prisutni u raznim procesijama. Do 1712. godine spominje se četiri

---

¹⁷¹ DEMOVIĆ, 2017, 154-156.

¹⁷² DEMOVIĆ, 2017, 156.

¹⁷³ DEMOVIĆ, 2017, 142.

¹⁷⁴ DEMOVIĆ, 2017, 145.

¹⁷⁵ DEMOVIĆ, 2017, 147.

¹⁷⁶ DEMOVIĆ, 2017, 150.

¹⁷⁷ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 117.

trubača: Franciscus Strayonpergh, rodom iz Štajerske, spomenut je u razdoblju 1701. – 1712., a 1701. godine bio je odmah primljen među građane Gradeca bez plaćanja poreza, te je bio oslobođen postojećih noćnih straža i drugih građanskih dužnosti osim u krajnjoj nuždi.¹⁷⁸ U sličnoj je situaciji bio Matthias Oreseyn koji 1705. služi u Crkvi sv. Marka i koji je oslobođen poreza za prijem među građane na brdu Gradec.¹⁷⁹ Podatke o gudačima je pak nemoguće pronaći. Blažeković spominje honorare za neprecizirane glazbenike u Tijelovskoj procesiji, no najvjerojatnije se i ovdje radilo o puhačima.¹⁸⁰ Moguće je da su neki od koralista u gradskoj crkvi bili ujedno i instrumentalisti.¹⁸¹

U Splitu je katedrala početkom 18. stoljeća imala svoj orkestar, no ne zna se kako je bio financiran. Njegov su temelj bile dvije linije gudača, dva roga i iznimno rijetko još jedna truba. Flaute, oboe i fagot se uglavnom nisu koristili, a klarinet nikada. Zbog kroničnog nedostatka dovoljno kvalitetnih instrumentalista, grad je obično zvao goste iz ostalih primorskih gradova.¹⁸² Do podataka o pojedinačnim glazbenicima nije se moglo doći.

Za Zadar također nije se moglo naći drugih podataka osim da je katedralni instrumentalni ansambl sadržavao dva klarineta, dvije trube, trombon i bombardon.¹⁸³ Doduše, u drugoj polovici 18. stoljeća osnutkom *Teatra Nobile*, koncertiralo se i izvan crkve, a uglavnom su glazbu izvodili glazbenici talijanskog porijekla koji su duže ili kraće djelovali u Zadru.¹⁸⁴ Jedan od njih bio je Marco Battagel, a zanimljivo je da je u njegovoj družini djelovao i profesionalni čembalist

---

¹⁷⁸ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 118.

¹⁷⁹ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 118.

¹⁸⁰ BLAŽEKOVIĆ, 1989, 117.

¹⁸¹ Postoje dokazi za to krajem stoljeća. Primjerice, Barlè spominje koraliste koji su imali svoj gudački kvartet. BARLÈ, 1914, 54.

¹⁸² GRGIĆ, 1997, 45-46.

¹⁸³ BURIC, 2010, 32.

¹⁸⁴ BURIC, 2010, 33.

Domenico Bevilacqua.¹⁸⁵ Zadar je ipak imao znamenite gudače u skupini „diletanti“ koji su krajem 18. stoljeća djelovali okupljeni oko violinista Giuseppe Gallija, poput Francesca Spade Maccarija.¹⁸⁶ U Zadru je moguće naći i amaterske instrumentaliste iz plemićkih obitelji, poput Josipa Mihovila Stratica¹⁸⁷ i Vincenza Gencinija, kanonika koji je bio vrstan svirač na instrumentima s tipkama i harfama.¹⁸⁸ Privremeno je u Zadru kao učitelj glazbe i violinist djelovao Angelo Frezza koji se kasnije preselio u Dubrovnik.¹⁸⁹

Varaždin je sigurno imao puhače u svojoj građanskoj oboružanoj četi. Godine 1725. spominju se „trumbitaši i mužikaši“ povodom svečanog Tedeuma, svečanosti organizirane povodom mirovnih ugovora u Ratu za španjolsko naslijeđe.¹⁹⁰ Kako je vlast Habsburške monarhije ovo smatrala velikom pobjedom, organizirala je svečane pjevane zahvalnice po čitavoj zemlji.¹⁹¹ Budući da nije precizirano koji su to bili glazbenici, mogli su to biti stranci, isusovački ili vojni glazbenici. Crkva je tek polovicom 18. stoljeća imala svoje glazbenike - instrumentaliste. Za povremene nastupe nisu dobili plaću, nego samo „odličan ručak“.¹⁹²

Prije 1750. godine spominju se trubači pri sviranju procesija. Obično ih je bilo četiri, a katkada samo dva.¹⁹³ U drugoj polovici 18. stoljeća upravo se glazbenici koji sviraju na procesijama, na svečanom dočeku kraljevskog komesara, na magistratskim izborima i sl. često žalje na premale plaće i nepravednu konkurenciju stranih glazbenika.

---

¹⁸⁵ BURIC, 2010, 27, 34.

¹⁸⁶ BURIC, 2010, 33-35.

¹⁸⁷ On je već u dječjačkoj dobi napustio Zadar i preselio u Padovu na studij. BURIC, 2010, 35.

¹⁸⁸ BURIC, 2010, 22.

¹⁸⁹ DEMOVIĆ, 2017, 154-156, BURIC, 2010, 33.

¹⁹⁰ ŠABAN, 1978, 165.

¹⁹¹ Više o tomu: KATALINIĆ, Vjera. “Emocionalno slavljenje pobjede: prilog poznavanju glazbenih zbivanja u blizini protuturske granice 1789. godine”. *Arti musices*, 44, 2013, 2, 190.

¹⁹² ŠABAN, 1978, 165.

¹⁹³ ŠABAN, 1978, 167.

Tijekom druge polovice 18. stoljeća spomenuti su dva puhača. Jedan je Ivan Đure Klose, „fagotista banov“, koji je radio na dvoru Eszterházyja, a 1764. godine našao se u Varaždinu gdje je oženio Mariju Bolff.¹⁹⁴ Drugi je jedini spomenuti trubač, Josip Ludwik, koji je radio u isusovačkoj crkvi do ukinuća reda, a potom u gradskoj crkvi.¹⁹⁵ Osim njih spominje se i Karlo Aichmayer, gudač koji je ujedno bio i koralist, tj. pjevač.¹⁹⁶

U Varaždinu je bio velik broj glazbenica u uršulinskom redu, ali kako je njihov socijalni položaj primarno određen redom, nisu uvrštene u ovaj rad. One su, međutim, držale školu za djevojke koje su zajednički muzicirale kao amateri.

Za 9 spomenutih glazbenika¹⁹⁷ nije poznato jesu li bili instrumentalisti ili pjevači. Budući da su spomenuti kao *musici* vjerojatno se radilo o službenim gradskim glazbenicima koji su znali svirati barem jedan instrument. Djelovali su u crkvi pod isusovcima, koji su vodili glazbeni život Varaždina do ukinuća reda.

Zanimljiv je slučaj predstavke *Liberæ et regiae civitatis Varasdiensis musici* koju su potpisala četiri gradska glazbenika. U njoj tvrde da već 12 godina služe kao glazbenici, sviraju na crkvenom koru župne crkve svake nedjelje i blagdanima te u obližnjim gradskim kapelama, zatim da sudjeluju na dvjema tijelovskim procesijama i na svim ophodima kod kojih se nosi Sakrament, prateći ih svirkom truba i glazbala. Osim toga sviraju i u Bistrici na gradskoj procesiji te pod zastavom građanske milicije trubama i glazbalima kad god to od njih zahtijeva

---

¹⁹⁴ FILIĆ, 1972, 64.

¹⁹⁵ ŠABAN, 1978, 131.

¹⁹⁶ ŠABAN, 1978, 131.

¹⁹⁷ To su Ivan Saldner, Franjo Plarec, Franjo Ksaver Gurter, Franjo Grosser, Karlo Rihter (ŠABAN, 1978, 131), Ernest Schonberger i Ivan Damisz (FILIĆ, 1972, 64, ŠABAN, 1978, 168), Antun Katić (ŠABAN, 1978, 132), te Ignatius (ŠABAN, 1978, 132, FILIĆ, 1972, 64).

gradski kapetan. Sviraju i u čast novoizabranog gradskog suca svake godine povodom obnove magistrata. Tvrde da za sve navedene službe nisu dobili nikakvu plaću osim 30 mjera crne žitne smjese svake ili svake druge godine te po jednu gusku o Tijelovu. U slobodno vrijeme glazbenici su obično htjeli zaraditi neslužbeno, a grad im je to ograničio zabranom sviranja kada bi se dogodila nekakva veća nesreća ili kada bi izbila stočna kuga. Glazbenici su bili na gubitku i za sve vrijeme crkvenih zabrana, što je ukupno bilo 67 dana – tri tjedna u Adventu i čitava Korizma. To grad nije uzimao u obzir, nego ih je i dalje redovito oporezivao.¹⁹⁸

Druga molba ukazuje na drugu stranu problema – ne onda kad se zabranjuje, već kada se najviše svira. Naime, 1771. „mužikaši varaša Varaždinskoga“ žale se da u vrijeme poklada – glavne glazbene sezone – u grad dolaze strani glazbenici koji niti plaćaju poreze, niti su u službi Magistrata, već sviraju po svakakvim narudžbama od vrata do vrata, čime stvaraju gradskim glazbenicima nepravednu konkurenciju. Gradski su glazbenici zamolili da magistrat otjera te glazbenike i ne dopusti im sviranje na gradskom teritoriju.¹⁹⁹

U Varaždinu se u župnoj crkvi već 1659. godine javlja „hegeduš koji polag orgun na korušu igra“, a primao je plaću od 9 ugarskih forinti.²⁰⁰ Gudači su u 16. i 17. stoljeću bili obično guslači iz puka koji nisu bili posebno glazbeno obrazovani i svirali po sluhu, a ne po notama, no u 17. stoljeću postali su vrlo popularni, stoga se mogao naći po jedan ili dva gudača na crkvenim

---

¹⁹⁸ ŠABAN, 1978, 169.

¹⁹⁹ ŠABAN, 1978, 169.

²⁰⁰ ŠABAN, 1978, 164.

svetkovinama i tijelovskim procesijama.²⁰¹ U drugoj polovici 18. stoljeća na velikim svetkovinama sviralo bi po četiri guslača.²⁰²

Zanimljivo je istražiti što su sami glazbenici smatrali plaćom dostojnom njihovog rada. U Varaždinu su 1773. godine glazbenici predali gradu predstavku s prijedlogom o dužnostima, plaćama i broju glazbenika za uvođenje figuralne glazbe u župnu crkvu. Zahtijevali su da ne izgube zemlju koju su ranije uživali, a da drugi dio plaće dobivaju u novcu, kao i dio u naturi. Osim toga su tražili da u crkvenom koru budu četiri pjevača: bas i tenor te dva dječaka koji ne bi primali plaću, ali bi se mogli školovati.²⁰³

Dakle, glazbenici su uživali određenu zemlju i dobivali još k tomu i plaću u novcu i naturi. U prijedlogu su naveli i koliku bi točno plaću trebali glazbenici imati: orguljaš bi trebao zarađivati 60 forinti, a dva pjevača koji bi također svirali trubu i rog dobivali bi po 35 forinti. Dva guslača koji bi ujedno svirali i trube trebali bi dobiti po 50 forinti, kao i trompetist koji ujedno svira i čelo (basset). Takve plaće grad je prihvatio tek 1808. godine, kada je novčana vrijednost bila znatno niža.²⁰⁴

Za Varaždin ne postoje podaci o plaćama gudača iz 18. stoljeća, no Šaban opisuje kako je Isusovački kolegij plaćao svakog glazbenika. Glazbenici su dobivali plaću dijelom u novcu i dijelom u hrani. Svakih 5 mjeseci dobili bi i 20 forinti u novcu, dakle 48 rajnskih forinti godišnje. Svaki glazbenik dobivao je i dnevno opskrbu od 2 kruha, 3 topla obroka i umjerene količine vina,

---

²⁰¹ ŠABAN, 1978, 164-165.

²⁰² ŠABAN, 1978, 171.

²⁰³ ŠABAN, 1978, 170.

²⁰⁴ ŠABAN, 1978, 170.

dakle 8 krajcera dnevno.²⁰⁵ „Kasnije će se vidjeti da je u to vrijeme plaća svakog pojedinog glazbenika Kolegija dosegala visinu plaće orguljaša gradske crkve, dakle od grada najbolje plaćenog muzičara, a vidjet će se i to da je Kolegij još 1773. na svoje glazbenike trošio više nego što je grad izdavao za plaće glazbenika 1808. godine.“²⁰⁶ No plaće su se u 17. stoljeću vrtile oko 9 forinti godišnje,²⁰⁷ dok se početkom 19. stoljeća prividno povisila na 40 za prvog i 24 forinte drugog guslača pod uvjetom da su svirali i neki puhački instrument.²⁰⁸ Neimenovani kornisti (a možda se radilo o istim ljudima) dobivali su identičnu plaću 1808. godine.²⁰⁹

---

²⁰⁵ LASZOVSKI, Emilij. „Crkvena glazba u isusovačkim crkvama“. *Sveta Cecilija*, 16, 1922, 1, 15.

²⁰⁶ ŠABAN, 1978, 132.

²⁰⁷ FILIĆ, 1972, 35, ŠABAN, 1978, 164.

²⁰⁸ FILIĆ, 1972, 67.

²⁰⁹ FILIĆ, 1972, 67.

4. ZAKLJUČAK

Ovaj rad nastoji prikazati koji se tipovi glazbenika mogu naći na prostoru hrvatskih zemalja u „dugom“ 18. stoljeću te na primjeru orguljaša i instrumentalista predočiti, koliko je to moguće, njihov položaj u društvu.

Glazbenikom se smatra svaka osoba koja se bavi glazbom, no u 18. se stoljeću termin *musicus* koristio pretežno za one koji su obrazovani i služe nekoga glazbenom djelatnošću. Taj naziv se suprotstavlja terminu „muzikant“, koji označava uglavnom pučkog svirača. Međutim najčešće se u izvorima javljaju razni termini uže specijalizacije određenog glazbenika – pjevači, kapelnici i sl., dok se instrumentaliste uglavnom naziva prema instrumentu koji sviraju.

Na primjeru njemačkih zemalja razvidno je da su se glazbenici većinom zapošljavali na dvorovima i u gradovima. Dvor je glazbenicima bila privlačna opcija zbog većeg repertoara i bolje plaće, ali je glazbenik ondje imao status sluga i radio isključivo po ukusu aristokrata. K tomu je njegova egzistencija ovisila o aristokratu kojemu je služio – ako je došlo do financijskih teškoća ili promjene ukusa, glazbenik je često bio otpušten. Gradski je glazbenik uživao relativno visok ugled i pravnu sigurnost. Kao gradski službenik uživao je status građanina te je imao pravo žalbe na neslužbene, tj. najčešće putujuće ili pučke glazbenike. U gradovima su se glazbenici organizirali i u gilde, što je bilo prisutno u Veneciji, ali izgleda i u Dubrovniku, gdje je djelovala Bratovština presvetog sakramenta. Problem gradskih glazbenika bio je financijski – plaća koju su dobivali često nije bila dovoljna za dostojni život. Dvorski glazbenici, a i putujući, nisu imali pravo žalbe i obično su bili konkurencija gradskim glazbenicima.

U Dalmaciji i Banskoj Hrvatskoj u 18. stoljeću mogu se naći uglavnom gradski i putujući glazbenici. Dvorskih glazbenika u pravilu nema osim Kneževe kapele, ali u plemićkim se krugovima njeguje bavljenje glazbom kao aktivnošću za ispunjavanje dokolice. Glavnu razliku između primorskog i kontinentalnog dijela današnje Hrvatske čini prisutnost kapelnika – dok su kapelnici u Dalmaciji vodili glazbeni život grada, tu je dužnost u Banskoj Hrvatskoj i Slavoniji u načelu obnašao orguljaš, a u katedralnim crkvama *regens chori*. Zbog toga se u literaturi za glazbeni život primorskih gradova rjeđe nalaze informacije o orguljašima, dok se u Banskoj Hrvatskoj nalazi najviše informacija o njima. Orguljaši su uglavnom imali vrlo visok ugled među glazbenicima – obično su to bili svećenici ili redovnici. Imali su najvišu plaću u Banskoj Hrvatskoj, a u Dalmaciji im plaća nije mnogo zaostajala od kapelnikove. U usporedbi s gradskim službenicima orguljaši su imali osrednju plaću. Uvjet za službu bilo je vješto poznavanje instrumenta i repertoara za mise i slavlja, a često se podrazumijevala i glazbena naobrazba pa i komponiranje. Osim sviranja repertoara, orguljaši su vodili glazbeni život u gradu prvenstveno ravnanjem crkvenog zbora, organiziranjem koncerata i/ili repertoara i podučavanjem glazbe. Za potrebe crkvenog obrazovanja nabavljani su udžbenici (u Dubrovniku) ili su sastavljeni novi.

Instrumentalisti su najbrojnija skupina koja se može naći u hrvatskim zemljama u 18. stoljeću. Za razliku od orguljaša koji su uglavnom bili redovnici, instrumentalisti su bili laici (svjetovnjaci). Poznavanje instrumenta bio je jedan od temeljnih zahtjeva za dobivanje glazbene službe u gradu, a često su i pjevači znali svirati instrumente. Kao i u slučaju orguljaša, instrumentalist je trebao biti vješt u svom umijeću, a potvrdu toga dobivao je obično od poznatog vrsnog instrumentalista u obliku svjedodžbe. Instrumentalisti su najčešće djelovali u gradskim crkvama, a znali su se organizirati u manje grupe i muzicirati na raznim zabavama. Tu su nailazili na konkurenciju od strane putujućih glazbenika, stoga su nastojali iskoristiti zakon koji je

putujućim glazbenicima ograničavao mogućnosti nastupa u gradovima. Međutim, gradske su vlasti uglavnom ignorirale ili tek djelomično ispunjavale njihove zahtjeve. Imali su problema i s plaćama. Glazbenici početnici obično su dobivali vrlo niske plaće koje su rasle uglavnom ako se to posebno tražilo od gradskih vlasti. No u slučaju Banske Hrvatske te su molbe puno rjeđe bile uslišane nego u Dalmaciji. Iz podataka navedenih u literaturi moguće je zaključiti da hijerarhija među instrumentalistima općenito nije bila previše izražena. Zanimljivo je da su gudači u pravilu imali nešto višu plaću od puhača, dok se bubnjare uopće nije ni smatralo glazbenicima.

Zaključno, ovo je bio tek jedan pregled mogućnosti istraživanja koja se mogu nastaviti na ovaj rad. Tablice pridodane ovome radu još su *work in progress* jer ima još materijala koji se može dodati u njih. Valjalo bi obuhvatiti i druge gradove te za već navedene još istražiti izvore. Također bi bilo zanimljivo usporediti živote glazbenika s ostalim službenicima u gradu ili proučavati *case study* pojedinačnih glazbenika. Možda bi se moglo proučavati isključivo tipove glazbenika i njihove odnose. Za potrebe ovoga rada korištena je postojeća literatura temeljena na raznim tipovima dokumenata – od crkvenih spisa do onih sudskih, ili pak dokumentacije gradskih magistrata. Osim toga, bilo bi korisno istražiti izvore plemstva i vidjeti može li se naći više informacija o glazbenicima koje su unajmljivali. Mogućnosti su brojne, a ovaj je rad tek početak koji pruža uvid u širinu teme.

5. LITERATURA

ABBOT, Andrew, Alexandra Hrycak. „Measuring Resemblance in Sequence Data: An Optimal Matching Analysis of Musicians' Careers“. *American Journal of Sociology*, 96, 1990, 1, 144-185.

ANDREIS, Josip. *Povijest hrvatske glazbe*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1989.

ANIČIĆ, Vladimir. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi liber, 2004.

BALET, Leo. *Die Verbürgerlichung der deutschen Kunst, Literatur und Musik im 18. Jahrhundert*. Strassburg: Heitz, 1936.

BARLÈ, Janko. „O prvim koralistima prvostolne crkve zagrebačke“. *Sveta Cecilija*, 8, 1914, 4, 53-55.

BAUMAN, Thomas. „Musicians in the Marketplace: The Venetian Guild of Instrumentalists in the Later 18th Century“. *Early Music*, 19, 1991, 3, 345-355.

BLAŽEKOVIĆ, Zdravko. „Bilješke o glazbenicima na zagrebačkom Griču u 18. stoljeću“. *Glazbeni barok u Hrvatskoj*, ur. Stipčević, Ennio. Osor: Osorske glazbene večeri, 1989, 114-123.

BOŠKOVIĆ, Ivan. "Novi podaci o starim splitskim orguljašima". *Sveta Cecilija*, 43, 1973, 3, 78-82.

BURIĆ, Katica. *Glazbeni život Zadra u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010.

ČORALIĆ, Lovorka, Vjera Katalinić i Maja Katušić. „Bubnjari, timpanisti, trubači i pifaristi: glazbena pratnja u mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću“. *Arti musices*, 47, 2016, 1-2, 27-78.

ČORALIĆ, Lovorka, ur. *U potrazi za mirom i blagostanjem. Hrvatske zemlje u 18. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska, 2013.

DEMOVIĆ, Miho. *Velika povijest dubrovačke glazbe od 1667. do 1808. godine*. Zagreb, Dubrovnik: Udruga „Stara dubrovačka glazba“, 2017.

DEMOVIĆ, Miho. *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici: Od polovine XVII. do prvog desetljeća XIX. stoljeća*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1989.

FILIĆ, Krešimir. *Glazbeni život Varaždina*. Varaždin: Muzička škola Varaždin, 1972.

GRGIĆ, Miljenko. *Glazbena kultura u splitskoj katedrali 1750.-1940*. Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 1997.

HUDOVSKY, Zoran. „Razvoj muzičke kulture u Zagrebu od XI do konca XVII stoljeća“. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 1969, 351, 5-61.

KALOGJERA, Niko. „Povjesne crtice o glazbenim prilikama splitske stolne crkve“. *Sveta Cecilija*, 18, 1924, 4, 126.

KATALINIĆ, Vjera. „Emocionalno slavljenje pobjede: prilog poznavanju glazbenih zbivanja u blizini protuturske granice 1789. godine“. *Arti musices*, 44, 2013, 2, 187-200.

KATALINIĆ, Vjera. *Sorkočevići: dubrovački plemići i glazbenici*. Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2014.

KATALINIĆ, Vjera. „Imported Music Scores in the Possession of the Gozze Family in Dubrovnik“. *De musica disserenda*, 11, 2015, 1-2, 197-209.

KEMPF, Julije. „Iz glazbene prošlosti slavonske Požege.“ *Sveta Cecilija*, 25, 1931, 2, 53-54.

KOLAR, Mira. *Povijest novca u Hrvatskoj od 1527. do 1941. godine*. Zagreb: Hrvatska narodna banka, 2013.

KOVAČEVIĆ, Krešimir, ur. *Muzička enciklopedija*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 2, 1971.-1977.

LASZOVSKI, Emilij. „Crkvena glazba u isusovačkim crkvama”. *Sveta Cecilija*, 16, 1922, 1, 14-16.

LUKEŽIĆ, Irvin. *Adamićevo doba: 1780. – 1830.: od 30. ožujka do 30. svibnja 2005., izložba u organizaciji grada Rijeke*. Rijeka: Muzej grada rijeke, 2005.

MALBAŠA, Marija. „Glazbeni život u Osijeku: Historijski prikaz“. *Osječki zbornik*, 1965, 9-10, 137-187.

RAYNOR, Henry. *A Social History of Music*. New York: Taplinger Publishing Company, 1978.

SALMEN, Walter. *The Social Status of the Professional Musician from the Middle Ages to the 19th Century*. New York: Pendragon press, 1983.

SUPIČIĆ, Ivo. *Elementi socijologije muzike*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1964.

ŠABAN, Ladislav. „Glazbene mogućnosti Varaždina u 18. i prvoj polovini 19. stoljeća“. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, ur. Andreis, Josip, 1978, 377, 129-194.

ŠABAN, Ladislav. „Glazba u dvorovima Draškovića u 18. stoljeću“. *Arti musices*, 36, 2005, 1, 3-13.

ŠČEDROV, Ljiljana: Franz Zihak: „prvi zakonski učitelj glazbe ugovorom postavljen u kraljevskom gradu Karlovcu“ *Glazba, riječi i slike. Svečani zbornik za Koraljku Kos. Katalinić, Vjera i Zdravko Blažeković, ur.* Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 1999, 261-271.

VALJALO KAPORELO, Jelica. "Pisma talijanskoga glazbenika Domenica Antonietija (oko 1750. - poslije 1802.) vladi Dubrovačke Republike - prilog rasvjetljavanju nepoznate biografije" *Bašćinski glasi*, 12, 2015-2016, 193-207.

WENZEL, Silke. *Lieder, Lärmen, »L'homme armé«.* Musik und Krieg 1460-1600. Neumünster: von Bockel Verlag, 2017.

6. PRILOZI

6.1. TABLICA ORGULJAŠA I INSTRUMENTALISTA

Grad djelovanja	Literatura	str.	Prezime, Ime	Mjesto djelovanja	Godina djelovanja	Tip glazbenika	Amater/ Profesionalac	Osobni podaci	Bilješke
DUBROVNIK	Demović, 1989.	85	Marci, Johannes	kneževa glazba	1600	instrumentalist (pifara)	profesionalac	nije spomenuto	nema podataka osim što je u zapisniku
DUBROVNIK	Demović, 1989.	130	Melchi, Rade	privatni salon	1683	instrumentalist	nije spomenuto	klerik	odbio svirati na nekoj akademiji kod plemća kao član neke družine.
DUBROVNIK	Demović, 1989.	85	Blasii Paulus	kneževa glazba	1687	instrumentalist (pifara)	profesionalac	nije spomenuto	spomenut u zapisniku Vijeća umoljenih 4.6.1687 u vezi s povišicom novčanih primanja koji su iznosili tada 2 groša dnevno
DUBROVNIK	Demović, 1989.	48-49	Thomae Niccolaus	crkva	1693	orguljaš	profesionalac	sin dubrovačkog zlatara	možda aliter Nicolaus Boasci
DUBROVNIK	Demović, 1989.	72	di Marco, Giovanni	grad	1706	instrumentalist (pifara)	profesionalac	nije spomenuto	učenik Domenica Bonoma, traži povišicu 29. 4. 1706. počeo svirati "zvuk pifara" prije 21 godinu

DUBROVNIK	Demović, 1989.	72, 86	Juanelli, Paolo	kneževa glazba	1706	instrument alist (pifara)	profesionalac	nije spomenuto	učenik Domenica Bonoma, traži povišicu 29. 4. 1706. počeo svirati "zvuk pifara" prije 21 godinu, imao manju plaću od ostalih (2 groša dnevno nakon 28 g službe) traži i konačno dobiva povišicu 1713. i putuje u Italiju kao bombardijer
DUBROVNIK	Demović, 1989.	72	Florio, Marco	grad	1706	instrument alist (pifara)	profesionalac	nije spomenuto	učenik Domenica Bonoma, traži povišicu 29. 4. 1706. počeo svirati "zvuk pifara" prije 21 godinu
DUBROVNIK	Demović, 1989.	87	Glegh, Francesco	kneževa glazba	1728	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	plaća od 4 groša dnevno 23.1.1728 , učitelj Giovanniju (Johannesu) Glehu
DUBROVNIK	Demović, 1989.	87	Leoni, Johannes	kneževa glazba	1728	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	plaća od 4 groša dnevno 23.1.1728
DUBROVNIK	Demović, 1989.	87- 88	Testi, Carolo	kneževa glazba	1728	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	brojna putovanja u Italiju 1731 traži povišicu, dobiva povežanje za 2 groša - jedan od vodećih oboista (mnogo nastua) -frend Moyses de Moyses

DUBROVNIK	Demović, 1989.	170- 173	Menčetić, Vladislav	dubrovački kolegij	1728	instrument alist (čembalo), skladatelj	amater(?)	plemić, poslanik Dubrovačke Republike u Carigradnu	spomenut i u ljetopisu dubrovačkog Kolegija prigodom svečanosti kanonizacije svetaca 1728 - za crkvu skladao misu, vespere, motet, te deum i sl. A skladao je i sinfonie (instr. Glazbu) spominje ga pjesnik Andro Gjampiero Pauli kao meštra od Mužike i spjeva hvalu od Mužike, a spomenut je i u (dubrovačkoj verziji)Molierovoj komediji Dosadni gdje je istaknut kao čovjek koji se razumije u muziku
DUBROVNIK	Demović, 1989.	49	Catafio, Nicolo	crkva, kneževa glazba	1731	orguljaš, instrument alist (fagot)	profesionalac	nije spomenuto	spomenut u računskoj knjizi bratovštine presvetog Sakramenta kao orguljaš - ukrao fagot i pobjegao u Veneciju oko 1741 - u službu kneza stupio 1713, kao pifar i tibicin (dakle više puhačkih instr.) 1728. ima plaću 4 groša dnevno 1731. putuje s Matom Pozze u j. Italiju - obavljao i službu bombardijera - nakon otplate duga od strane Republike, Catafio je 1742. vratio fagot

DUBROVNIK	Demović, 1989.	55	Pozza, Matteo	bratovština Presvetog Sakramenta + gostujući kneževoj kapeli	1749	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	
DUBROVNIK	Demović, 1989.	55	Givanovic h, Giovanni	bratovština Presvetog Sakramenta + gostujući kneževoj kapeli	1749	instrument alist (fagot)	profesionalac	nije spomenuto	1741. se natječe za službenog kneževa fagotista ima vlastiti fagot - moli za plaću od 4 groša dnevno 1755. svira osim u kneževoj glazbi i u kneževoj katedralnoj kapeli pri svim crkvenim i svjetovnim priredbama, te u kneževu orkestru - nakon molbe 1755. povećana plaća na 6 groša boravio u Napulju 1742.
DUBROVNIK	Demović, 1989.	55	Bettinelli, Giovanni	bratovština Presvetog Sakramenta + gostujući kneževoj kapeli	1749	instrument alist (fagot)	profesionalac	nije spomenuto	

DUBROVNIK	Demović, 1989.	55, 94	Gleh, Giovanni/J ohannes	bratovština Presvetog Sakramenta + gostujući kneževoj kapeli, kneževa glazba (94)	1749	instrument alist (violina)	profesionalac	nije spomenuto	cca. 1754 otišao iz Dubrovnika u Smirnu, pa se vratio oko 1761 (str. 94): zajedno s Brisgichem svira violinu na blagdan sv Vlaha, a kasnije svira zastalno , jedan od prvih domaćih poznatih violinista 24. 3. 1755. traži namještenje jer dulje vrijeme svira violinu u katedralnom orkestru kao dobrovoljac. Biva prihvaćen uz plaću od 3 groša - u jednom trenutku napušta pa se vraća u Dubrovnik - spominje se i u bratovštini Presvetog Sakramenta
DUBROVNIK	Demović, 1989.	72, 89	Bianchi, Michael	kneževa glazba	1757	instrument alist (oboa)	profesionalac	putujući glazbenik	došao u Dubrovnik kao gostujući instrumentalist talijanske operne družine i potom 1757. molio vladu za namještenje u Kneževoj kapeli - plaća 6 groša dnevno
DUBROVNIK	Demović, 1989.	89	Radmili, Nikola	kneževa glazba	1760	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	naučio svirati od Mate Pucića natjecao se za mjesto Carola Testija (umro 1763), nije uspio - ima opis što sve može svirati (89)

DUBROVNIK	Demović, 1989.	93	Leggi, Luigi	kneževa glazba	1786	instrument alist (oboa, lovački rog, truba, fagot), učitelj glazbe	profesionalac	nije spomenuto	svestrani instrumentalist, Talijan, molbu za kneževu glazbu dao 1786 s Benignom Curialem, podučavao druge glazbenike, najviše svirao lovački rog - umirovila ga francuska okupacija
DUBROVNIK	Demović, 1989.	93	Curiale, Benigno	kneževa glazba	1786	instrument alist (lovački rog)	profesionalac	nije spomenuto	zajedno s Leggijem podnio molbu 1786.
DUBROVNIK	Demović, 1989.	90	Costa, Antonius	kneževa glazba	1788	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	natjecao se za stalno mjesto u Kneževim glazbenicima (molba 12.4.1787, rješena 1788 - učio kod Luiggija Leggija po odredbi Senata - spominje se u vezi priredbe predstavljanje "nove Machine" (glazbena naprava?)
DUBROVNIK	Demović, 1989.	90	Barabich, Francesco	kneževa glazba	1788	instrument alist (oboa, violina)	profesionalac	nije spomenuto	također učio kod Luiggija Leggija - isto molba Vijeću umoljenih 12. 4. 1787-1788, počeo učiti violinu ranije, a obou oko 1786.

DUBROVNIK	Demović, 1989.	101	Malservigi, Luigi	grad	1795	instrument alist (kontrabas)	nije spomenuto	nije spomenuto	dobio je nagradu prigodom svečanosti sv. Vlaha <i>per avere suonato nell'clarino</i>
DUBROVNIK	Demović, 1989.	122	Bielovuk, Vuko	grad	1798	instrument alist (svirala)	dobio nagradu	nije spomenuto	
DUBROVNIK	Demović, 1989.	122	Vukich, Nikola	grad	1798	instrument alist (bubanj)	dobio nagradu	nije spomenuto	
DUBROVNIK	Demović, 1989.	122	Arbanas, Mato	grad	1806	instrument alist (bubanj)	dobio nagradu	nije spomenuto	
DUBROVNIK	Demović, 1989.	122	Vukich, Ivan		1806	instrument alist (svirala)	dobio nagradu	nije spomenuto	
DUBROVNIK	Demović, 1989.	66- 67	de Flumine, Albertus	crkva (franjevci)	1650 (cc 1675	orguljaš, pjevač	nije spomenuto	redovnik	iz popisa glazbenika samostana Male Braće, franjevac
DUBROVNIK	Demović, 1989.	66- 67	de Ombla, Alexander	crkva (franjevci)	1650 (cc 1684	glazbenik, orguljaš	nije spomenuto	redovnik	iz popisa glazbenika samostana Male Braće, franjevac
DUBROVNIK	Demović, 1989.	47- 48	Melchi, Giovanni	crkva	1667-1681	orguljaš	profesionalac	svećenik	preživio potres, 1682. nasljednici su primili od nadstojnika crkve sv. Vlaha zaostatak orguljaške plaće pokojnog Melchija

DUBROVNIK	Demović, 1989.	159	Matijašević, Vlaho	grad	1669 (cca)	instrumentalist (violina)	nije spomenuto	nije spomenuto (plemić?)	brat poznatog pisca Đure Matijaševića, pohađao dubrovački Kolegij kao klinac i onda 1669 poslan u Napulj na studij glazbe (svirao violinu u kolegiju) - Djuro je isto skladao (po Kuhaču)
DUBROVNIK	Demović, 1989.	85	di Pietro, Giovanni	kneževa glazba	1676-	instrumentalist (pifara)	profesionalac	sluga, urar, instrumentalist	momak (sluga) gospodina Marina, a od 27. 3. 1676. službuje kao piffar vjerojatno porijeklom iz nekog sela kraj ubrovnika sa kmetskog imanja
DUBROVNIK	Demović, 1989.	48-49	Boasci, Nicolaus	crkva	1676-1695	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	orguljaš crkve sv. Vlaha dosta biografskih podataka zbog brojnih sukoba (str. 49 fusnota)
DUBROVNIK	Demović, 1989.	71	Caligaro, Pietro	grad	1684, 1685	instrumentalist (bubanj)	profesionalac	gradski bubnjar	bubnjar neposredno nakon potresa
DUBROVNIK	Demović, 1989.	71	Milain, Antonio	grad	1684, 1685	instrumentalist (bubanj)	profesionalac	gradski bubnjar	bubnjar neposredno nakon potresa
DUBROVNIK	Demović, 1989.	85-86	Florii, Marcus	kneževa glazba	1687-	instrumentalist (pifara)	profesionalac	kirurg (brijač)	zapisan kao treći instrumentalist, 1713. putuje u Dalmaciju i Italiju, 1715. spomenut u vezi imenovanja privremenog kirurga u mjesnoj bolnici - porijeklom iz Konavala (?) (jer je brijač i prezimenom podudara)
DUBROVNIK	Demović, 1989.	68	Banduri, Anselmo	crkva (benediktinci)	1690-1743	orguljaš	nije spomenuto	redonvik, bizantolog, numizmatičar	benediktinac, dosta poznat i cijenjen na orguljama, ali nema puno podataka

DUBROVNIK	Demović, 1989.	34, 49- 50	Bonomo, Michiele/M ichael	crkva	1712-1764	orguljaš, pjevač	profesionalac	sin dirigenta kneževih glazbenika, svećenik	spomenut u popisu računskih knjiga 1718, izvodio i solističko pjevanje. (str. 49-50): otac Domenico Bonomo - katedralni zborovođa, subđakonat 1712, đakonat 1713, potom ređen za svećenika "ad titulum patrimonii (što znači da je mogao postati kućni kapelan vlasteoske obitelji, učitelj i prihvatiti svaku građansku službu osim liječničke i odvjetničke). 1764 se u arhivskim spsima susreže kao katedralni župnik. Odsuan 1750 pa Senat traži zamjenu. prima plaću od 1730. godine
DUBROVNIK	Demović, 1989.	101	Franciscus Antonius Timpanista	grad	1721 (cca)	instrument alist (udaraljke)	nije spomenuto	nije spomenuto	spomenut u vezi molbe koju je trebalo riješiti Malo vijeće (pretpostavljam da Demović zaključuje po nazivu <i>Timpanista</i> da se radi o udaraljkašu
DUBROVNIK	Demović, 1989.	88	Bestinelli, Ivo	kneževa glazba	1740-1769	instrument alist (oboa, flauta)	profesionalac	nezakonito dijete majke služavke	imao druga zanimanja: 1748. poslan u Rim za završavanje zanata izrađivanja konjske opreme -plaća sezala do 5 groša dnevno - 1750. služba podrezivača platna u carinarnici -uz to je oboist i flautist u Kneževoj glazbi i orkestru

DUBROVNIK	Demović, 1989.	55, 88- 89	Bonomo, Vinzzeno	bratovština Presvetog Sakramenta + gostujući kneževoj kapeli, kneževa glazba (88- 89)	1749, 1740t	instrument alist (fagot, oboa)	profesionalac	sin dirigenta kneževih glazbenika	sin Domenica Bonoma, učio od njega i Mate Pucića, vjerojatno brat Michaela Bonoma
DUBROVNIK	Demović, 1989.	55, 80- 82, 225	Santoro, Antonio	crkva, kneževa glazba	1749-1777	instrument alist (violina), kapelnik (magister capellae), učitelj glazbe,	profesionalac	glazbenik	otac Marina Santora, - dužnost kapelnika samo u svečanim prigodama jer je profesor glazbe - radio za kneževu kapelu kao violinist (55) naslijedio Valentija kao maestro di capella - došao iz Italije, vjerojatno kao gostujući glazbnik prije 1749. Na početku radio honorarno kao volinist s 24 godine, imao ženu i puno djece, s obiteljskom tragedijom (smrt troje djece), s godinama raste ugled, te dobiva nove službe: Malo vijeće 21. 2. 1777. odlučuje da kneževi glazbenici 2x mjesečno održavaju javne koncerte pod njegovim ravnanjem - dužnost dirigenta skladao za honorare - samo se u knjizi računa spominje da je skladatelj

DUBROVNIK	Demović, 1989.	66-67	de Sign, Adrianus	crkva (franjevci)	1750te	orguljaš		redovnik	iz popisa glazbenika samostana Male Braće, franjevac
DUBROVNIK	Demović, 1989.	72, 94-95	Marchigiani, Michiele	kneževa glazba, knežev orkestar	1757-1775	instrumentalist (violina)	profesionalac	putujući glazbenik	došao u Dubrovnik kao gostujući instrumentalist talijanske operne družine i potom 1757. molio vladu za namještenje u Kneževoj kapeli (str. 94-95): 14.4. 1757 traži zaposlenje u dubrovniku u Kneževu orkestru
DUBROVNIK	Demović, 1989.	90	Benditto, Domenico	kneževa glazba	1764-1780	instrumentalist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	21.1.1764. traži namještenje, školovan u Dubrovniku, želi baš raditi u Kneževoj glazbi, diobio mjesto, plaća je početnička: 2 groša dnevno, djelovao doživotno (sigurno do 1780)
DUBROVNIK	Demović, 1989.	50-51	Brisgich, Johannes	crkva, kneževa glazba, bratovština Presvetog Sakramenta	1764-1802	orguljaš, instrumentalist (violina)	profesionalac	sin dubrovačke građanske obitelji	otac Pavao, djed Nikola, - obrazovan u Dubrovačkom kolegiju i teologija pri Katedralnoj školi te je zaređen 1746. - prvo spominjan kao violinist u računskim knjigama (novčane nagrade) -1764 Brisgich postaje novi katedralni orguljaš što vrši do smrti -za vrijeme njegove karijere kupljene Montecucchijeve orgulje - radio i za kneževu kapelu
DUBROVNIK	Demović, 1989.	69	Damjanović, Dominik	crkva (dominikanci)	1774-	orguljaš	profesionalac	redovnik	dominikanac iz dalmacije djelovao u Dubrovniku, nepoznato koliko dugo, službu započeo od 13.8. 1774

DUBROVNIK	Demović, 1989., Valjalo Kaporelo, Jelica. 2015- 2016.	95, 126, 224, Valja lo Kapo relo: 193- 207.	Antonietti, Domenico	katedralna kapela	1778, 1781	instrument alist (violina), skladatelj	profesionalac	nije spomenuto	spominje se kod Presvetog Sakramenta jer je dobio novčane nagrade prilikom tijelovskih svečanosti plaća mu se 1783. povisuje za 4 groša na dan (ne piše koliko je originalno zarađivao), a njegov nasljednik (Angiola Frezzi dobio je tu dnevnu plaću +1groš) - skladatelj preko dvadesetak kontradanci i petnaestak menueta KAO SKLADATELJ bio je profesor violine i stalan instrumentalist K kapele - 1786 nije u Dubrovniku (ili je mrtav) - skladao za potrebe salonskih zavaca dubrovačkog plemstva i sam ih izvodio na čembalu ili violini
DUBROVNIK	Demović, 1989.	90- 91	Alimenti, Giuseppe	kneževa glazba	1780 (cca)	instrument alist (oboa)	profesionalac	nije spomenuto	izgubio mjesto oboista 1786. jer je predugo boravio u Napulju, ali je primljen natrag u službu 1787.

DUBROVNIK	Demović, 1989.	55, 96, 126, 232	Zabolio, Guglielmo	kneževa glazba	1787 (cca)	instrument alist (violina), skljadatelj	profesionalac	nije spomenuto	došao u Dubrovnik cca. 1775., spomenut 1778 u knjizi računa Presv. Sakr. -radio za kneževu kapelu i katedralni orkestar uz službu violinista vrši dužnost i <i>alfiera</i> . - dakle dvostruka služba glazbenika i pazitelja javnog reda = dovoljan dohotak jer posjeduje svoju kuću (dakle ogaoje kupiti kuću), imao je ženu i sina (koji je radio kao maestro di capella) - skladao 24valcera
DUBROVNIK	Demović, 1989.	55, 96	Boriani, Francesco	kneževa glazba, kneževa katedralna kapela	1787 cca	instrument alist (violina)	profesionalac	nije spomenuto	radio za kneževu kapelu, 1785. nastupao u Dubrovačkom kazalištu kao prvi plesač u izvedbi Il conte del bel' umore, a zatim dobio namještenje instrumentalista violine u Kneževoj kapeli - molba za mjesto violinista u kneževoj katedralnoj kapeli (koja treba imati 4 stalna violinista) -1793 boravi van DR, kako bi vratio neke svoje dugove -francuzi ga umirovili, ali je nastavio sa instrumentalistima bivše Kneževe katedralne kapele po običaju svirati u katedrali do 1821/2. - epizoda tuženja vikara paulusa ciumbellicha - "glazbenici su pretvorili crkvu u teatar"

DUBROVNIK	Demović, 1989.	34- 35, 51, 82- 84, 219- 223	Santoro, Marino	crkva	1790, 1791 1802, 1806	kapelnik (magister capellae), orguljaš, instrument alist (violinist, čembalist), pjevač, dirigent, skladatelj, profesor glazne	profesionalac	sin poznatog glazbenika Antonija Santora, svećenik	dobio nagradu, glas "vodič" pojedinih dionica kleričkog i đučkog zbora, - studij u Napulju (otac moli grad), - počeo orguljati oko 1780 - u zadnjem desetljeću 18.st. Pomoćni orguljaš Brisgichu, - djeluje u Dubrovniku kao akademski glazbenik Napuljskog konzervatorija - obavljao dužnost orguljaša nakon Brisgicha via facti, traži povišicu plaće 1803. - jedan od zadnjih plaćenih orguljaša u Dubrovniku kao namještenik - kapelnik u svečanim prigodama , te 1801. <i>principalis director orchestrae et moderator chori</i> (str. 55) - radio za kneževu kapelu (55) - obrazovanje doma i dubrovački kolegij 1771. se redi, četiri godine poslije ide u Napulj, dobiva stipendiju, vraća se 1781. sa završenim studijem. (imao je povišicu stipendije) odmah zaposlen kao magister katedralne kapele, dobiva honorare.
-----------	-------------------	--	--------------------	-------	--------------------------	--	---------------	--	---

DUBROVNIK	Demović, 1989.	34- 35, 37- 42, 45, 219	Cliscevich (Klišević), Vincenco	crkva, kneževa glazba	1790, 179 1802, 1806	instrument alist (kontrabas) , pjevač (ranije), orguljar, skladatelj	profesionalac	svećenik	dobio nagradu, glas "vodič" pojedinih dionica kleričkog i đačkog zbora, - 3.7.1777. dobiva stipendiju za studij kontrabasa i orguljarstva = 4 škude na mjesec - studij u Napulju do 1779 (ranije napušta) dobiva plaću od 6 groša dnevne plaće - često spominjan u računskim knjigama kao instrumentalist i orguljar - 11.5.1808. dobiva plaću od 12 groša dnevno! - navodno nadogradio Montecucchijske orgulje -održavao katedralne orgulje do smrti - radio za kneževu kapelu (55) - uz njega se kao kontrabasist spominje i neki Pizzi 1805. godine
DUBROVNIK	Demović, 1989.	226	Bertolini, Antonio	grad	1790-1805	instrument alist, skladatelj, graditelj instrument a	profesionalac		1800, 1801,1805 spomenut u knjizi računa kao instrumentalist violine, 1790 izradio harfu, skladao 2 kvarteta za gitaru, violine i kontrabas, te jednu kavatinu za sopran solo i gudački orkestar -imao 2 sina
DUBROVNIK	Demović, 1989.	100	Massaglia, Ludovico	grad	1790-1810	instrument alist (violončelo) , učitelj glazbe	profesionalac	musicante, profesor violončela	prema popisu stanovništva kao zanimanje se spominje samo kao profesor violončela 1815. - nije imao mirovinu, a ukinućem Kneževa orkestra, nije imao primanja --> 1819 traži socijalnu pomoć

DUBROVNIK	Demović, 1989.	51, 229- 231	Resti, Tommaso	crkva	1790te	orguljaš, kapelnik (magister capellae), učitelj glazbe, instrument alist (viola)	profesionalac	nije spomenuto	uz Marina Santorija pomoćni orguljaš Johannesu Brisgichu - 1803, 1806 prigodni instrumentalist - u svečanim prigodama magister je kapelnik - 5.1.1802. dobio poziciju violista, prvi domaći violist - nije školovan kao violist, nego je tu kao amater -djelovao kao skladatelj u gradu 1800ih premješten u Zadar pa u Split gdje je umro kao skladatelj - najplodniji skladatelj 1790-1820 -Instrumentalno i vokalno, duhovno i svjetovno posvećivao Mihu sorgu, Antunu sorgu, Melkoru Gučetiću
DUBROVNIK	Demović, 1989.	221- 223	Pucić- Sorkočević, Jelena	grad(?)	1795-1815	instrument alist (čembalo), skladatelj	amater	plemić	rođena Ranjina-Gučetić -školovanje u obiteljskom domu ili ženskom samostanu - udala se za Nikolu Lucijanovim Pucić-Sorkočević pisala pjesme i slikala, uz skladanje skladala solo popjevke, nije ništa unovčila

DUBROVNIK	Demović, 1989.	93, 226- 228	Belloi, Agostino	kneževa glazba	1800 (cca)	instrument alist (lovački rog), operna družina, skladatelj, pjevač	profesionalac	nije spomenuto	član milanske operne družine u kojoj je svirao <i>corno di caccia</i> , spominje se u računskim knjigama kneževa dvora (nagrada za sudjelovanje u priredbama 1802.) skladatelj (str. 228-229): iz talijanske operne družine, iako se spominje u dubrovniku već 1802, putovao u Milano sa družnom 1822 gl opus u glazbenom arhivu u Dubrovniku, skladao svjetovnu i sakralnu
DUBROVNIK	Katalinić, 2015.	199	Gozze, Paolo Baldasare (Pavo Baldov Gozze)	dvor(?)	1800-1838	instrument alist (violina)	amater	plemić	kreator kataloga obitelji Gozze. Obrazovani roditelji: majka pjesnikinja, ujak obrazovan u Švicarskoj i svirao flautu i harfu. - mamino prezime Bassegli - Paolo je dodao to ime na neke note - katalog se zove <i>Elenco della musica vocale e istrumentale attinente al Sig. Paolo Gozze</i> (str. 202)- Lista sadrži 233 unosa od 91 kompozitora , najviše prisutni Ignaz Pleyel, Haydn, Wenzel Pichl, Mozart, G. Paisiello i Giuseppe Farinelli - dominantnost austrijskih skladatelja!
DUBROVNIK	Katalinić, 2015.	203	Gozze, Melchiore (Melko Baldov Gozze)	dvor(?)	1800-1853	instrument alist (klavir), pjevač	amater	plemić	brat od Paola di Gozzea. Vjerojatno je svirao klavir i možda je pjevao (ima par arija). Možda mu je učitelj bio Toma Resti (pjesma posvećena njemu) (203)

DUBROVNIK	Demović, 1989.	101	Gogga, Giuro	grad	1803 (cca)	instrumentalist (udaraljke)	nije spomenuto	nije spomenuto	spomenut u knjizi Kneževa dvora, svirao na blagdan sv. Vlaha 1803.
DUBROVNIK	Katalinić, 2015.	203	Gozze, Vladislav Paul (Vladislav Pavov Gozze)	dvor(?)	1810-1859	instrumentalist (klavir)	amater	plemić	nije iz /te/ Gozze obitelji, nego drugi klan, ali suvremenik Malchiora. Osnovao je novi teatar u Dubrovniku 1822. (203)
DUBROVNIK, ZADAR	Demović, 1989. Burić, 2005.	Demović: 55, 96-98, 126, 228-229 Burić : 33	Frezza, Angelo	kneževa glazba	1786-1834 (cca)	instrumentalist (violina), učitelj glazbe, skladatelj	profesionalac	nije spomenuto, vjerojatno najbolje stojeći budući da traži visoki prihod	radio za kneževu kapelu -kao mladi profesor radio u Zadru, pozvan u Dubrovnik, razočaran plaću - skladao tri baleta i tri menueta (posvetio Mihu Sorgu) - najskuplje plaćen instrumentalist (čak do 30 groša dnevno) uz to obavljao poštansku službu (umirovljen kao direktor) umirovljen 1809. od francuske vlasti - njegovi učenici prvi domaći podučeni violinisti KAO SKLADATELJ - dobio (nenavedeni) honorar za nove skladbe, 1805 i 1806 za novu misu (izgubljena)
OSIJEK	Malbaša, 1965.	139	Pömer, Josip	crkva (župna)	1698	orguljaš, učitelj glazbe	profesionalac	građanin	umro je 1698. godine. Bio je učitelj i organista
OSIJEK	Malbaša, 1965.	139	Horvatić, Matija	nije spomenuto	1739	instrumentalist (čembalist)	profesionalac	nije spomenuto	prvo hrvatsko ime među osječkim "glazbenicima"

OSIJEK	Malbaša, 1965.	139	Kopigius, Matija	nije spomenuto, možda župna crkva	1695-1698	glazbenik (musicus)	nije spomenuto	građanin	spomenut u knjizi vjenčanja župne crkve 1695. - kasnije postao gostioničar "kod bijelog janjeta"
OSIJEK	Malbaša, 1965.	143	Turany, Mirko	dvor	1790-1800	glazbenik	amater	plemić	učitelj Karla Prandaua.
OSIJEK	Malbaša, 1965.	143	Prandau, Karlo	dvor	1800.	glazbenik	amater	barun	glazbeno ga obrazovao Mirko pl. Turany, kasnije je dolazio u Osijek iz Valpova zbog muziciranja s nekoliko izvrsnih osječkih glazbenih diletanata
po Europi	Demović, 1989.	207	Jarnović, Ivan Mane	grad, dvor	1760-1804	instrument alist (violina)	profesionalac		Vidi: Katalinić: Violinski koncerti Ivana Jarnovića, Katalinić et al.: Music Migrations
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	78	Ferrero, Gasparo	crkva (stolna)	1624	orguljaš	profesionalac	redovnik	molba 22. 1. 1624 kaže da je mjesto gradskog orguljaša prazno, on je izabran
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	78	Donoso, Antonio	crkva (stolna)	1625	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	spomenut da je potvrđen za orguljaša 1625. godine
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	78	Obradović, Juraj	crkva (stolna)	1665	orguljaš	profesionalac	svećenik	na mjesto orguljaša ga je postavio nadbiskup, s plaćom od 50 dukata. - dvaput produžena služba (na dvije pa na pet godina, ali je umro 1671)

SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	79	Speruti, Girolamo	crkva (stolna)	1692	orguljaš, kapelnik, učitelj glazbe	profesionalac	svećenik	"Priest Girolamo Speruti Master of Capella for the past favored by their goodness as Organist of this Church" moli da se potvrdi za koliko vijećnici žele, tako da će uz orguljaški posao moći nastaviti podučavati mladež. Vjeće ga stavilo na 3 godine
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	79- 80	de Stephanis, Gaetano (fra)	crkva (stolna)	1698	orguljaš, kapelnik	profesionalac	redovnik	Vijeće je tražilo dvoje ljudi da nađu nekog sposobnog orguljaša, našli njega - stupio u službu 1698, dvogodišnji ugovor, ali je sljedeći natječaj nešto ranije objavljen, u srpnju 1700, te se on javio na njega, istaknuvši da želi nastaviti službu iako ga zovu iz domovine, prihvaćeno, ali ipak je brzo netom napustio Split bez ikakvih provizija od vlade. zato službu preuzima privremeno Francesco Gasparini. - bio je kastrat!
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	81	Dorni, Jakov	crkva (stolna)	1743	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	molbu uputio kada je Nagli ošio iz splita krajem 1743. i obavljao od 1. 11. do 25. prosinca.
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	78	Romano, Marc Antonio	crkva (stolna)	1609-1636	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	u pet navrata zabilježene su njegove molbe Velikom vijeću da ga potvrde u službi. Sugestije da nije bez prekida vršio službe (baš zbog toga, a i 1625 i 1624 su drugi orguljaši) - kumovao na krštenju, među ostalim i djetetu Tome Cechinija

SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	78- 79	Andreis, Andrija (fra)	crkva (stolna)	1672-1710	orguljaš, kapelnik (maestro)	profesionalac	redovnik	orguljaš i kapelnik -spomenut 1672 u zapisnicima, moli da ga se potvrdi u službi s uobičajnom plaćom prethodnika, te da dobije kao i oni određene povišice. Vijeće je produžilo na godinu s redovitom plaćom, a za povišicu nek se obrati generalu (?) - 1680. moli da mu se produži služba orguljaša <u>koju je nakon smrti</u> <u>don Giuseppea Bonpensiera</u> obavljao privremeno, Veliko vijeće prihvaća za godinu dana od Bonpensierove smrti. - 1678. i 1679. je Andreis spomenut kao kum <i>maestro</i> . - 1683 mu je odbijena molba, ali već u srpnju je nova odobrena. U prosincu se pak spominje samo kao gvardijan samostana Sv. Frane - više ne orgulja? Možda je i crtao :)
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	79	Gasparini (Gasparini) , Michelange lo	crkva, grad	1690 (cca)	orguljaš			operni skladatelj, radi krajem 17. stoljeća

SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	79	Gasperini (Gasparini) , Francesco	crkva (stolna)?	1692-1702	orguljaš, kapelnik	profesionalac	nije spomenuto	u nekoliko navrata bio orguljaš i zborovođa (kapelnik=) stolne crkve i pomagao mu je brat koji je mjesto njega pjevao - bili su mu oduzimani doplaci što su mu davali nadbiskup i Kaptol, a trebali su biti upotrijebljeni za nabavu nobih orgulja. Zbog toga napušta službu i Split - imao ženu i djecu u Splitu - na službu orguljaša došao 1696, a prije toga je bio zborovođa. Zadnji put se spominje 1702. kao krsni kum - predak Ivana Jeličića! -dobar pjevač, doveo brata iz Italije
SPLIT	Bošković, 1973, str. 78-82	80- 81	Benedetti, Pietro	crkva (stolna)	1702-1705	orguljaš	profesionalac		došao u službu vjerojatno 1702., 1704. pak traži produženje ugovora. Molba je bila prihvaćena na 3 godine, ali pitanje je je li rok do kraja odslužio (zapisnici se nastavljaju 1710 gdje nema spomena njega. Spomenut je kao kum 1705. -talijanski skladatelj prve polovice 18. st., poznat je u tal. ako Pietro Paolo Benedetti iz Asiza (potvrđeno da je isti čovjek iz matice krštenih)
SPLIT	Grgić, 1997.	39	Cambi, Josip	splitska katedrala	1770 (cca)	orguljaš	profesionalac	kanonik	član katedralne kapele

SPLIT	Grgić, 1997.	39	Bonifacij, Angelo	splitska katedrala	1784 (cca)	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	vjerojatno je on spomenut u Solitrovoj drami 1784, a u drugim spisima spominje se kasnije, prvi put u Dubrovniku u ulozi impresarija i voditelja glazbene trupe (usporedi Demović 228) spominje ga i Ivan Jeličić 1804. godine gdje ga predlaže za zamjenika kapelnika (jeličić se prijavljivao na natječaj)
-------	--------------	----	----------------------	-----------------------	------------	----------	---------------	-------------------	--

SPLIT	Grgić, 1997.	58-63	Bajamonti, Julije (Giulio)	splitska katedrala	1790-1800	kapelnik, skladatelj, instrumentalist, pjevač	profesionalac	liječnik, građanin	<p>- obitelj Bajamonti podrijetlom iz Italije, djed se doselio iz Poreča u Split početkom 18st. Inače stara firentinska porodica. Karaman tvrdi da je potjecao iz loze nekoga postolara rodom Italijanca." (str. 59)</p> <p>- školovao se vjerojatno u splitskom sjemeništu, ali nema ga u popisu učenika gdje se obrazovao njegov otac</p> <p>-sklada od 15. godine</p> <p>- spominje se da je u Padovi poađao predavanja iz filozofije i glazbe (str. 60)</p> <p>- piše traktate, radio na osnivanju gospodarske akademije koja je utemeljena 1774 godine. Dopisivao se i s Albertom Fortisom te je s njim istraživao Zagoru</p> <p>- studij završio 1773. U Italiji je stekao prijatelje i ugled</p> <p>- tajno se ženi s Elizabetom Trevisan (osude obitelji jer je ona prosta pučanka!), suzbijao kugu u Splitu 1784., nakon čega napušta Split.</p> <p>1785. dolazi u Hvar gdje radio kao gradski liječnik.</p>
-------	--------------	-------	----------------------------	--------------------	-----------	---	---------------	--------------------	---

VARAŽDIN	Filić, 1972., Šaban, 1978.	36 (Filić), 152 (Šaban)	Markus, Ivan (Janko Markuš)	crkva i grad	1675	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	prvi imenom i prezimenom spomenuti varaždinski orguljaš (inače ih je puno prije njega) - dobivao plaću od 35 ug forinti i 40 denara - navodno spomenut u kanonaskoj vizitaciji 1683. kao "Juvenis Stirus", iako već 10 godina bi tada radio kao orguljaš (pa otkud juvenis?). Filić kaže kako je morao biti oko 27 godina star max, što po meni nema zadovoljavajućeg argumenta al ok) - u studenom 1683 Markus prestaje biti orguljaš, njega zamjenjuju franjevci , možda i sam gvardijan koje plaćaju po 2 flh mjesečno cijelu 1684 i do lipnja 1685
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	152	Skra vonja (Scravonia/ Krabonna), Ivan	crkva (župna)	1694	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	Dobivao istu plaću (i u naturi) kao i Josip Kondulin, Filić ga ne spominje

VARAŽDIN	Šaban, 1978.	138, 140	Schwegler, Marija Cecilija	crkva (uršulinke)	1719	orguljaš	nije spomenuto	redovnik	"običaj je bio da kod stupanja u red svaka redovnica obavezno donese u zajednicu svoj miraz u novcu, od kojega je samostan ipak oslobađao one koje su bile dobre glazbenice, a inače siromašne" 138 u početku kao obična redovnica vodi brigu oko glazben na crkvenom koru, opskrbljuje notnim materijalima, uvela pod bogoslužjem pjevanje uz pratnju gusala i orgulja, podučavala djevojke u internatu - prvenstveno orguljašica, zna svirati više instrumenata (gudačkih), a kao glavarica uvijek je nastojala da dođe do dobrih glazbenica (1730-1751 je glavarica)
VARAŽDIN	Filić, 1972.	42	Poštuvančić, Emerik (Mirko)	crkva i grad	1744	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	spomenut kao svjedok na vjenčanju svog brata, kasnija svjedočanstva tvrde da je već tada bio orguljaš i imao je stalnu službu (dokaz je njegeovo i rođenje sina 29.3.1746, a supruga umrla 1756 gdje se spominje da je on organist) - Filić zaključio da je umro u četrdesetim godinama jer je to bila prosječna dob smrti u to vrijeme
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	142	Auer, Marija Ana	crkva (uršulinke)	1759	orguljaš	nije spomenut	redovnik	dobro obrazovana glazbenica, nema informacija više, ne spominje se u vizitacijama

VARAŽDIN	Filić, 1972., Šaban, 1978.	51 (filić), 153 (Šaban)	Magyary, Ivan Đuro	crkva i grad	1760	orguljaš	nije spomenuto, vj. Profesionalac	gradski učitelj	u sjedničkim zapisnicima ga nazivaju s Bartolom Mikulinčićem "novim službenicima" - što je čudno za mikulinčića jer već je u toj službi 16 godina.. - "istodobno s Mkulinčićem bio je također koristom ("ludi magister")" a potom je postao orguljaš, što se vidi iz gradskog zapisnika 1757, a uz to je poučavao kao učitelj do tada - Šaban ga spominje kao Jurja Magyaryja. Uputio je preko magistrata molbu komori, moleći da dopusti povišicu plaće u naravi zbog velikog poskupljenja životnih troškova , što je i odobreno (dobio je 8 mjera žita više. Otada orguljaš godišnje prima 16 mjera žita
VARAŽDIN	Filić, 1972.	51	neimenovani orguljaš	crkva i grad	1762	orguljaš	nije spomenuto, vj. Profesionalac	nije spomenuto	nisu nime bili sretni: gradski zapisnik kaže izrijeком da novi organista, koji nije spomenut imenom, ne odgovara zahtjevima ovoga grada.", a bilo je zaključeno da mu se otkaže na tri mjeseca da bi si u tom roku mogao naći drugu službu, nakon čega više neće primati nikakve plaće, a grad će tražiti boljeg orguljaša." (citati u fusnoti na latinskom)

VARAŽDIN	Filić, 1972., Šaban, 1978.	64 (filić), 168 (šaban)	Damisz, Ivan	nije spomenuto, vjerojatno crkva i grad	1764	glazbenik	nije spomenuto, vj. Profesionalac	nije spomenuto	spomenut u knjizi vjenčanih kao "muzičar", oženio Mariju Finckyn (Finck). Spominje se kao musicus figuealist i vrlo vješt pjevač u crkvi koji je molio isto onih 6 mjera žita i da se u svom stanu smije baviti podukom glazbe (odobreno) -> PRVI VARAŽDINSKI PRAVI UČITELJ GLAZBE. Vjerojatno je došao u grad s namjerom naseljenja, ali nema više spomena o njemu kasnije. (Šaban, str. 168)
VARAŽDIN	Filić, 1972.	64	Schonberger, Ernest	nije spomenuto, vjerojatno crkva i grad	1767	glazbenik	nije spomenuto, vj. Profesionalac	nije spomenuto	spomenut u knjizi vjenčanih kao "muzičar" (musicus), oženio Elizabetu Palych, a kumovali su im orguljaš (sigurno Ignacije Ebner) i sakristan župne crkve
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	154	Ratzsall, Ignac	crkva (župna)	1768	orguljaš, učitelj glazbe	profesionalac	nije spomenuto	Filić ga ne spominje, Šaban tvrdi da je vjerojatno to onaj s kim Ignac Ebner dijeli stan i trećinu plaće. 1768 se još navodi kao "sadašnji orguljaš župne crkve" iako je bio učitelj - razriješen te godine zbog aljkavosti u službi i sklonosti skitničkom životu. NE samo da na kraju nije htio podučavati djecu, već nije htio ni svirati orgulje, pa je uskakao sam crkveni skrbnik, koji je tako loše orguljao da su ljudi u crkvi glasno negodovali.

VARAŽDIN	Filić, 1972.	53	Pleyl, Ivan	crkva i grad	1776	orguljaš	nije spomenuto, vj. Profesionalac	nije spomenuto	izabran po natječaju 9.2.1776, kaže gradski zapisnik "koji osim orguljanja posjeduje poznavanje muzike" - nakon deset dana uvjetovao je svoj izbor jedino, bude li mu dano, da on podučava glazbi mladež trivijalne škole, inače povjerenu službu neće zadržati. Ipak gradska općina ne prihvaća, stavlja Wernera na to mjesto
VARAŽDIN	Filić, 1972.	53-57	Werner, Ivan	crkva i grad	1776	orguljaš, učitelj glazbe, skladatelj	profesionalac	nije spomenuto	uz orguljaša on je dobar skladatelj, njegove skladbe su u uršulinskom samostanu, vjerojatno i njih podučavao (uršulinska djevojačka škola) - "za cijeloga svoga desetogodišnjega službovanja bio je revan i cijenjen od svekolika građanstva, podučavao je glazbu u ursulinskoj djevojačkoj školi, a najveću pažnju u glazbenom odgoju posvetio je mladomu Leopoldu Ebneru, videći u njemu osobiti glazbeni talent." 57 Šaban (155-156): Werner je svirao isto na plesovima, ali u manjoj mjeri nego Ignac Ebner.
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	143	Gratt/Gratl, Stanislava	crkva (uršulinke)	1776	orguljašica učiteljica glazbe	nije spomenuto	redovnik	prvo bila učiteljica glazbe, poslije orguljašica

VARAŽDIN	Filić, 1972.	65-69	Polanski, Petar	crkva i grad	1807	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	naslijedio Leopolda Ebnera, nastupio 1.11.1807 na mjesto - Varaždin se informirao kod bjelovarske općine kakva mu je bila plaća i druge prinadležnosti (ne pišu daljnje info) - spomenut i u kanonskoj vizitaciji 1808. - primljen u građansku vezu (postao građanin) 15.2.1815. , platio dosta visoku postrjbu za to (68) - pokrenuo akciju za osnutak muzičke škole u Varaždinu - bio je i 1827 učitelj društvene muzičke škole, kad je počela s redovitim djelovanjem, primalo plaću mjesečno 12 forinti - u slobodno vrijeme komponirao - nakon smrti udovica Kristina traći potporu gradske općine i nadalje moli da bi se ju primilo u ksenodohij gdje su siromašni građani i građanke dobivali stan, ogrjev i malu novčanu potporu
VARAŽDIN	Filić, 1972.	37	Grabner	crkva i grad	1685-1688	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	zovu ga "Rittmasztorou Praeceptor Grabner", dakle vrši dvije službe (istraži) i dobiva plaću od 2flh 40d
VARAŽDIN	Filić, 1972., Šaban, 1978.	37 (Filić), 152 (Šaban)	Condulin, Josip/ Kondulin, Josip Matijaš	crkva i grad	1688-1689	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	vidi plaću na trećem listu, malo komplicirano, al ugl mu varaždin duguje

VARAŽDIN	Šaban, 1978.	138	Worscher, Katarina	crkva (uršulinke)	1690 (cca) 1716	orguljaš	nije spomenuto (amater)	redovnik	
VARAŽDIN	Filić, 1972.	37	Silvester, Ivan	crkva i grad	1699 do 17 (cca)	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	spomenut u knjiz krštenih njegove kćerke Marije Ane, spomenut (ne imenom) kao organist u kanonskoj vizitaciji 1713
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	146	Hajak, Kaspar	crkva (franjevci)	1700 (cca)	orguljaš	nije spomenuto	redovnik	
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	146	Claudi, Lovro	crkva (franjevci)	1700 (cca)	orguljaš	nije spomenuto	redovnik	
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	132	Grim, Venceslav	crkva (isusovci)	1700 (cca) 1757	orguljaš	nije spomenuto (vjerojatno pro)	nije spomenuto	iz matične knjige mrtvih, također "organista Jesuitarum"
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	132	Katić, Antun	crkva (isusovci)	1700 (cca) 1752	glazbenik (musicus)	nije spomenuto (vjerojatno pro)	nije spomenuto	iz matične knjige mrtvih
VARAŽDIN	Šaban, 1978, Filić, 1972.	132 (Šaban), 64 (Filić)	Ignatius	crkva (isusovci)	1700 (cca) 1743	glazbenik (musicus)	nije spomenuto (vjerojatno pro)	redovnik (isusovac)	spomenut u knjizi umrlih, pokopan na župnom groblju, piše da je umro Ignacije Musicus Jesuitarum, Filić tvrdi da je vjerojatno bio orguljaš.
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	132	Šošlig / Šoški	crkva (isusovci)	1700 (cca) 1769	orguljaš (vjerojatno)	nije spomenuto	nije spomenuto	iz matične knjige mrtvih

VARAŽDIN	Filić, 1972.	42	Huppe, Franjo	crkva i grad	1720, 1733	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	spomenut u kanonasim vizitacijama navedenih godina, a kasnije vizitacije ga ne spominju filić kaže da se pretpostavlja da je još uvijek on tamo. Stranac (filić)
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	140	Baumstingl, Marija Viktorija --> Stanislava	crkva (uršulinke)	1722-1762	orguljaš	nije spomenuto	redovnik	spomenuta 1722 kao pjevačica (tada je bila novakinja), kasnije postala orguljašica
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	140	Marija Ursula	crkva (uršulinke)	1735-1739	instrumentalist?	nije spomenuto	novakinja	ističe se da je imala izvrsnu naobrazbu i da je bila vješta glazbi, umjela je praviti i lijepe ukrasne predmete za crkvu - istupila nakon duljeg novicijata (nikad zaređena) 1739
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	141	Hortnaj, Kajetana	crkva (uršulinke)	1739-1776	orguljaš, učitelj glazbe	nije spomenuto	redovnik	zbog znanja glazbe joj je znazno smanjena svota miraza. 1764 postala glavarica do smrti, tijekom nje izgrađen novi internat i škola. Ranije orguljašica i učiteljica glazbe konviktorki. - tijekom njene uprave došlo je do dodira s Wanhallom (1773) koji je privremeno boravio kod Erdodyija, i izmolila par skladbi (ne piše jel platila, ali samostan ima njegove note)

VARAŽDIN	Filić, 1972.	64	Klose, Ivan Đure	dvor	1740 (cca)	instrumentalist (fagot)	profesionalac	nije spomenuto	spomenut u knjizi vjenčanih kao "fagotista banov"(!), oženio se Marijom Bolff te godine. Radi se o grofu Josipu Eszterházyju, koji je banovao od 1733 do 1741, vjerojatno je povremeno boravio u Varaždinu
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Rihter, Karlo	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	instrumentalist	profesionalac	nije spomenuto	spomenut kao instrumentalist kod isusovaca
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Aichmayer, Karlo	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	instrumentalist (guslač), pjevač (koralist)	profesionalac	nije spomenuto	radio u isusovačkoj crkvi, ali inače guslač i koralist gradske župne crkve sv. Nikole, a po potrebi i glazbenik Građanske čete)
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Grosser, Franjo	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	instrumentalist	profesionalac	nije spomenuto	radi u isusovačkoj crkvi do ukinuća reda
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Gurter, Franjo Ksaver	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	instrumentalist	profesionalac	nije spomenuto	radi u isusovačkoj crkvi do ukinuća reda
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Saldner, Ivan	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	instrumentalist	profesionalac	nije spomenuto	radi u isusovačkoj crkvi do ukinuća reda
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Plarec, Franjo	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	instrumentalist	profesionalac	nije spomenuto	radi u isusovačkoj crkvi do ukinuća reda
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	132	Kozaroči, Jakob	crkva (isusovci)	1750 (cca) 1774	orguljaš	nije spomenuto	nije spomenuto	iz matične knjige mrtvih, spomenut kao "organista jesuitarum"
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Ludwik, Josip	crkva (isusovci), kasnije i grad	1750 (cca) 1774 -1800	instrumentalist (truba)	profesionalac	nije spomenuto	radi u isusovačkoj crkvi do 1774 (ukinuće reda), kasnije gradski trubač)

VARAŽDIN	Šaban, 1978.	142	Cristi, Josefa Barbara	crkva (uršulinke)	1752/1754-1784	instrumentalist (violina), učiteljica glazbe, prefekta kora	nije spomenuto	redovnik	primljena uz manji miraz jer je umjela svirati violinu, zaređena 1754. Sominje se 1764 kao prefekta kora, ali 1776 kao učiteljica djevojaka u vanjskoj školi (prefekta kora postaje Aleksija Gatinger)
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	142	Lucayer, Ursula Gertruda	crkva (uršulinke)	1756-1764	orguljaš, učitelj glazbe	nije spomenuto	redovnik	primljena s manjim irazom jer je umjela vješto svirati orgulje - 1764 se ozbiljno razbolila pa nema zaduženja, 3 godine kasnije umrla
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	142	Feinfeltner, Karolina	crkva (uršulinke)	1759/1761-1789	instrumentalist (violončelo), pomoćnica prefekte kora	nije spomenuto	redovnik	primljena bez miraza jer je umjela dobro pjevati i također svirati "basset" (violončelo) - otada mogu složiti kvartet gudača (to se iščitava po sastavima partitura. 1764 se spominje kao pomoćnica prefekte kora majke Jozefe
VARAŽDIN	Filić, 1972.	64	Leskovar, Matija	nije spomenuto, vjerojatno crkva i grad	1760 (cca) 1797	glazbenik	nije spomenuto, vj. Profesionalac	nije spomenuto	spomenut u knjizi umrlih, vršio svoju službu bar 20-30 godina prije smrti (nigdje ne piše, filićevev zaključak)

VARAŽDIN	Filić, 1972., Šaban, 1978.	51-52 (Filić), 131, 164 (Šaban)	Ebner, Ignacije	crkva i grad, crkva (isusovci)	1762-1775	orguljaš, instrumentalist (gusle)	profesionalac	stranac -> građanin	od Martinja te godine do Đurđeva 1663 uživao samo dvije trećine plaće i deputata, dok će njegov predšasnik imati jednu trećinu dohoda kao i zajednički stan - građansko pravo dobio je 1773. godine, za što je platio taksu od 16 forinti (to zbog svoje vjerne službe za 12 godina je u biti sniženje, inače je skuplje) - žena je Varaždinka Barbara Novak, - uspio pridobiti općinu da zabrani krojačkom, gumbarskom i čičmarskom cehu dolaziti na kor ŠABAN: povremeno guslač u isusovačkoj crkvi (131) - sudjelovao na plesovima s Karlom Aichmayerom (guslač na koru župne crkve)
VARAŽDIN	Šaban, 1978.	131	Portner, Ivan	crkva (isusovci)	1771-1774	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	stalni orguljaš isusovačke crkve

VARAŽDIN	Filić, 1972., Šaban, 1978.	52 (Filić), 156 (Šaban)	Ebner, Leopold Ignacije	crkva i grad	1786-1807	orguljaš, glazbenik, skladatelj, učitelj glazbe, dirigent(?)	profesionalac	građanin	<p>sin Ignacija Ebnera, ima i mlađeg brata Ladislava Ebnera koji je poznati gradski bilježnik, sudac i pisac.</p> <p>- sa 16 godina dobiva mjesto gradskog orguljaša (13.1.1786 imenovan gradskim organistom sa svim berivima koja mu kao takvomu pripadaju)</p> <p>- 1787 on pritužuje se gradskom magistratu zbog odugovlačenja o dodijeljenju službeno stana, odnosno traži da mu se u pomankanju toga isplati stanarina. Odluka o tomu se povlačila do 1795 kad je u ime zaostale stanarine za četiri godine i četvrt bila isplaćena svota od 125 forinti</p> <p>- -1788 godine Evner traži redovitu isplatu plaće, (u molbi ga nazivaju organistom i profesorom osnovne škole</p> <p>- 1807. silazi s mjesta orguljaša (zahvaljuje se na službi), radi do konca listopada.</p> <p>- nakon umirovljenja(?) drži i ravna koncerte i više sklada 1820te</p> <p>-ŠABAN: spominje izobrazbu i 50 forinti</p>
----------	----------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------	-----------	--	---------------	----------	---

ZADAR	Burić, 2005.	22	Gencinij, Vincenzo	crkva	1690 (cc) 1719	instrumentalist (spinetin, organet, harfa i liut) graditelj instrumenta	amater	kanonik	Vitasovićevev suvremenik, umire 1719 i u oporuci spominje svoje instrumente, među kojima je organet sam počeo graditi
ZADAR	Burić, 2005.	35	Stratico, Josip Mihovil	privatno	1760-1782?	instrumentalist (violina), skladatelj	amater	plemić	potjecao iz poznate zadarske obitelji podrijetlom s Krete - školovan u Padovi (pravo), na glavu ga je usmjerio stric koji se i sam bavio glazbom - oko 1760 napušta Padovu i oldazi u Sanguinetto (Verona) i bavi se pravnčkim poslovima, tek usput glazbom (proučava gl teoriju) - opus od 300 djela, uglavnom namijenjeno gudačkim instr.
ZADAR	Burić, 2005.	33-34	Galli, Giuseppe	kazalište, privatno	1788-1800	direktor orkestra, instrumentalist (violina), učitelj glazbe	profesionalac	nije spomenuto	1788 pozvala ga uprava kazališta u Zadar da osposobi kazališni orkestar (on je talijanski violinist i učitelj glazbe) - okupio je sastav i obavljao dužnost direktora orkestra - godine 1792 i 1793 sa svojim "diletantima" gostuje u Splitu (i vjerojatno i u šibeniku) - dakle visoka razina, te je sigurno u Zadru održavao koncerte - kasnije osnovao sastav "Virtuozi iz Zadra" s kojima je organizirao koncertna gostovanja, a 1797 je osnovao violonističku školu u Zadru

ZADAR	Burić, 2005.	30-31	Moscatelli, Gaetano	crkva	1788-1822	orguljaš, orguljar	profesionalac	građanin	<p>Domenicov sin</p> <ul style="list-style-type: none"> - oženio se 1788 Marijom Fonda, kumovali su ugledni zadrani: ninski plemić Vicko Albinoni i papinski konzul u Zadru Mihajlo Neri - godine 1789 mu se rodio sin Dominik Vicko, kumovi opet plemstvo: V. Albinoni i Tereza Valier-Kreljanović - to je njegov društveni krug! - 1792 seli se u Komižu do 1804 službujući kao crkveni orguljaš. Potom u Senju kao orguljaš katedrale, pa od 1807-1815 je u Zagrebu gdje gradi i popravlja orgulje u raznim crkvama Hrvatske. - godine 1821 popravlja orgulje u Milni na Braču gdje umire - sagradio orgulje u Poljudu u Splitu, u Bolu na Braču, u Pučišćima na Braču, u Komiži, u Sutivanu na Braču, u domin. crkvi u Šibeniku itd., te popravljao mnoge orgulje
ZADAR	Burić, 2005.	27, 34	Bevilacqua, Domenico	kazalište (grad?)	1790 (cca)	instrumentalist (čembalist)	profesionalac	nije spomenuto	<p>čembalist u družini Marca Battagela koja je 1791. godien sudjelovala u prikazivanju opere u Teatru Nobile. Danas je poznato samo jedno njegovo djelo: Tantum ergo za bas solo i orgulje, koje je možda bilo namijenjeno zadarskoj katedrali.</p>

ZADAR	Burić, 2005.	31	Bevilacqua, Giovanni Battista (Giacomo)	crkva?	1790 (cca)	orguljaš?, skladatelj	nije spomenuto, vj. Profesionalac	nije spomenuto	možda u rodu s Domeicom - ima 7 sačuvanih djela, crkveni karakter, vjerojatno za liturgijske potrebe katedralne crkve - uvijek koristiti isti sastav: 2 violine, viola 2 klarineta i 2 roga (jedino dostupno?)
ZADAR	Burić, 2005.	34, 69	Battagel, Marco	kazalište	1790-1800 (cca)	instrumentalist (violina), skladatelj	profesionalac	nije spomenuto	u krugu skladatelja oko Teatra Nobile
ZADAR	Burić, 2005.	34-35	Maccari-Spada, Francesco	kazalište	1790-1800 (cca)	instrumentalist (violina)	profesionalac	nije spomenuto	Otac poznatijeg violinista Niccolò Maccari Spade, također violinist - možda u Gallijevim diletantima - svirao je u kazališnom orkestru zajedno sa svojim sinom početkom 19st., dakle već ranije (krajem 18.st. Djeluje u Zadru kao violinist)
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	anonimni pokusni orguljaš	crkva i grad	1656	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	a pokusno sviranje dobio vagon zobi, ali ubrzo je zamijenjen
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	"Moškono vkin muž!	crkva i grad	1656	orguljaš	profesionalac	vjerojatno građanin zagreba	2. lipnja dobio je za sviranje kvarat zobi, ali nije ostao dugo
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	Lyubi, Georgius	crkva i grad	1656	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	za tu godinu (iako je postavljen na kraju??) je dobio plaću od 14 forinti i 50 dinara
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	Ignatius	crkva i grad	1669	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	posljednji orguljaš spomenut u 17.st. - 1669 dobio plaću od 60 forinti. Porast vrijednosti forinti? Ili kriza? Zašto velike razlike?

ZAGREB	Blažeković, 1989.	118	Tribar, Bartolomej	crkva i grad	1701	instrument alist (truba)	profesionalac	nije spomenuto	naslijedio Inocencija Beloševića
ZAGREB	Blažeković, 1989.	116	Mladić, Ignacije	crkva i grad	1705	orguljaš	profesionalac	svećenik	glazbeno vrlo obrazovan, podatke izvukao Janko Barle
ZAGREB	Blažeković, 1989.	118	Oreseyn, Matthias	crkva i grad	1705	instrument alist (truba)	profesionalac	građanin	služi u crkvi Sv. Marka i oslobođen je takse za prijem među građane na brdu Gradec
ZAGREB	Blažeković, 1989.	116	Klemenčić, Ivan	crkva i grad	1707	orguljaš	profesionalac	svećenik	
ZAGREB	Blažeković, 1989.	116	Bohl, Ferdinand	crkva i grad	1778	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	odmah okarakteriziran kao nesposoban.
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	Juraj	crkva i grad	1613, 1614(	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	grad je s njim (orguljašem Jurjom) sklopio ugovor da se odrekne svih svojih njiva, livada, šljivika, šuma i vinograda za 100 forinti. Sljedeće godine neimenovanom orguljašu isplaćeno je 89 forinti godišnje plaće.
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	Bernardus, Georgius	crkva i grad	1625-1632	orguljaš	profesionalac	novoprilmje ni građanin Zagreba	
ZAGREB	Blažeković, 1989.	114	Monte, Bernardo	crkva i grad	1632-1650	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	vjerojatno umire 1650 - 1639 dobio 27 forinti - 1650 dobio 14 forinti i 50 dinara, zašto pad cijene??

ZAGREB	Blažeković, 1989.	118	Strayhonpergh Franciscus (alias Styrus Graecensis)	crkva i grad	1701-1712	instrument alist (truba)	profesionalac	građanin	1701 odmah primljen među građane Griča bez plaćanja takse, te je oslobođen postojećih noćnih straža i drugih građanskih dužnosti osim u krajnjoj nuždi.
ZAGREB	Blažeković, 1989.	118	Statinperger, Franciscus	crkva i grad	1709, 1710	instrument alist (truba)	profesionalac	nije spomenuto	spomenut na sjednici gradsokg zastupstva
ZAGREB	Blažeković, 1989.	116	Sutori, Andreas	crkva i grad	1725 (ta potvrđen)	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	dobiva plaću od 70 forinti (mađarskih), već prije radio tamo
ZAGREB	Blažeković, 1989.	116	Belić, Felicijan	crkva i grad	1728-1755 1759?)	orguljaš	profesionalac	građanin	rodom <i>Carniolus</i> (vjav kranjac, jer je rodod iz Ljubljane) - uz orguljanje, kažu da je bio čovjek vrlo uredan i lijepa vladanja. Imao u Magistratu više uglednih dužnosti, te je bio podravnatelj kongregacije sv. Jurja, crkveni starješina crkva Sv. Margarete, Sv. Roka i Sv. Jurja. Neko vrijeme obavljao službu četvrtog koralista -sin Josip također bio duže vrijeme koralist - plaća 75 forinti + 12 vagona mješanog žita + 12 vagona drva zaorguljanje kod misa za mrtve ili pjevanih cehovskih misao dobivao je 5 groša, a dza blagdane 2 pinte vina + 2 groša

ZAGREB	Blažeković, 1989.	116	Pergoffer, Ignacije	crkva i grad	1760- 1778	orguljaš	profesionalac	nije spomenuto	spomenut tek 1760 u zapisnicima - osim orguljaške službe bio je odgovoran za pjevanje koralista (sam bio i četvrti koralist), više uglednih dužnosti u gradskoj upravi: čuvar kapele Sv. Ivana Nepomuka, gradski senator (1768- 1774), kasnije savjetnik sudbenog stola -dobro pisao i hrvatski i njemački - za orguljanje dobivao 59 forinti plaće, ali imao je i drugih prihoda posljednji put spomenut 1773, ali je u gradskoj upravi imao druge dužnosti do 1776.
--------	----------------------	-----	------------------------	--------------	---------------	----------	---------------	-------------------	---

6.2.1. DOHOCI ORGULJAŠA

SPOMEN HONORARA	SPOMEN PLAĆE	LITERATURA	STR.	PLATITELJ	PLAĆENIK	OPIS PLAĆANJA	GODINA cca	NAPOMENE
	89 flh	Blažeković, 1989.	114	grad	neimenovani orguljaš (možda Juraj)	godišnja plaća za orguljanje	1614.	1613. orguljaš juraj je sklopio ugovor s gradom da se odrekne svih svojih imanja u zamjenu za 100 forinti. Godinu kasnije neimenovanom orguljašu isplaćeno je 89 forinti godišnje plaće
	27 flh	Blažeković, 1989.	115	grad	Bernardo Monte	godišnja plaća za orguljanje	1639.	
50+50 denara		Filić, 1972.	35	službenik za vaganje robe (po naredbi gradskog suca	neimenovani orguljaš (organist)	nagrada pred blagdan	1647 (18. 12.)	organist je navodno stalni službenik ali ovo je nagrada tipična pred blagdane - 1649 neimenovani organist dobiva žitne smjesi pred blagdan Tijelova i božić, a pjevači/učitelji vino, kao i đacima/pjevačima za

	14 flh i 50 dinara	Blažeković, 1989.	115	grad	Bernardo Monte	godišnja plaća za orguljanje	1650.	zašto tako drastično smanjena plaća?
	14 flh i 50 dinara	Blažeković, 1989.	114	grad	Georgius Lyubi	godišnja plaća za orguljanje	1656.	postavljen je bio pri kraju godine i dobio je toliku plaću. Može li se povezati tako s Monteom?
	56 flh	Filić, 1972.	35	vagmeštar (službenik za vaganje robe) Francetić	orguljaš (organist)	godišnja plaća prema ugovoru	1659.	"što nije bilo malo" ŠABAN: to je netočno, ispravljeno u vizitacijama kasnije, kada je mjesečno plaća 4 rajnskih forinti (god. 48 flr, tj. 38 flH i 40 den), ovdje se radi o konačno naplaćenom zaostatku!! (str. 150)
	50 dukata	Bošković, Ivan. "Novi podaci o starim splitskim orguljašima." <i>Sveta Cecilija</i> , 43, 1973, 3	78	grad i crkva	Juraj Obradović	godišnja plaća novopostavljenog orguljaša	1665.	postavio ga je nadbiskup, djelovao kao orguljaš 6 godina - 2 put produžen (1667 za dvije godine i 669 na 5 godina) - rijetkost! U 17. st., obično je na 2-3 godine. Enivejs, umro je

								prije isteka ugovora.
	60 flh	Blažeković, 1989.	115	grad	Ignatius	godišnja plaća za orguljanje	1669.	
	48 flr	Filić, 1972.	36	grad	neimenovani ogruljaš	godišnja plaća	1673.	izvor: 4 flr mjesečno u ugarskim forintima 4 rajnskih = 35 ugarskih 20 denara (1 ugarski forint = 100 denara, ali 1 rajnski = 80 denara)

	57 flh 60 denara	Filić, 1972.	36	grad	novi neimenovani orguljaš	godišnja plaća	1673.	izvor: 4 flh 80 denara mjesečno iako je prijašnji dobivao 4 rajnskih forinta, ovaj je dobio pak 4 ugarskih forinta i 80 denara " to bijaše novi orguljaš koji je svirao samo jedan mjesec, a to je moglo biti samo u mjesecu prosincu 1673 godie. I taj stariji organista nije bio ovaj iz godin 1659, jer je on dobivao 56 ugarskih forinti godišnje, dok njegov nasljednik ima samo 38 ug. forinti i 40 denara na godinu, dakle je bio vjerojatno slabije kvalitete, ili mu grad nije htio toliko plaćati."
	38 flh 40 denara	Filić, 1972.	36	vagmeštar	Janko Markus (orguljaš)	cijela plaća za to ljeto	1675 (26.1.)	

	24 flh	Filić, 1972.	37	grad	franjevački (?) orguljaš - zamjenik Janka Markusa	mjesečna plaća od 2 flh zamjenika tog orguljaša za čitavu 1684 i do lipnja 1685	1684- 1685	
	28 flh 80 denara	Filić, 1972.	37	grad	Rittmasztorou Praeceptor Grabner (orguljaš)	mjesečna plaća od 2 flh 40 denara orguljaša	1688.	ostao raditi do kraja lipnja 1688
	25 flh 60 denara	Filić, 1972.	37	grad	Josip Condulin (orguljaš)	plaća za studeni i prosinac 1688, dok ostaju dužni z 3 mjeseca: srpanj, kolovoz i rujan, koji mu iznos nadmještaju kasnije kao i cijelu plaću za godinu 1689.	1688.	izvor: 6 flh 40 v (sic!) za tri mjeseca nije jasno je li ovo zaostatak ili plaća: "Item Biliszu Goszpon Rihtar Zaosztali dužni pro mense Julio, Augusto et Septembri Josephu Mathiassu Condulinu Organistae kojemu ieszem iaz dal dukat...fh 6 v. 40 treti pako meszech osztalszem mu dussen" (Regestum Anni 1689)

	besplatan stan u orguljaškoj kući, 8 vozova drva, 12 mjera žita od bratovštine Tijela Kristova, 6 imperijala	Šaban, 1978.	152	grad	Josip Condulin (orguljaš)	davanja u naturi (uz već navedenu plaću)	1688.- 1689.	
24 denara		Filić, 1972.	37	mesarski ceh	učiteljima i orguljaš	učiteljima i orguljašu za pjevane mise	1692. - 1693.	svaki posebno 24 denara (nema ralike između orguljaša i učitelja)
66 denara		Filić, 1972.	37	mesarski ceh	župniku, učiteljima, organisti, zvonaru te dječaku koji je gazio mijeh kod orgulja	plaća za misu na Andraševu	1699.	
	66 flr 36 krajcera	Šaban, 1978.	151	grad	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1703., 1704.	5 flr i 53 krajcera mjesečno , cca 53 flh

	1 štertinjak vina (1 štertinjak = 1,3 kabla), 1 drevenka raži, 3 mjere prosa, 4 mjere heljde + 1 štertinjak vina (ponovno)	Šaban, 1978.	153	Matija Marić (senator)	neimenovani orguljaš	godišnja(?) plaća	1703., 1704.	možda se radi o Ivanu Silvestru (orguljašu)
	70 flh	Blažeković, 1989	116	grad	Andreas Sutori	godišnja plaća za orgljanje	1725.	
	60 flr +2 flr	Šaban, 1978.	151	grad (magistrat)	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1750.	stabilizirana konačno plaća iz magistrata, te još dodatak od 2 flr cca 49, tj. Kasnije 52 fl
5,5 groša		Šaban, 1978.	153	neimenovani naručitelj rekvijema	gradski orguljaš	nagrada za svečani pogreb	1771.	Šaban zaključuje da je razlog većoj plaći to što je orguljaš ide na pogrebe tek otkako je preuzeo dužnost jednog koralista (od sredine 18.st.)

	95 flr + 24 flr + 57 flr	Šaban, 1978.	151	grad	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1780.	razlozi mijenjanju plaća 1780ih: gradski funkcionari postaju moderni činovnici s plaćama koje su isključivo u novčanim iznosima. Taka i glazbenici gube dohotke u naravi, što znači da dobivaju više novaca! + besplatan stan (ako nema, onda još 24 forinte godišnje) od 1780 blagajna župne crkve udružena s dohocima kapela na području grada i uz pripomoć dviju crkvenih bratovština daje orguljašu osjetnu povišicu u iznosu od 57 forinti - cca 76 flh + 19,2 flh za stanarinu + 45,6 crkva
--	--------------------------	--------------	-----	------	------------------------	----------------	-------	---

	247flr 30 krajcara	Šaban, 1978.	151	grad i crkva	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1780.	cjelokupna plaća spomenuta u viziti ove godine: 130 for od magistrata + 117 forinti 30 kr. Iz blagajne crkve (crkva: 47 for, 30 kr, kapela Florijan: 12 for, Vid: 8 for, Rok: 6 for., Fabijan i Sebastijan 6 for, bratovština presv. Tijela kristova 28 for, bratovština presv. trojstva 10 for.) - nešto manje od 200 flh
	95 flr i 12 krajcera godišnje (kvartalno = 23 for 48 krajc)	Šaban, 1978.	172	grad i crkva	Ivan Werner (orguljaš)	godišnja (kvartalna) plaća	1785/6.	više nema davanja u naturi - nešto više od 96 flh

	174 flh + 57 flh	Filić, 1972.	67	grad	Polanski, Petar	godišnja plaća za orguljaške dužnosti	1808.	174 flh mu je plaća iz gradske blagajne - prije mu je grad plaćao stanarinu, a prigodom kanoničke vizitacije je gradsko poglavarstvo izjavilo da će mu dati stan u naravi i to ponad donjih gradskih vrata nedaleko župne crkve - od 28.11. 1808. povišenje plaće za 69 forinti godišnje! 57 flh mu je iz crkvene blagajne -za sažeti oblik svega ovoga, vidi tablicu Šaban (1978): str. 173
	300 flr	Šaban, 1978.	151	grad + crkva	gradski orguljaš	godišnja plaća	1808.	do 1808 (kad je napravljena revizija plaća), gradski orguljaš dostigao je plaću od 300(!) forinti godišnje, u koju su uključena sva njegova primanja od grada i crkve - 204 flh
	44 dukata godišnje	Demović, 1989	50	grad (Vijeće umoljenih)	Michael Bonomo	redovita godišnja plaća orguljaša	1700- 1800	novci se izvlačili iz fonda soli

	75 flh + 12 vagona miješanog žita + 12 vagona drva	Blažeković, 1989.	116	grad	Felicijan Belić	godišnja plaća za orguljanje	1700-1800	nije jasno je li za samo orguljanje ili ukupno (imao više Magistratskih dužnosti)
5 groša		Blažeković, 1989.	116	grad	Felicijan Belić	honorar za orguljanje na misi za mrtve ili cehovske mise	1700-1800	
2 groša + 2 pinte vina		Blažeković, 1989.	116	grad	Felicijan Belić	honorar za orguljanje zijekom blagdana (Božić, Uskrs, Duhovo, Tijelovo, tijelovska osmina i dan Sv. Martina	1700-1800	dobio tu plaću iz gradske klijeti

SPOMEN HONORARA	SPOMEN PLAĆE	LITERATURA	STR.	PLATITELJ	PLAĆENIK	OPIS PLAĆANJA	GODINA cca	NAPOMENE
	89 flh	Blažeković, 1989.	114	grad	neimenovani orguljaš (možda Juraj)	godišnja plaća za orguljanje	1614.	1613. orguljaš juraj je sklopio ugovor s gradom da se odrekne svih svojih imanja u zamjenu za 100 forinti. Godinu kasnije neimenovanom orguljašu isplaćeno je 89 forinti godišnje plaće

	27 flh	Blažeković, 1989.	115	grad	Bernardo Monte	godišnja plaća za orguljanje	1639.	
50+50 denara		Filić, 1972.	35	službenik za vaganje robe (po naredbi gradskog suca	neimenovani orguljaš (organist)	nagrada pred blagdan	1647 (18. 12.)	organist je navodno stalni službenik ali ovo je nagrada tipična pred blagdane - 1649 neimenovani organist dobiva žitne smjese pred blagdan Tijelova i božić, a pjevači/učitelji vino, kao i đacima/pjevačima za
	14 flh i 50 dinara	Blažeković, 1989.	115	grad	Bernardo Monte	godišnja plaća za orguljanje	1650.	zašto tako drastično smanjena plaća?
	56 flh	Filić, 1972.	35	vagmeštar (službenik za vaganje robe) Francetić	orguljaš (organist)	godišnja plaća prema ugovoru	1659.	"što nije bilo malo" ŠABAN: to je netočno, ispravljeno u vizitacijama kasnije, kada je mjesečno plaća 4 rajnskih forinti (god. 48 flr, tj. 38 flH i 40 den), ovdje se radi o konačno

								naplaćenom zaostatku!! (str. 150)
	50 dukata	Bošković, Ivan. "Novi podaci o starim splitskim orguljašima." <i>Sveta Cecilija</i> , 43, 1973, 3	78	grad i crkva	Juraj Obradović	godišnja plaća novopostavljenog orguljaša	1665.	postavio ga je nadbiskup, djelovao kao orguljaš 6 godina - 2 put produžen (1667 za dvije godine i 669 na 5 godina) - rijetkost! U 17. st., obično je na 2-3 godine. Enivejs, umro je prije isteka ugovora.
	60 flh	Blažeković, 1989	115	grad	Ignatius	godišnja plaća za orguljanje	1669.	
	48 flr	Filić, 1972.	36	grad	neimenovani orguljaš	godišnja plaća	1673.	izvor: 4 flr mjesečno u ugarskim forintima 4 rajnskih = 35 ugarskih 20 denara (1 ugarski forint = 100 denara, ali 1 rajnski = 80 denara)

	57 flh 60 denara	Filić, 1972.	36	grad	novi neimenovani orguljaš	godišnja plaća	1673.	izvor: 4 flh 80 denara mjesečno iako je prijašnji dobivao 4 rajnskih forinta, ovaj je dobio pak 4 ugarskih forinta i 80 denara " to bijaše novi orguljaš koji je svirao samo jedan mjesec, a to je moglo biti samo u mjesecu prosincu 1673 godie. I taj stariji organista nije bio ovaj iz godin 1659, jer je on dobivao 56 ugarskih forinti godišnje, dok njegov nasljednik ima samo 38 ug. forinti i 40 denara na godinu, dakle je bio vjerojatno slabije kvalitete, ili mu grad nije htio toliko plaćati."
	38 flh 40 denara	Filić, 1972.	36	vagmeštar	Janko Markus (orguljaš)	cijela plaća za to ljeto	1675 (26.1.)	

	24 flh	Filić, 1972.	37	grad	franjevački (?) orguljaš - zamjenik Janka Markusa	mjesečna plaća od 2 flh zamjenika tog orguljaša za čitavu 1684 i do lipnja 1685	1684- 1685	
	28 flh 80 denara	Filić, 1972.	37	grad	Rittmasztorou Praceptor Grabner (orguljaš)	mjesečna plaća od 2 flh 40 denara orguljaša	1688.	ostao raditi do kraja lipnja 1688
	25 flh 60 denara	Filić, 1972.	37	grad	Josip Condulin (orguljaš)	plaća za studeni i prosinac 1688, dok ostaju dužni z 3 mjeseca: srpanj, kolovoz i rujan, koji mu iznos nadmještaju kasnije kao i cijelu plaću za godinu 1689.	1688.	izvor: 6 flh 40 v (sic!) za tri mjeseca nije jasno je li ovo zaostatak ili plaća: "Item Biliszu Goszpon Rihtar Zaosztali dužni pro mense Julio, Augusto et Septembri Josephu Mathiassu Condulinu Organistae kojemu ieszem iaz dal dukat...fh 6 v. 40 treti pako meszech osztalszem mu dussen" (Regestum Anni 1689)

	besplatan stan u orguljaškoj kući, 8 vozova drva, 12 mjera žita od bratovštine Tijela Kristova, 6 imperijala	Šaban, 1978.	152	grad	Josip Condulin (orguljaš)	davanja u naturi (uz već navedenu plaću)	1688.- 1689.	
24 denara		Filić, 1972.	37	mesarski ceh	učiteljima i orguljaš	učiteljima i orguljašu za pjevane mise	1692. - 1693.	svaki posebno 24 denara (nema ralike između orguljaša i učitelja)
66 denara		Filić, 1972.	37	mesarski ceh	župniku, učiteljima, organisti, zvonaru te dječaku koji je gazio mijeh kod orgulja	plaća za misu na Andraševu	1699.	
	66 flr 36 krajcera	Šaban, 1978.	151	grad	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1703., 1704.	5 flr i 53 krajcera mjesečno , cca 53 flh

	1 štertinjak vina (1 štertinjak = 1,3 kabla), 1 drevenka raži, 3 mjere prosa, 4 mjere heljde + 1 štertinjak vina (ponovno)	Šaban, 1978.	153	Matija Marić (senator)	neimenovani orguljaš	godišnja(?) plaća	1703., 1704.	možda se radi o Ivanu Silvestru (orguljašu)
	70 flh	Blažeković, 1989.	116	grad	Andreas Sutori	godišnja plaća za orgljanje	1725.	
	60 flr +2 flr	Šaban, 1978.	151	grad (magistrat)	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1750.	stabilizirana konačno plaća iz magistrata, te još dodatak od 2 flr cca 49, tj. Kasnije 52 fl
5,5 groša		Šaban, 1978	153	neimenovani naručitelj rekvijema	gradski orguljaš	nagrada za svečani pogreb	1771.	Šaban zaključuje da je razlog većoj plaći to što je orguljaš ide na pogrebe tek otkako je preuzeo dužnost jednog koralista (od sredine 18.st.)

	95 flr + 24 flr + 57 flr	Šaban, 1978.	151	grad	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1780.	razlozi mijenjanju plaća 1780ih: gradski funkcionari postaju moderni činovnici s plaćama koje su isključivo u novčanim iznosima. Taka i glazbenici gube dohotke u naravi, što znači da dobivaju više novaca! + besplatan stan (ako nema, onda još 24 forinte godišnje) od 1780 blagajna župne crkve udružena s dohocima kapela na području grada i uz pripomoć dviju crkvenih bratovština daje orguljašu osjetnu povišicu u iznosu od 57 forinti - cca 76 flh + 19,2 flh za stanarinu + 45,6 crkva
--	--------------------------	--------------	-----	------	------------------------	----------------	-------	---

	247flr 30 krajcara	Šaban, 1978.	151	grad i crkva	orguljaš (organist)	godišnja plaća	1780.	cjelokupna plaća spomenuta u viziti ove godine: 130 for od magistrata + 117 forinti 30 kr. Iz blagajne crkve (crkva: 47 for, 30 kr, kapela Florijan: 12 for, Vid: 8 for, Rok: 6 for., Fabijan i Sebastijan 6 for, bratovština presv. Tijela kristova 28 for, bratovština presv. trojstva 10 for.) - nešto manje od 200 flh
	95 flr i 12 krajcera godišnje (kvartalno = 23 for 48 krajc)	Šaban, 1978.	172	grad i crkva	Ivan Werner (orguljaš)	godišnja (kvartalna) plaća	1785/6.	više nema davanja u naturi - nešto više od 96 flh

	174 flh + 57 flh	Filić, 1972.	67	grad	Polanski, Petar	godišnja plaća za orguljaške dužnosti	1808.	174 flh mu je plaća iz gradske blagajne - prije mu je grad plaćao stanarinu, a prigodom kanoničke vizitacije je gradsko poglavarstvo izjavilo da će mu dati stan u naravi i to ponad donjih gradskih vrata nedaleko župne crkve - od 28.11. 1808. povišenje plaće za 69 forinti godišnje! 57 flh mu je iz crkvene blagajne -za sažeti oblik svega ovoga, vidi tablicu Šaban (1978): str. 173
	300 flr	Šaban, 1978.	151	grad + crkva	gradski orguljaš	godišnja plaća	1808.	do 1808 (kad je napravljena revizija plaća), gradski orguljaš dostigao je plaću od 300(!) forinti godišnje, u koju su uključena sva njegova primanja od grada i crkve - 204 flh
	44 dukata godišnje	Demović, 1989.	50	grad (Vijeće umoljenih)	Michael Bonomo	redovita godišnja plaća orguljaša	1700- 1800	novci se izvlačili iz fonda soli

	75 flh + 12 vagona miješanog žita + 12 vagona drva	Blažeković, 1989.	116	grad	Felicijan Belić	godišnja plaća za orguljanje	1700- 1800	nije jasno je li za samo orguljanje ili ukupno (imao više Magistratskih dužnosti)
5 groša		Blažeković, 1989.	116	grad	Felicijan Belić	honorar za orguljanje na misi za mrtve ili cehovske mise	1700- 1800	
2 groša + 2 pinte vina		Blažeković, 1989.	116	grad	Felicijan Belić	honorar za orguljanje zijekom blagdana (Božić, Uskrs, Duhovo, Tijelovo, tijelovska osmina i dan Sv. Martina	1700- 1800	dobio tu plaću iz gradske klijeti

6.2.2 DOHOCI GUDAČA

SPOMEN PLAĆE	LITERATURA	STR.	PLATITELJ	PLAĆENIK	OPIS PLAĆANJA	GODINA cca	NAPOMENE
9 ugarskih forinti i 60 denara	Filić, 1972.	35	vagmeštar (službenik za vaganje robe) Francetić	guslač, koji pokraj orgulja svira na koru prema ugovoru	prema ugovoru plaća godišnja	1659.	istovremeno plaćen kada i orguljaš, vjerojatno stalni guslač
9 forinti (ugarskih)	Šaban, 1978.	164	grad i crkva	hegeduš (gudač)	"dobiva <i>polag conventiae</i> (prema pogodbi) svotu od 9 ugarskih forinti	1659.	poprilično visoka svota
3 groša dnevno	Demović, 1989.	94, 165	grad (Vijeće umoljenih)	Johannes Glegh	molba za mjesto u kneževoj glazbi	1755.	prva plaća, ne smije tražiti povišicu bez svjedodžbe Antonija Santora
stipendija 4 škude na mjesec	Demović, 1989.	38	katedrala (3) i crkva sv. Vlaha (1)	Vinzento Klišević	studij kontrabasa i orguljarstva	1777.	
7 napolitanskih škuda mjesečno	Demović, 1989.	100	grad (Vijeće umoljenih)	nepoznato	plaća za potencijalnog svirača čela	1777. (20.1.)	donesena odluka da se nabavi svirač violončela iz Napulja

19 groša mjesečno	Demović, 1989.	97	grad (Vijeće umoljenih)	Angelo Frezza	početna plaća "stranog" glazbenika (za groš veća od njegovog prethodnika)	1786.	Frezza izuzetno razočaran, traži povišicu iste godine - povećano za 5 groša dnevno, i dalje nezadovoljan i traži 1787. zajam od 18 cekina - 1792. traži ponovno povišicu 3 neuspjela puta iako je najskuplje plaćen glazbenik u Dubrovniku: 24 groša dnevno! -1793 mu je odobreno da se povisi plaća za još 6 groša, tako da sad prima 30 groša dnevno, uz provjere da vrši svoje dužnosti: podučavanje 4 mlada glazbenika
	Demović, 1989.	101	grad	Luiggi Malservigi	nagrada <i>per avere suonato nell'clarino</i>	1795.	samo spomenut za to, svirač navodno kontrabasa, nema drugih informacija
10 groša dnevno	Demović, 1989.	99	grad (Vijeće umoljenih)	Tommaso Resti	plaća za položaj violista	1802.	
6 groša dnevno	Demović, 1989.	38	grad (Vijeće umoljenih)	Vinzento Klišević	subvencija Kliševiću za dva učitelja (violina) te knjige iz napulja. Uvjet da klišević svira u katedrali	1807.	povišica 1808. na 12 groša dnevno plaće
40 forinti godišnje	Filić, 1972.	67	crkva	neimenovani prvi guslač	godišnja plaća za njegove dužnosti	1808.	"morao je znati svirati i limena glazbala" - od 28.11.1808. povišenje plaće za 10 forinti godišnje (gradska sjednica)

24 forinti godišnje	Filić, 1972.	67	crkva	neimenovani drugi guslač	godišnj plaća za njegove dužnosti	1808.	"morao je znati svirati i limena glazbala" od 28.11.1808. povišenje plaće za 16 forinti (gradska sjednica)
------------------------	--------------	----	-------	-----------------------------	--------------------------------------	-------	--

6.2.3. DOHOCI PUHAČA

SPOMEN HONORARA	SPOMEN PLAĆE	LITERATURA	STR.	PLATITELJ	PLAĆENIK	OPIS PLAĆANJA	GODINA	NAPOMENE
22 perpera (yperperi)		Demović, 1989.	71	grad	neimenovani puhači	<i>Per due trombete e un cornetto sonato il giorno di Carnevale</i>	1677.	honorar za nastup u karnevalskim svečanostima - tri puhača
	2 groša dnevno	Demović, 1989.	85	grad (Vijeće umoljenih)	Paulus Blasii (pifar)	plaća prije povišice	1687.	Paulus traži te godine povišicu
	2 groša dnevno	Demović, 1989.	85	grad (Vijeće umoljenih)	Marcus Florii (pifar)	plaća nakon povišice	1687.	tražio i dobio povišicu
6 forinti		Šaban, 1978.	165	grad i crkva	trumbitaši i muzikaši	za "trumbitaše i muzikaše pri g. Henricu Apothecaru za obed obedujućem"	1725.	povodom sklapanja mirovnog ugovora sa Španjolskom (Rat za španjolsku baštinu)
	4 groša dnevno	Demović, 1989.	87	grad	Francesco Glegh	plaća	1728.	zaposlen te godine
	4 groša dnevno	Demović, 1989.	92	grad	Nikola Catafio	plaća	1728.	oboist (ili pifar i tibicin)
	3 groša dnevno	Demović, 1989.	88	grad	Ivo Bettinelli	plaća	1732.	1732 traži povišicu, otada ima 5 groša dnevno, imao i druga zanimanja
	6 groša dnevno	Demović, 1989.	89	grad (Vijeće umoljenih)	Michael Bianchi	plaća	1740.-1750.	nema više podataka, on je došao kao gostujući

								glazbenik i odlučio ostati kao oboist
	4 groša dnevno	Demović, 1989.	92	grad	Johannes (Giovanni) Givanovich	molba za mjesto u kneževoj glazbi	1741.	povećao 1755. plaću na 6 groša dnevno, ali je i svirao osim u kneževoj glazbi (Publico concerto) u kneževoj katedralnoj kapeli te u kneževu orkestru
	4 groša dnevno	Demović, 1989.	89	grad (Vijeće umoljenih)	Vinzenzo Bonomo	plaća	1746. (4.4.)	tada zaposlen fagotist/oboist (otac i brat već rade u kneževoj Kapeli
20 forinti		Blažeković, 1989.	118	grad	neimenovani trubači i glazbenici	honorar za <i>Tubicum, et aliorum musicorum pro majoribus festis ecclesia parochialium S. Marci</i>	1752.	
	2 groša dnevno	Demović, 1989.	90	grad	Domenico Benditto	početnička plaća	1764.	oboist

	dodatno 4 groša dnevno	Demović, 1989.	165	Vijeće umoljenih	Luigi Leggi (instrumentalist - puhač)	traži i odobrava mu se povišica jer je obvezan poučavati 2 dubrovačka mladića: jednog u sviranju oboe, a drugog fagota	1786. (7. 8.)	molbu za povišicu poslao sam Luigi
	40 forinti godišnje	Filić, 1972.	67	grad	neimenovani kornist	godišnja plaća za njegove dužnosti	1808.	
	24 forinta godišnje	Filić, 1972.	67	crkva	neimenovani drugi kornist	godišnja plaća za njegove dužnosti	1808.	